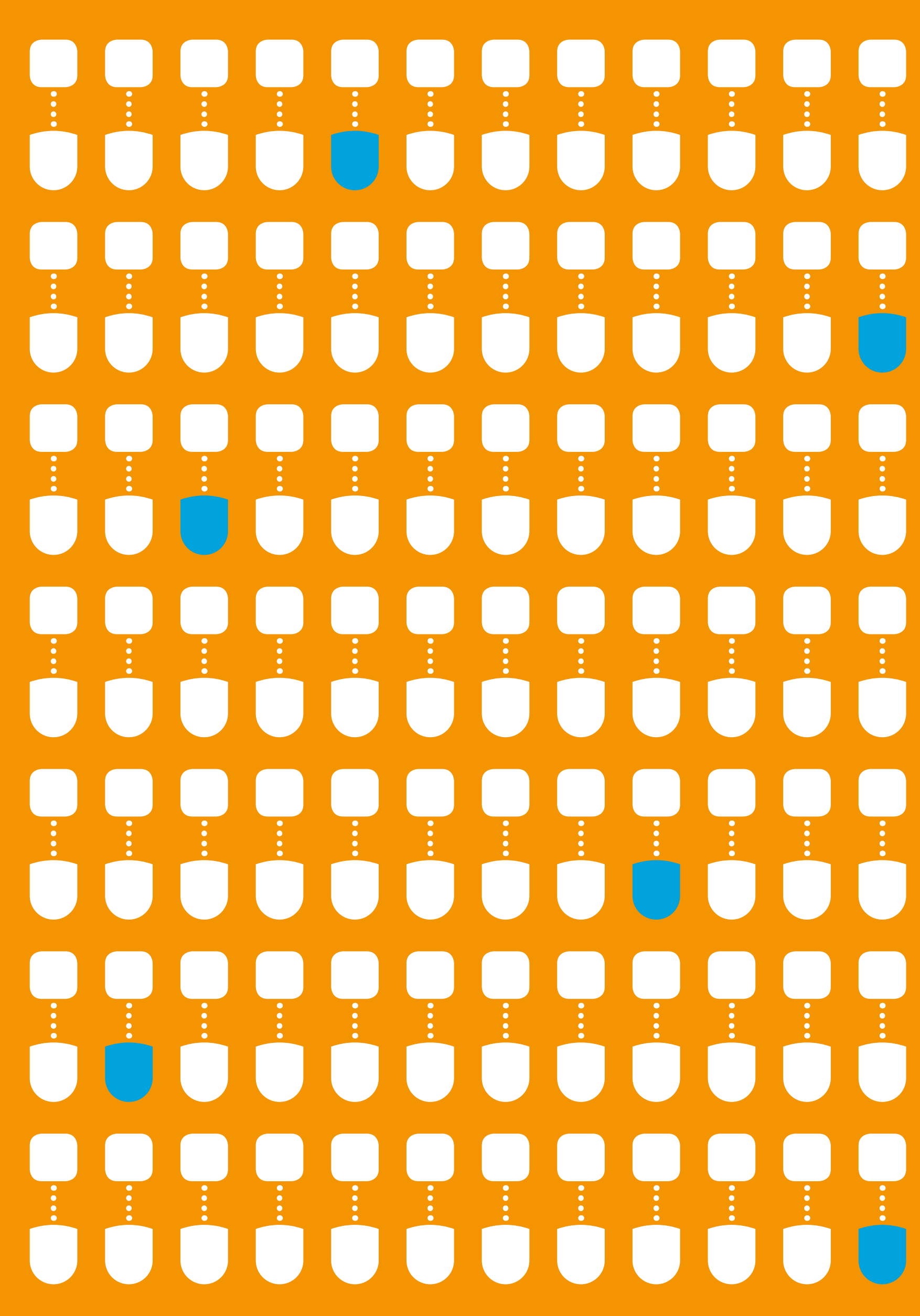

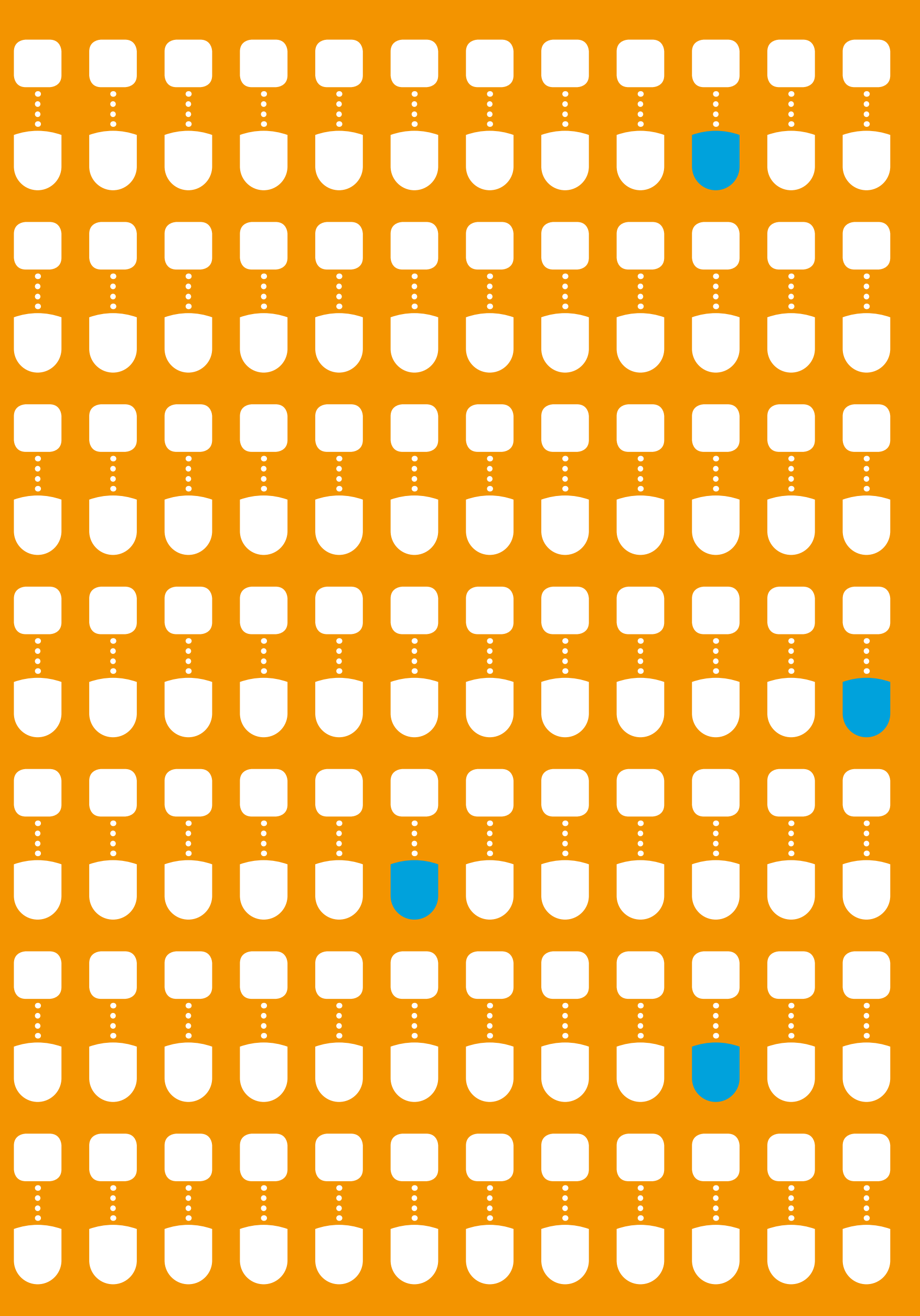
media wijsheid

succesverhalen
van 21 leerkrachten

op de basisschool

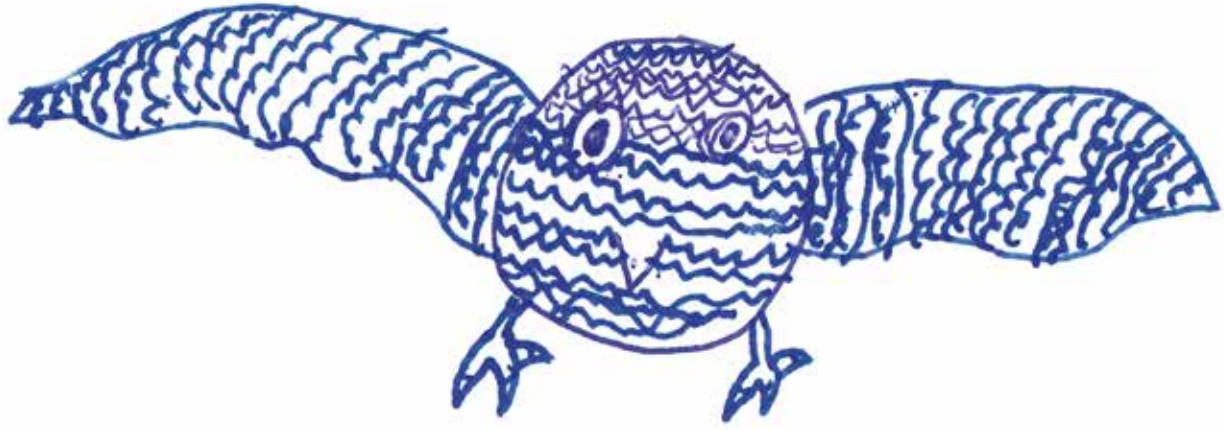
onder redactie
van Remco Pijpers
en Nicole van den Bosch

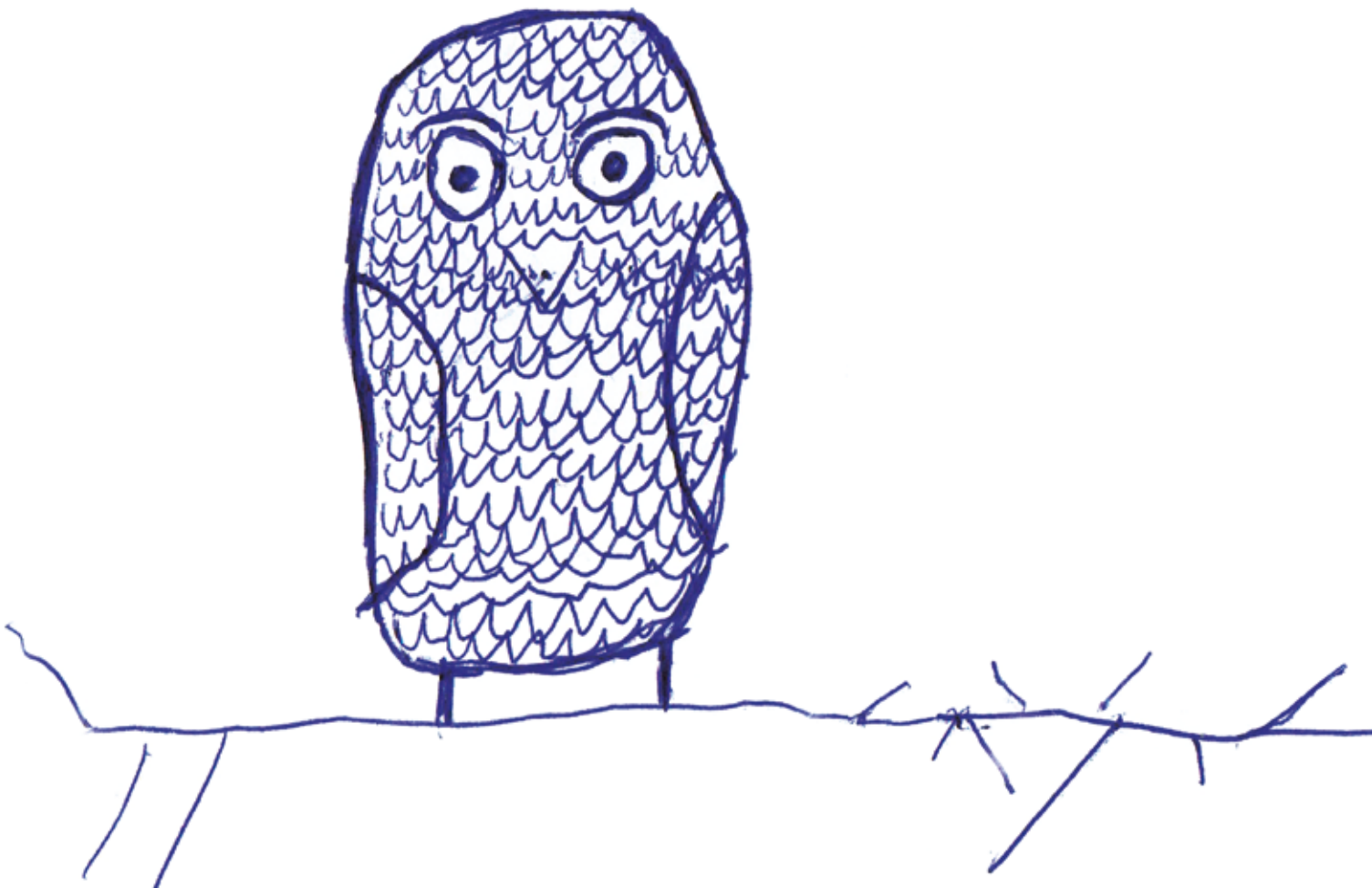
Kennisnet

mijn kind
Online

Mediawijsheid op de basisschool * Succesverhalen van 21 leerkrachten

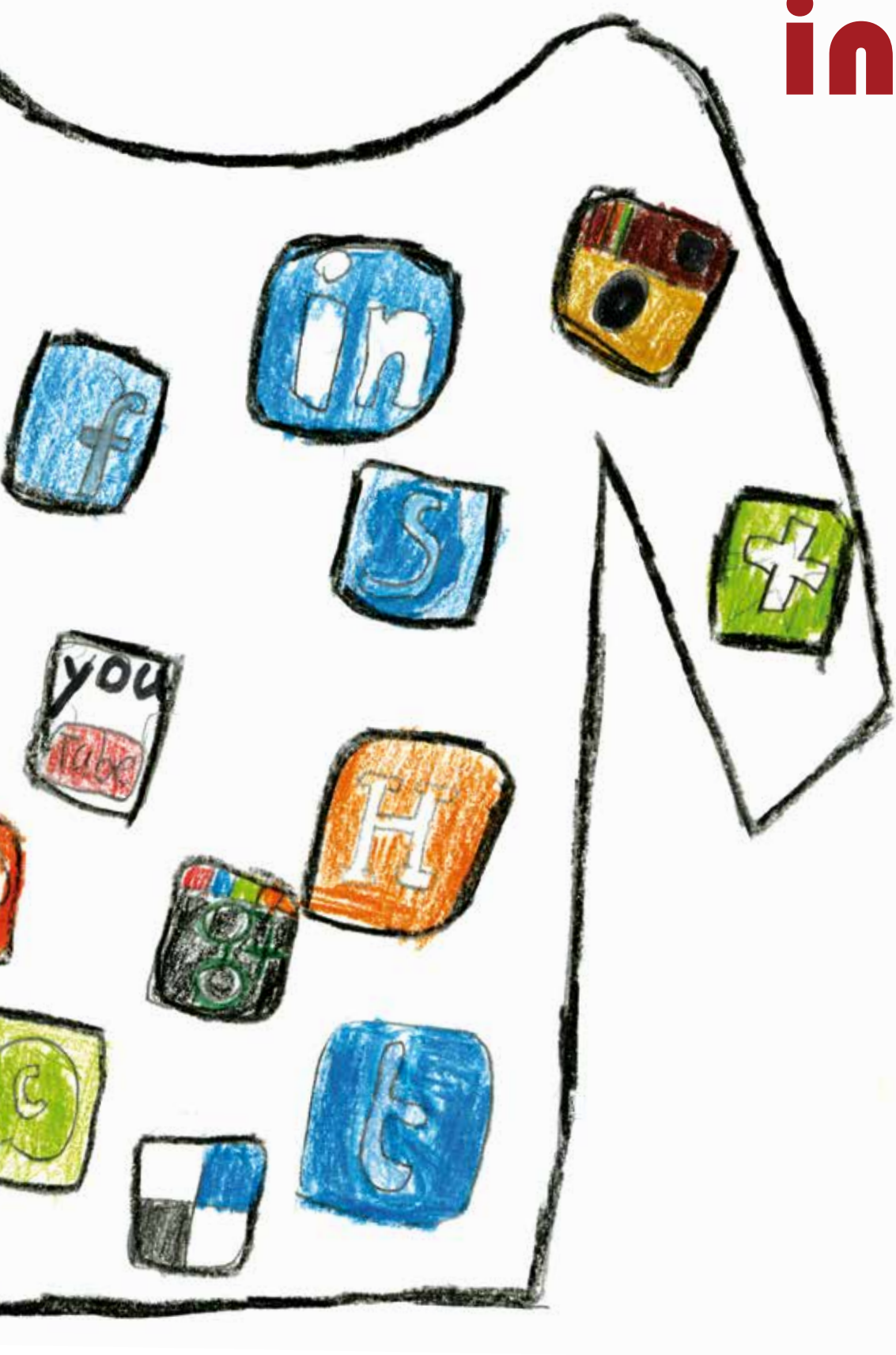
onder redactie van Remco Pijpers
en Nicole van den Bosch

- 1** **Een klas vol journalisten** ▶ 8
Hoe leer je kinderen media produceren?
- 2** **Dagelijks een portie mediawijsheid** ▶ 12
Hoe creëer je een veilige digitale leeromgeving?
- 3** **Online vragen kraken** ▶ 16
Hoe leer je kinderen goed zoeken op internet?
- 4** **Skypen met de boer** ▶ 20
Hoe behandel je mediawijsheid bij kleuters?
- 5** **Speurtocht door de digitale jungle** ▶ 24
Hoe sla je een brug naar de digitale leefwereld van kinderen?
- 6** **Met 'De gele ballon' naar India** ▶ 28
Hoe combineer je andere vakken met mediawijsheid?
- 7** **Spoorzoeken met een robotbij** ▶ 32
Hoe leer je kinderen programmeren?
- 8** **Spelend leren met MediaMasters** ▶ 36
Hoe maak je kinderen mediawijs in een week?
- 9** **Je knutselwerkje op Facebook** ▶ 40
Hoe organiseer je een digitale schoolcommunity?
- 10** **Help daklozen via sociale media** ▶ 44
Hoe koppel je mediawijsheid aan een goed doel?
- 11** **Iedereen op de rode loper** ▶ 48
Hoe maak je met je klas een speelfilm?
- 12** **De 'leer-kracht' van leerlingen** ▶ 52
Hoe leer je kinderen veilig internetten?
- 13** **Jong en oud samen op de iPad** ▶ 56
Hoe combineer je mediawijsheid met een speciaal project?
- 14** **Iedereen een pluim** ▶ 60
Hoe voorkom je pesten met digitale complimenten?
- 15** **De juf als ondernemer** ▶ 64
Hoe laat je kinderen leren met een zelfgemaakte app?
- 16** **Digitale verhalen van geniale leerlingen** ▶ 68
Hoe maak je een digitaal boek met Pages?
- 17** **Pestkop voor een dag** ▶ 72
Hoe bespreek je digitaal pesten?
- 18** **Reclame maakt ons niets wijs** ▶ 76
Hoe maak je kinderen reclamewijs?
- 19** **Van bloggen tot sumopainten** ▶ 80
Hoe ontwerp je een leerlijn mediawijsheid?
- 20** **Klei je eigen smartphone** ▶ 84
Hoe maak je kinderen in het speciaal onderwijs mediawijzer?
- 21** **Internet in 2025** ▶ 88
Hoe praat je met kinderen over de toekomst van het internet?

inhoud

Op weg naar een mediawijze school ▶ 94

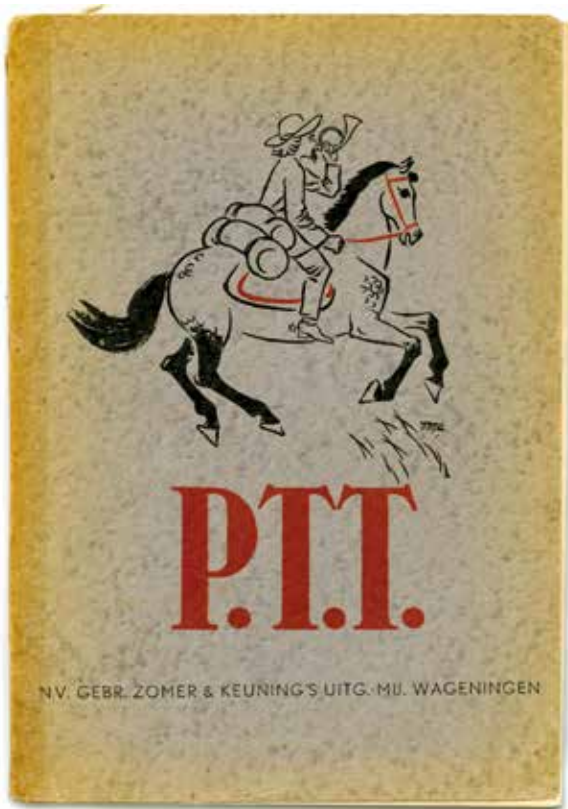
Belangrijk om te weten ▶ 98

Handig om te weten ▶ 100

Twintig tools ▶ 102

Over Kennisnet & Mijn Kind Online ▶ 104

Colofon & dank ▶ 105

Hierboven: omslag van het PTT-boekje uit 1941, hiernaast een pagina uit 'Het boek van PTT', een ontwerp van Piet Zwart uit 1938.

telefoon!... iemand, die je wat te zeggen heeft, wacht op je, ergens aan 't andere einde van de lijn.

Laat hem niet wachten!

Misschien is het een belangrijke mededeeling waarvan veel afhangt, dan is het **dom** als je hem niet direct antwoordt.

Misschien is het niet zoo belangrijk, dan is het in elk geval **onbeleefd** hem te laten wachten. Je antwoordt toch ook direct als iemand klopt?

Het kan ook zijn, dat de verbinding verbroken wordt als je niet direct aan het toestel komt en dat daardoor een belangrijk bericht voor je verloren gaat of vertraagd wordt; dat kan **schade** beteekenen of **verdriet**.

dom

onbeleefd

schade

verdriet

inleiding

“Jullie kennen de telefoon natuurlijk allemaal, misschien heb je zelfs wel eens een gesprek gevoerd. Niet alleen met iemand in je eigen woonplaats, maar ook wel met iemand, die heel ver weg woont. Dan heb je zelf ondervonden, dat de telefoon de menselijke stem helder en duidelijk over grote afstanden overbrengt.”

Zo begint het lesboekje ‘P.T.T.’ voor schoolkinderen over communiceren met de telefoon en de telegraaf. In het boekje uit 1941 wordt uitgelegd wat een telefoon is, hoe je hem bedient – *“Je neemt de hoorn van de haak, je wacht tot je de kiestoon hoort en daarna begin je met het draaien van het netnummer. Nu even wachten of je de hoge kiestoon hoort. Dan het gewenste nummer draaien. Wat een moeilijk werkje, hè?”* – en er komt ook etiquette aan bod. Telefoneren, hoe doe je dat fatsoenlijk?

“Maak een telefoongesprek niet langer dan nodig is. Misschien heeft een ander je intussen al weer opgebeld en de bezettoon gehoord; die wacht dus ook al op het einde van het gesprek.”

We zijn ruim zeventig jaar verder en er is geschiedenis geschreven. De telefoon was in de jaren veertig nog een bezienswaardigheid. Televisie had je niet, radio was het medium. Nu hebben we bijna allemaal, zelfs sommige kinderen, een smartphone, waarop we televisie kunnen kijken. Via internet. En internet is inmiddels overal aanwezig: in navigatiesystemen, koelkasten en in polsbandjes die je bewegingen registreren en medische informatie delen met je dokter.

De telefoon was in 1941 een gebruiksvoorwerp om mee te communiceren, nu is de telefoon een zendmast geworden. Je produceert en publiceert ermee. De hele wereld is je schouwtoneel.

Het is grappig om te zien hoe er toen met kinderen over media werd gesproken en hoe we dat nu doen. Het PTT-boekje uit 1941 was niet het eerste, ook in 1938 leerden schoolkinderen al hoe ze de diensten van PTT konden gebruiken (zie afbeelding hiernaast). De PTT, onderdeel van de overheid, had nog zendingsdrang: mensen moesten weten dat de telefoon bestond. En hoe het apparaat werkt. Bellen doe je zo!

Nu zeggen we dat het wel wat minder mag, dat internetten met je mobiele telefoon. Ga weer eens lekker buiten spelen!

Destijds maakten kinderen langzaam kennis met media. Nu krijgen ze bijna dagelijks nieuwe toepassingen voorgeschoteld. De wereld verandert snel, en de media ook. Ouders staan daardoor voor nieuwe opvoeduitdagingen, scholen ‘moeten’ veranderen. En de digitale revolutie, die maar voortduurt, veroorzaakt de nodige discussie. Leidt schermgebruik tot digitale dementie? Moeten we kinderen leren programmeren op de basisschool?

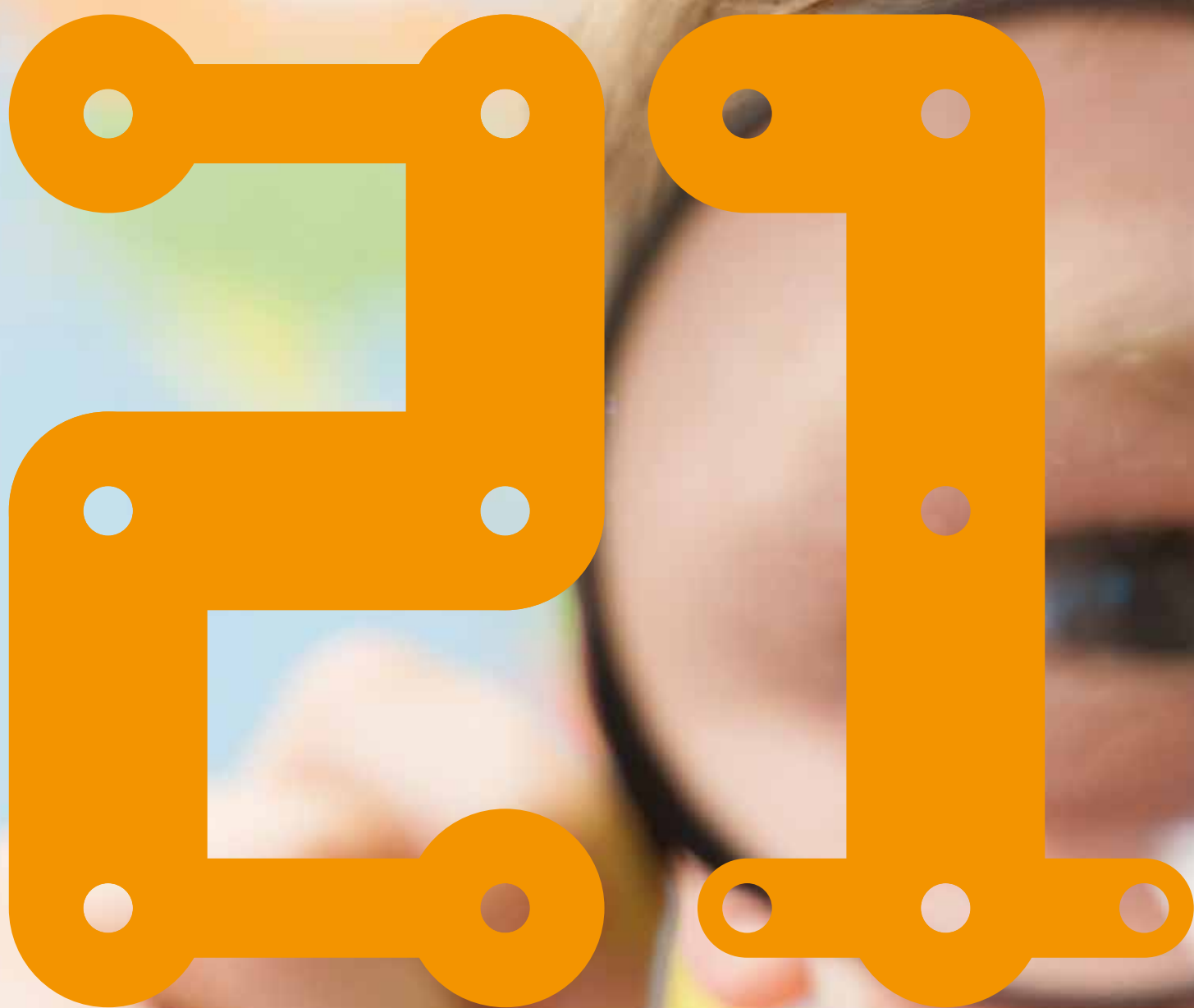
In die veranderende wereld proberen wij, zonder altijd alles goed te weten, kinderen verstandig met media om te laten gaan. We maken ze mediawijs. We leren ze media in te zetten om hun doelen te bereiken, zonder zichzelf en anderen schade te berokkenen. Maar hoe doe je dat? Ook daar voeren we nog steeds discussie over. Wat is mediawijsheid nou precies? En wat moeten kinderen leren om goed te functioneren in de multimediale samenleving?

In dit boek geven 21 leerkrachten antwoord op die vragen. Ze gebruiken media als een middel om hun lessen te verrijken, maar ze leren hun leerlingen ook media te begrijpen, positief te gebruiken en risico’s het hoofd te bieden. Hun succesverhalen laten zien hoe rijk ons onderwijs is, hoeveel goede vakmensen er zijn die met hun tijd meegaan, die niet alleen bloggen en twitteren, maar soms ook een hele oude telefoon tevoorschijn toveren en kinderen laten kennismaken met een tijd waarin er nog geen internet bestond.

Veel leesplezier!

Toine Maes – directeur Kennisnet

Remco Pijpers – directeur Mijn Kind Online

succesverhalen van leerkrachten en leerlingen!

Verkorte links Voor het gemak staat er als alternatief voor een lange link een verkorte URL. Zo leidt www.stmko.nl/kleuters naar www.kleutersdigitaal.nl/38/post/2013/07/app-toca-boca-builders.html.

Een klas vol journalisten

Meester Pims klas maakt wekelijks een digitale krant, de Pionier Koerier. En nu is er ook Pionier TV. 'Ik wilde iets bedenken dat stimulerend is voor de kinderen.'

I

Hoe leer je kinderen media produceren?

Wie? Pim Staals (25), leerkracht van groep 8 op basisschool De Pionier in Valkenswaard en ICT-ambassadeur voor de overkoepelende organisatie Skozok.

Project De Pionier Koerier, een digitaal persbureau.

Hoe werkt het? De 33 leerlingen van groep 8 schrijven wekelijks een artikel over een actueel nieuwsonderwerp voor de website De Pionier Koerier. Ook maken ze een televisie-uitzending. Ze besteden daar 2,5 uur aan, verspreid over drie dagen in de week.

Doel Het verbeteren van de taalopbrengsten en het voor-

bereiden van de leerlingen op hun toekomst in de 21e eeuw.

Resultaat De resultaten van de Cito-toets lagen vorig jaar, tegen de verwachting in, al net boven het gemiddelde en dit jaar zelfs ver boven het landelijk gemiddelde. Daarmee heeft de school, mede dankzij dit project, de opbrengsten verbeterd en voldaan aan de eis van de onderwijsinspectie. De website kreeg in twee jaar tijd bijna 24.000 unieke bezoekers.

Hoe heb je het aangepakt?

“Toen ik twee jaar geleden op deze school terecht kwam, had de onderwijsinspectie De Pionier betiteld als zwak. De belangrijkste opdracht die ik kreeg was dan ook het verbeteren van de opbrengst. Maar in het rooster waren alle creatieve krenten uit de pap verdwenen, alles was gericht op taal en rekenen. Ik dacht aan mijn eigen basisschoolperiode en hoe ik knettergek werd van het leren uit saaie werkboeken. Ik wilde iets bedenken dat stimulerend is

voor de kinderen en zag toevallig *de Telegraaf* op tafel. Ik besepte dat een krant maken ideaal is voor het leren van taalvaardigheden en riep uit: potverdorie, dat gaan we doen! Een digitaal persbureau leek me handig, dan kun je elk artikel afzonderlijk plaatsen. Ik maakte in WordPress een website waarop de kinderen zelf artikelen kunnen plaatsen. Vervolgens heb ik de kinderen uitgelegd hoe ze betrouwbare informatie kunnen vinden en dat ze gebruik moeten maken van meerdere bronnen voor het schrijven van een nieuwsbericht. Het artikel bereiden ze voor in Word aan de hand van de vijf w's en de h: wie, wat, waar, waarom, wanneer en hoe? Ze moeten daarbij hun bronnen vermelden. Zo heb ik zicht op hun aanpak en hebben zij een stramien om zich aan vast te houden. We hebben verschillende rubrieken, waaronder een interview-rubriek. Ze regelen de leukste kandidaten. Zo hebben we de echte Sinterklaas gehad, een hockeyer die zilver had behaald op de Olympische spelen en een

deelnemer aan de Dakar-rally. We hebben nu ook Pionier TV waarbij kinderen uitzendingen maken met behulp van een green screen. Die hebben we kunnen kopen dankzij subsidie van MediaMachtig en een sponsoractie. Televisie maken doen we in groepjes van zes tot acht kinderen. Soms maken ze een NOS-achtig journaal, soms een praatprogramma dat lijkt op Voetbal International. Allemaal hebben ze hun eigen taak, van tekstschrijven voor de autocue, tot Powerpointpresentaties maken, tot presenteren en cameravoering. De uitzendingen plaatsen we op YouTube en op onze website, en bespreken we diezelfde week met elkaar. Volgend jaar beginnen we hopelijk ook met het maken van radio-uitzendingen. Tijdens de lessen ben ik vrij 'lui'. Ik loop alleen rond en geef wat tips. De techniek leg ik uit, maar verder laat ik ze begaan. Ik stel me op als de baas van het media-bedrijf, zij zijn de journalisten. Als ze de hele middag filmpjes willen kijken op YouTube, komen

ze er vanzelf achter dat ze de deadline niet halen. De kinderen houden een dossier bij van alles wat ze maken, dat bespreek ik met ze. Wat er goed ging, hoe de samenwerking verliep, maar ook eventuele grammaticale fouten komen aan de orde. We kondigen de nieuwe editie elke vrijdag aan via ons klassenaccount op Twitter. Dankzij ouders, die volgers hebben uit onderwijsland, en dankzij inwoners van Valkenswaard, krijgen we dan meteen veel bezoekers, vaak zo'n 500 per publicatiedag."

Wat heb je nodig? "Je kunt dit zonder budget doen. Met WordPress maak je eenvoudig een gratis website. We hebben met subsidie van MediaMachtig microfoons gekocht voor de interviews, maar veel kinderen hebben tegenwoordig een smartphone met een voice-recorder, dus ook dat is eigenlijk niet eens nodig. Hetzelfde geldt voor filmen, ook dat kan met een smartphone."

Hoe reageerden je collega's?

"Ze dachten in het begin wel: wat gaat Pim nou doen? Inmiddels zijn ze heel enthousiast en is De Pionier Koerier echt een begrip geworden. Ik moest hun vertrouwen winnen, nu ze weten wat het oplevert, gaan ze er vanuit dat televisie en radio ook wel een succes worden."

Wat maakt dit project zo bijzonder?

"Dat je ziet hoe snel kinderen groeien als het gaat om taalgebruik, zelfstandig werken, verantwoordelijkheid en mediavaardigheden. En het enthousiasme van de leerlingen is opvallend. Ze zijn zo gemotiveerd dat een leerling bijvoorbeeld om vijf voor twaalf 's avonds nog – helemaal uit zichzelf – een bericht op Twitter plaatst om te laten weten hoeveel bezoekers het persbureau die dag heeft behaald. Het leeft echt voor de kinderen."

Heb je tips voor andere scholen?

"Als je klakkeloos de lesmethode volgt, heb je geen

ruimte voor dit soort leuke dingen. Beschouw de methode niet als een bijbel, maar als een bronnenboek dat je kunt aanwenden om je doel te bereiken. Soms werk ik vanuit de methode, soms geef ik gedeeltes die ik niet kan integreren als huiswerk mee. Ze kunnen het vaak prima zelf. Wees als leerkracht ook niet bang om fouten te maken. Als het mislukt, stop je er weer mee. En in het begin kost het tijd om zo'n project te ontwikkelen, maar het volgende jaar trek je het gewoon uit de kast."

Wat drijft je in je werk? "Mijn vader, oom en zus zitten allemaal in het onderwijs. Ik wilde altijd met kinderen werken. Eerst wilde ik sportleraar worden omdat ik zelf fanatiek voetbalde bij de jeugd van FC Eindhoven, maar ik dacht: ik kan niet tot mijn 55e handstanden voordoen. Misschien wil ik ooit nog wel naar het voortgezet onderwijs of de stap naar het bedrijfsleven maken en daar verder gaan met ICT en onderwijs, maar op dit

moment heb ik nog veel plezier op de basisschool."

Wat inspireert je? "Een keer per maand kom ik met mijn collega-ambassadeurs samen, dan praten we over ICT en delen we onze kennis. We nodigen ook een spreker uit ter inspiratie. Op Twitter volg ik mensen als Tessa van Zadelhoff en verder houd ik het thema mediawijsheid via Kennisnet, kranten en boeken in de gaten. Ik voel me er zeer bij betrokken. We kunnen het niet maken kinderen over tien of vijftien jaar onvoorbereid de arbeidsmarkt op te sturen. Ik vind dat je als leerkracht niet meer kan zeggen dat het 'je ding niet is', je hebt geen keus, je moet toekomstgericht gaan werken."

Maak kinderen nieuwswijs

In een lesprogramma over mediawijsheid hoort uiteraard ook het nieuws. Nieuwsmedia informeren ons over en betrekken ons bij ontwikkelingen in de samenleving. De verschillende nieuwsmedia – kranten, televisie, internet – bedienen ieder een doelgroep en geven een eigen invulling aan het nieuws.

Nieuwsmedia gebruiken

‘Nieuws in de klas’ helpt leerkrachten om nieuwsmedia in te zetten ten behoeve van taalvaardigheid, mediawijsheid en burgerschap. Via de Nieuwsservice kunnen docenten dag- en weekbladen op school laten bezorgen en kunnen ze hun leerlingen via de nieuwsmediaportal het nieuws online laten volgen. Laat de kinderen bijvoorbeeld nieuwsapps vergelijken, of laat hen zoekopdrachten uitvoeren in de webarchieven van de nieuwssites. De Nieuwsservice heeft een handleiding met praktische lessuggesties.

Wil je meer weten? Kijk dan op:

- www.nieuwsindeklas.nl/po
- www.nieuwswijsheid.nl (onderzoeksproject van Fifi Schwarz).

Zelf nieuws maken

Tijdens het project ‘Wat is waar? Nieuws!’ van De frisse blik onderzoeken leerlingen de keuzes van journalisten. Welk onderwerp is interessant genoeg? Aan wie stelt hij of zij welke vragen? Welke antwoorden komen wel of niet in de uitzending? Daarna trekken de kinderen met iPads de wijk in om reportages te maken rond actuele stellingen. Ze leren niet alleen filmen, interviewen en monteren, ze oefenen ook in het bedenken van argumenten voor of tegen een stelling, zodat ze een persoon goed over dat onderwerp kunnen interviewen.

Het Jeugdjournaal werkt mee aan het project. De reportage van jouw klas dingt mee naar een plek op hun website!

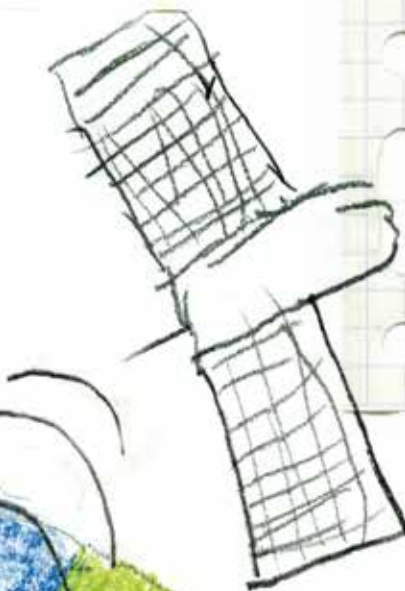
- Meer informatie vind je op www.defrisseblik.nl.

Ook interessant zijn:

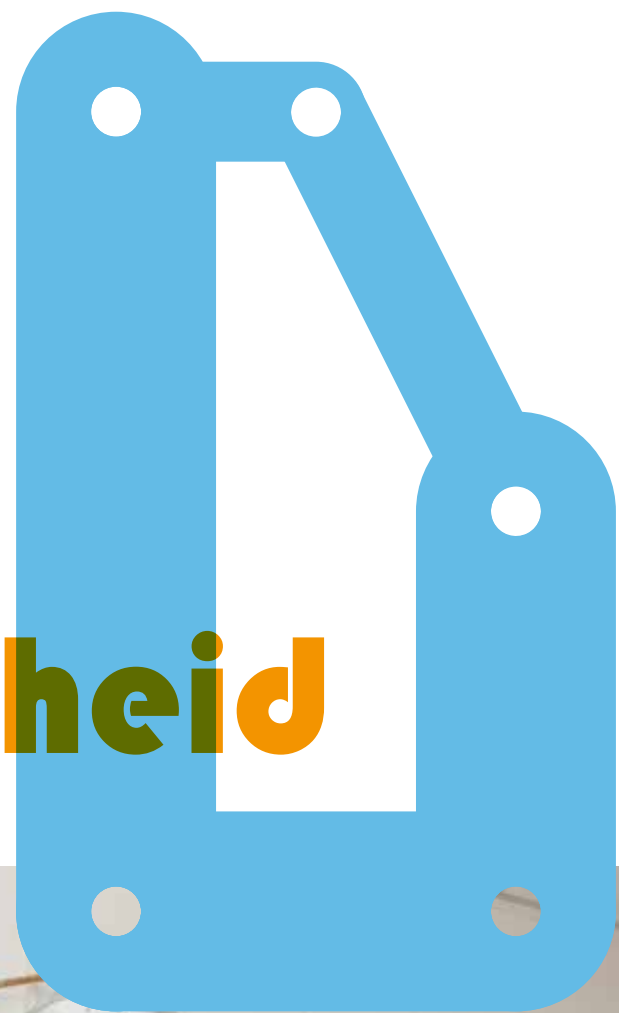
- Kidsweek in de Klas – www.kidsweek.nl/leraren
- Nieuwsbegrip – www.nieuwsbegrip.nl
- Nieuwsbeest.nl, nieuws voor kinderen
- Dedagvandaag.nl, een digitale agenda voor het basisonderwijs.

Meer weten?

- Pim op Twitter > [@pstaals](https://twitter.com/pstaals)
- Zijn blog > www.pstaals.wordpress.com
- Pionier Koerier > www.pioniergr8.wordpress.com
- MediaMchtig > www.mediamchtig.nl
- Tessa van Zadelhoff > [@warempel](https://twitter.com/@warempel)

Dagelijks een portie mediawijsheid

Ralph van der Stroom werkt met Edmodo, een digitale leeromgeving. 'Ik vind het belangrijk dat kinderen internetvaardigheden ontwikkelen en dat ze leren omgaan met de gigantische informatiestroom.'

maaike • 11 jr
björn • 11 jr
thijs • 13 jr

2

Hoe creëer je een veilige digitale leeromgeving?

Wie? Ralph van der Stroom (42) leerkracht van groep 6, 7 en 8 op de Toon Hermansschool in Ede.

Project De introductie van Edmodo, een online community voor het onderwijs, in september 2012.

Doel Een veilige, sociale en digitale leeromgeving voor de klas. Ook wel een elo (elektronische leeromgeving) 3.0 genoemd.

Resultaat Het huiswerk en andere informatie staat overzichtelijk bij elkaar en Edmodo heeft een sociale functie. Je gaat met de kinderen op reis door het programma en vindt alles samen uit. Als een leerling bijvoorbeeld zegt dat hij een bepaalde opdracht nog moet doen, laat een ander zien waar hij dat kan vinden. En toen een leerlinge in het ziekenhuis lag, typte ze via Edmodo een bericht, waarop haar klasgenoten direct reageerden.

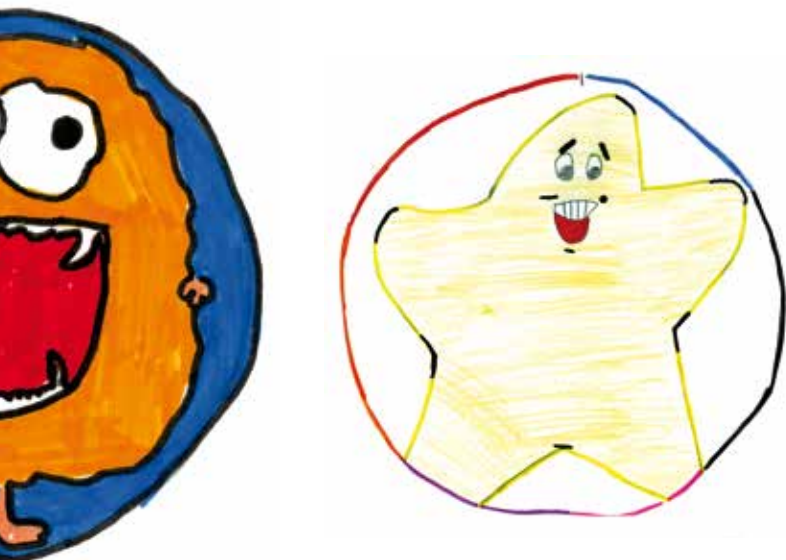
Hoe werkt het? "Je kunt gratis inloggen op www.edmodo.com,

ook via een iPad of iPhone. Ik zet er alle opdrachten op. Ik plaats filmpjes van Schooltv, die de leerlingen thuis bekijken. Zo houden we op school tijd over om opdrachten te maken. De kinderen bekeken thuis bijvoorbeeld twaalf filmpjes van tien minuten over EHBO. In de klas konden we dan direct aan de slag met een 'slachtoffer' dat een bloedneus had. Ook over Willem van Oranje hebben de kinderen thuis en op school geleerd via Edmodo. Ik had er een webpad opgezet van Yurl (www.yurls.net), zodat ze de informatie direct konden vinden. Om mijn leerlingen te stimuleren maak ik badges die ze in Edmodo kunnen verdienen. Bijvoorbeeld een monsterbadge voor een monsterlijk goede inzending."

Hoe heb je het aangepakt?

"Edmodo lijkt op Facebook, maar het is een gesloten omgeving, veilig voor jou en je klas. Leerkrachten kunnen er mee samenwerken, ouders kunnen meekijken en leerlingen kunnen chatten. Eerst heb ik afspraken

met mijn groep gemaakt over hoe ze met elkaar omgaan op Edmodo. Zo gebruiken ze geen nicknames en schrijven ze geen teksten die ze normaal ook niet willen zien of horen in de klas. Er was één voorval waarbij een kind toch vervelende dingen aan een ander schreef, maar dat bleek een misverstand. Hij was het zelf niet, maar vergat ergens uit te loggen. Dat bespreken we dan in de klas en zo leren ze weer iets over mediawijsheid in de praktijk.

Ik ben zelf ook een keer vergeten uit te loggen. Een paar kinderen hadden mijn inlogcode opgeschreven toen ik even koffie ging halen. Ze voegden een extra leerling toe. Ineens zat Harry Potter in onze klas en vroeg hij via Edmodo: 'Hallo, valt hier nog iets te toveren?' Ik snapte er niets van. Maar ik vond het een leuke grap en gebruik de tovenaarsleerling nog steeds als ik iets wil uitleggen.

Ik heb mijn klas letterlijk geleerd hoe je op een positieve manier op elkaar kunt reageren. De leerlingen kregen de

opdracht om verhalen te schrijven en moesten elkaar in een korte zin een compliment geven over het verhaal. Na deze offline training ging het online ook goed.

Een van de eerste opdrachten die ik via Edmodo gaf, was dat ze hun favoriete YouTube-filmpje mochten posten. Dat was een goede manier om het systeem te leren kennen. Driekwart van de klas had het zo door en ze hielpen elkaar."

Is het voor alle kinderen geschikt?

"Ik denk dat kinderen er niet onderuit komen om zo te werken. Ik vind dat iedereen moet leren om met sociale media om te gaan. Toch gaat het de een gemakkelijker af dan de ander. Bij negentig procent gaat het heel soepel, maar zo'n tien procent blijft achter. Het is net als met rekenen. Iedereen kan het, maar op zijn eigen niveau. Er zijn kinderen die moeten leren om digitaal te denken. En deels is het ook interesse. Sommige leerlingen pakken sneller een potlood, of zijn meer geïntere-

resseerd in dansen of muziek maken."

Wat vinden je leerlingen ervan?

"De kinderen vinden het erg leuk. Een taalopdracht doen we bijvoorbeeld in Edmodo en niet op papier. Je kunt offline een woordzoeker maken, maar online is het veel leuker. Ze leren er misschien ook wel meer van, want ik zie dat leerlingen zeer gemotiveerd zijn als ik het zo aanpak. Soms krijg ik op zaterdag zelfs vragen via Edmodo. Dat is voor mij echt weekend, maar leerlingen loggen in. Gewoon omdat ze het leuk vinden. Dan gaan ze aan de slag met de woordenschatwoorden of proeftoetsen."

Wat vinden je collega's ervan?

"Mijn klas werkt binnen de school als eerste met Edmodo, maar nu gebruiken de andere twee bovenbouwklassen het ook. Iedereen werkt met de proeftoetsen en omdat de antwoorden multiple choice zijn, en je als leerling direct de uitslag krijgt, scheelt het nakijkwerk. Je

moet er als leerkracht eerst tijd in stoppen, maar het levert je uiteindelijk tijd op."

Wat is zo bijzonder aan Edmodo?

"In het begin viel het op dat de leerlingen ook na schooltijd inlogde. Ze zochten contact en maakten bijvoorbeeld speelafspraken. Nu is dat wat minder en gebruiken ze het vooral voor schoolzaken."

Waarom raad je Edmodo aan?

"In het onderwijs is geen geld. Dit systeem is gratis en heel toegankelijk. Je moet het gewoon proberen, fouten maken mag. Daar leer je van. Edmodo is een opstap naar een bredere leeromgeving. Boeken verdwijnen langzaam, ze zijn te traag. Als ik een aardrijkskundeboek opensla, zijn de wegen alweer verlegd. Daarnaast verandert de maatschappij. Voor leerlingen is online zijn een heel gewoon onderdeel van hun leven. Wij hadden tv, zij hebben internet. Ik vind het belangrijk dat ze internetvaardigheden ontwikkelen en dat ze leren omgaan

met de gigantische informatie-
stroom.”

Wat drijft je als leerkracht?

“Ik ben opgeleid tot evenementenorganisator, maar na wat omzwervingen werkte ik als intercedent. Ik miste het directe contact met groepen mensen. Zo ben ik als een van de eersten gestart met de verkorte pabo. Meteen tijdens mijn stage voelde het goed. Kinderen brengen namelijk positieve energie mee. En met de komst van internet is het onderwijs nog leuker geworden. Samen met de leerlingen dingen onderzoeken en ervaringen opdoen schept een hechte band!”

Wat inspireert je?

“Het onderwijssysteem stamt uit de industriële revolutie, maar we zitten nu in de digitale revolutie. Ik bekijk veel Amerikaanse video’s van TED Talks over hoe je kunt leren, bijvoorbeeld over het ontwikkelen van je competenties in de 21e eeuw. Psycholoog en hoogleraar onderwijstechnologie Kirschner heeft ook veel

geschreven over hoe mensen denken en leren. Ik meng dit met de visie van jenaplantgrondlegger Peter Petersen over het ontdekken van de wereld. Ik denk dan na hoe dat ook digitaal kan. De ontwikkelingen van de Steve Jobsschool volg ik ook op de voet. En op Twitter zoek ik opdrachten die we via Edmodo kunnen doen, via #edmodo en #onderwijs. Ik twitter zelf ook over wat goed werkt in de klas.”

* * * TIPS * *

REMCO PIJPELS

Houd een mini-Gouden @penstaartverkiezing

Bij de Gouden @penstaart, de verkiezing voor de beste Nederlandse kinderwebsites en -apps, stromen de stemmen altijd binnen. Het is leuk om je mening kenbaar te maken en het leert je kritisch kijken naar websites en apps. Organiseer daarom eens een verkiezing hierover in de klas. Zo stimuleer je kinderen na te denken over wat goede sites en apps zijn.

Vorbereiding

Leg kort aan de leerlingen uit wat de bedoeling is van deze mini-Gouden @penstaartverkiezing. Maak een keuze of jullie websites of apps gaan beoordelen en geef leerlingen de huiswerkopdracht mee om drie websites of apps die ze leuk vinden op te schrijven. Verzamel een week later alle briefjes, schrijf de inzendingen op het bord en turf het aantal keer dat een site of app is opgeschreven. Stel zo een top 5 samen.

Criteria

Bepaal klassikaal met welke drie criteria de leerlingen hun favoriete site of app kunnen beoordelen. Vraag ze bijvoorbeeld te kijken naar het uiterlijk van de site (aantrekkelijkheid), of de site makkelijk te gebruiken is (gebruiksvriendelijkheid) en wat ze vinden van de informatie die erop staat (betrouwbaarheid). Met deze voorbeelden kun je de klas op weg helpen om zelf met criteria te komen die zij belangrijk vinden.

Sterren

Verdeel de klas in groepjes van vier tot vijf leerlingen. Elk groepje bekijkt de website of app uit de top 5 en schrijft op een leeg papier hoeveel sterren zij geven per criterium: 1 ster is slecht, 2 is matig, 3 is goed en 4 is heel goed. De site of app met de meeste sterren is de winnaar van de mini-Gouden @penstaart.

Meer weten?

- www.goudenapenstaart.nl/criteria_goede_sites of www.stmko.nl/verkiezing
- www.meesterapp.nl

Meer weten?

- Ralph op Twitter > [@meesterralph](https://twitter.com/meesterralph)
- Zijn site > www.meesterralph.nl
- Competenties 21e eeuw > www.21stcenturyskills.nl
- Steve Jobsschool > www.o4nt.nl
- Edmodo > www.edmodo.com

Onno Zijdel won met acht leerlingen uit zijn klas de jaarlijkse Jeugdkrakercompetitie. 'Het wedstrijdelement motiveert de leerlingen enorm. En ze leren er veel van.'

Online vragen kraken

3

Hoe leer je kinderen goed zoeken op internet?

Wie? Onno Zijdel (41), ICT'er en leerkracht van groep 8 van de Sint Jozefschool in Lichtenvoorde.

Project Deelname aan de Nationale Jeugdkrakercompetitie, een online zoekwedstrijd.

Doel Kinderen op een spannende en leuke manier leren om zelfstandig te zoeken op het web en ze leren internet te gebruiken als informatiebron. Dat komt bijvoorbeeld goed van pas bij het maken van werkstukken. Daarmee is het ook een voorbereiding op het voortgezet onderwijs.

Resultaat Doordat de competitie een paar maanden duurt en de kinderen er heel intensief mee bezig zijn, vergeten ze nooit meer hoe je moet zoeken op internet, hoe je goede steekwoorden verzint en hoe je in stappen denkt. Bovendien nemen de deelnemende leerlingen gaandeweg de docentenrol over: ze leren het aan hun klasgenoten.

Hoe werkt het? "De Jeugdkrakercompetitie is een nationale zoekwedstrijd op internet voor leerlingen van groep 7 en 8. Eerst krijgen ze zes rondes lang elke week zes zoekvragen en de leerkracht krijgt dan één vraag. Na elke ronde is er feedback. Dan wordt ook de tussenstand bekend en dat werkt enorm motiverend. Naarmate de competitie vordert, worden de vragen moeilijker. Na zes rondes volgt een barrage en tot slot de finale."

Hoe heb je het aangepakt? "Onze school doet al vanaf het begin mee, dit was het elfde jaar. Dit jaar hadden zich vijftien leerlingen aangemeld. Ik doe een voorselectie door ze proefvragen voor te leggen die ze ook tijdens de competitie kunnen krijgen. De acht kinderen die het snelst de antwoorden vinden, komen in het team. Gelukkig gaat dat heel soepel, de andere leerlingen zijn niet teleurgesteld ofzo. Ze horen er gewoon nog bij en leven heel erg mee. Ik laat de Jeugdkrakers

thuis de zoekopdrachten doen en op vrijdag bespreken we klasikaal op het digibord de vragen en de gevonden antwoorden. Het antwoord dat de kinderen uiteindelijk samen het beste vinden, zenden we in. Ik stuur de deelnemers een beetje en geef ze wat handvatten om goed te kunnen zoeken op internet: goede trefwoorden gebruiken, alvast gaan zoeken in de previews die Google geeft, op een website zoeken naar woorden met Ctrl-F. Er gaat een wereld voor ze open en dat is heel leuk om te zien. Vervolgens leren ze het weer aan hun klasgenoten, ze nemen mijn rol over. Dat is de kick. En de geldprijs van € 500 is met de hele klas besteed aan een kano-excursie en een survivaltocht."

Wat heb je nodig? "Je hebt natuurlijk een computer nodig, of het liefst meerdere computers. Verder inschrijfgeld, het kost € 37,50 om met een team mee te doen. En enthousiaste leerlingen, maar dat spreekt vanzelf. Wij gebruiken ook Apple

TV zodat de leerlingen op het digibord kunnen presenteren hoe ze het hebben aangepakt. Zo projecteren ze het beeld van de iPad en nemen ze de controle over het digibord over. Het is echt ideaal. Mijn klas werkt bij projecten vaak in vier groepjes. Elke groep krijgt twee iPads. Dan kunnen ze live laten zien wat ze hebben gevonden en hoe ze dat hebben gedaan. En het iPad-overleg in groepjes zorgt er ook voor dat ze elkaar kunnen blijven aankijken tijdens het werken. Eerder zaten ze naast of achter elkaar op de computer te zoeken en konden ze niet overleggen.”

Is het voor alle kinderen geschikt? “In principe wel. Maar niet alle kinderen houden het vol om maandenlang met zo’n wedstrijd bezig te zijn. Omdat ze thuis de zoekvragen oplossen, is het toch een soort huiswerk. Het vergt dus wel wat van de kinderen.”

Wat vinden de leerlingen ervan? “De kinderen vinden het ontzet-

tend leuk en ze beseffen ook dat het heel leerzaam is. Dat ze hun werk mogen presenteren voor de klas vinden ze superstoer en de rest van de leerlingen steekt er zo ook wat van op. Bovendien vertellen ze er thuis veel over. Het leeft enorm bij ons op school. Aan het begin van het schooljaar wordt het al aangekondigd bij de bijzondere activiteiten, samen met de voetbalcompetitie, de schoolmusical en het schoolkamp. Het hoort echt bij groep 8. De Jeugdkrakercompetitie is in het laatste jaar net zo belangrijk als de schoolmusical. En net zo populair als ‘t voetbaltoernooi. In groep 5 vragen kinderen al of ze in groep 8 Jeugdkraker mogen worden. En dat we dit jaar kampioen zijn, maakt iedereen natuurlijk ontzettend trots.”

Wat is opvallend aan dit project? “Het valt mij op dat het wedstrijdelement de leerlingen enorm motiveert. In zo’n competitie presteren ze beter. Het is maar een spel, maar ze willen wel heel graag winnen. En

ondertussen leren ze er ook nog veel van.”

Heb je tips voor andere scholen?

“Je moet gewoon meedoen! En voor mij werkt het het beste als het team niet te groot is. Met acht deelnemers is het overzichtelijk, en ook motiverender voor de kinderen omdat ze weten dat ze speciaal geselecteerd zijn. Laat de leerlingen de eerste zes rondes thuis de zoekopdrachten uitvoeren en neem dan per ronde één moment op school om klassikaal de antwoorden te bespreken. Zo houd je het interessant.”

Wat drijft jou in je werk? “De kinderen inspireren me, zo is het gewoon. Ik ben eigenlijk muzikant. Ik zat drie jaar op het conservatorium om muzikant te worden. Maar ik vond het conservatorium helemaal niet zo leuk. Mijn stage op een basisschool, dat was pas geweldig interessant. Ik vond het zo mooi, die lessen. En niet alleen het muziekonderwijs maar ook rekenen, geschiedenis, alle vakken. Ik wist me uit mijn jeugd

helemaal niet meer te herinneren hoe dat ging. Toen ben ik van het conservatorium afgegaan en de pabo gaan doen. Ik wilde niet mijn hele leven muziekles geven, ik wil verhalen kunnen vertellen.”

Wat inspireert je? “Ook hier zijn de kinderen weer mijn grote voorbeeld. Zoals zij met nieuwe media omgaan, daar leer ik zelf weer van. Maar techniek, ICT en innovatie interesseren me sowieso. Ik ben altijd heel nieuwsgierig geweest naar hoe dingen werken. Als kind haalde ik al radio’s uit elkaar om te kijken hoe het er van binnen uitzag. Nieuwe ideeën en informatie haal ik overal vandaan, maar mijn startpagina is One More Thing. Verder lees ik graag Vives, een vakblad met informatie over leuke apps en gadgets. Ook heel interessant zijn de websites Web Detective en Jeugdbieb.”

sophie • 11 jr

Meer weten?

- Jeugdcrakercompetitie > www.jeugdcrakercompetitie.nl
- Sint Jozefschool > www.dejosef.nl
- One More Thing > www.onemorething.nl
- Webdetective > www.webdetective.nl
- Jeugdbieb > www.jeugdbieb.nl

* * * TIPS * *

REMCO PIJPEERS

Betrek de bibliotheek

We zien dat kinderen erg handig zijn met hun mobiele apparatuur, maar kunnen ze vinden wat ze zoeken? Wat als Google eens een keertje niet het juiste antwoord in de bovenste drie hits geeft?

Informatievaardigheden

Goed (begrijpend) kunnen lezen is één van de belangrijkste vaardigheden in het proces van zoeken en vinden. Dit geldt zowel voor analoge bronnen (boeken, kranten en tijdschriften) als voor digitale bronnen. Steeds meer bibliotheken bieden daarom het programma 'de Bibliotheek op school' aan, dat draait om leesbevordering én het verbeteren van informatievaardigheden.

Er zijn diverse lesprogramma's zoals de Jeugdcrakercompetitie (zie hiernaast) en de Webdetective, een site waar leerlingen van 10 tot 16 jaar in vier verschillende modules de stappen van het informatieproces leren kennen. Ze oefenen met actuele zoekvragen en door middel van een handige checklist waarmee ze websites op betrouwbaarheid kunnen beoordelen. Wil je meer weten?

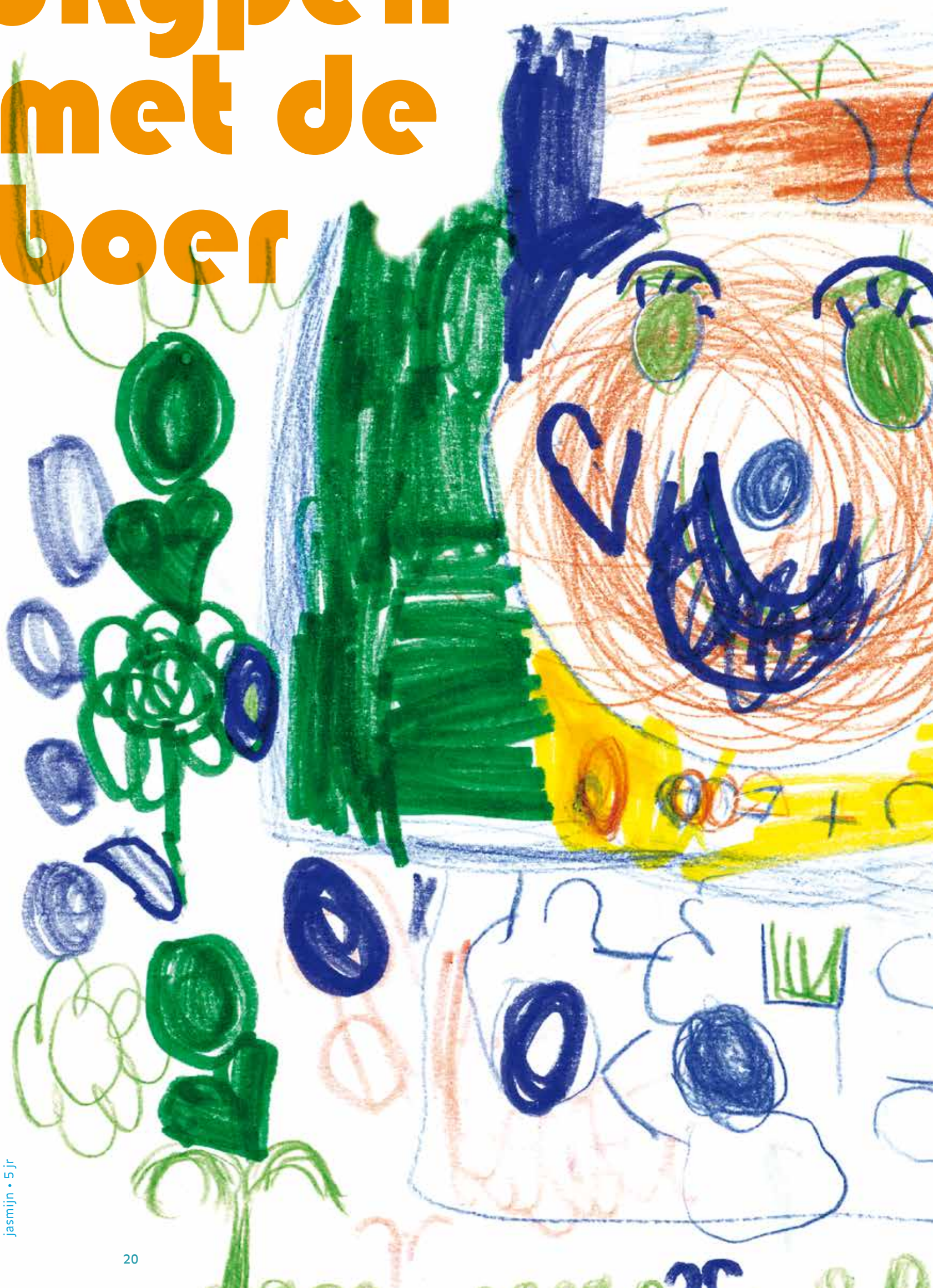
- www.webdetective.nl
- www.debibliotheekopschool.nl

Databanken

Verder is de bibliotheek een perfecte plek om (gratis) digitale informatie te vinden. Naast hun eigen bronnen en informatie kun je er in onderstaande bestanden zoeken via <http://zoeken.bibliotheek.nl> en via de bibliotheekcatalogus:

- **Woordenboeken:**
 - Van Dale Lexicografie
 - Van Dale Woordenboeken (Nederlands, Engels, Duits, Frans en Spaans).
- **Krantenbank**
 - Algemeen Dagblad (vanaf 01-11-1991)
 - ANP
 - Het Financieele Dagblad (vanaf 01-09-2004)
 - NRC Handelsblad (vanaf 01-01-1990)
 - Het Parool (vanaf 01-07-1992)
 - De Telegraaf (vanaf 01-07-2001)
 - Trouw (vanaf 01-01-1992)
 - de Volkskrant (vanaf 01-04-1994)
- **Consumenteninformatie:**
 - Consumentenbond
 - Toegang tot besloten informatie op de site van de Consumentenbond (dagelijkse updates).
- **Encyclopedie:**
 - Uitgeverij Unieboek/Het Spectrum
 - Junior Winkler Prins online: <http://bibliotheek.winklerprins.com/online/junior> of www.stmko.nl/winkler.

Skypen met de boer

In juf Merels klas interviewen kleuters mensen via Skype, en fotograferen en filmen de kinderen elkaar. 'Bij kleuters kun je media prima integreren in hun spel.'

4

Hoe behandel je mediawijsheid bij kleuters?

Wie? Merel Beunk (26), mediapedagoog en stamgroep-leider in de onderbouw op de Jenapleinschool in Zwolle.

Project De wereld in beeld.

Hoe werkt het? Groep 1 en 2 skypen maandelijks met iemand die past in hun project. En ze maken foto's en filmpjes van hun werkjes en optredens, die ze daarna samen bekijken en bespreken.

Doel Met Skype de wereld de klas in brengen. En kinderen anders naar zichzelf en hun omgeving laten kijken door film en fotografie.

Resultaat Kinderen en ouders komen nu zelf met personen voor een volgend Skypegesprek. En de kinderen zien de mogelijkheden van fotograferen en filmen. De een doet bijvoorbeeld een gymnastiekunstje, terwijl de ander filmt. De juf mist zo niets en de kinderen leren er van door zichzelf terug te zien.

Hoe heb je het aangepakt? "Als mediapedagoog vertel ik ouders en collega's veel over mediawijsheid, maar ik realiseerde me dat ik in mijn eigen groep 1 en 2 heel weinig deed aan mediawijsheid. Ik zocht naar iets wat dicht bij kleuters staat. En skypen is een concrete, zintuiglijke ervaring. Het prikkelt kinderen zich in te leven.

Ik maakte een account aan met de naam van onze groep. Met de kinderen besprak ik een goed wachtwoord en legde uit dat je dat nooit mag verklappen. Skypen doen we in de tijd dat we anders naar Schooltv zouden kijken. Voor het project 'Boerderij' bezochten we een echte boerderij, maar ik wilde ook een boer met een smartphone over zijn erf laten lopen. Dat leek me leuker en interactiever dan kijken naar Flip de Beer die een boerderij bezoekt. Ik plaatste een oproep op Twitter, kreeg veel reacties, en vond een boer in Brabant die graag mee wilde doen. We skypeten ook met een vader van een leerling die tijdelijk in Ame-

rika werkte. De kinderen vroegen hem van alles: Hoe laat is het daar nu? Hoe ziet het eruit? En we skypeten ook met een opa en oma die in Ierland wonen. Zo konden de leerlingen alvast wat Engelse woordjes oefenen.

Voor een ander project raakte ik geïnspireerd door Andy Warhols kleurrijke portretten van Marilyn Monroe. Ik legde de kinderen uit hoe je een gezicht beeldvullend fotografeert. Daarna heb ik ze elkaar laten fotograferen met een digitale camera. Die foto's heb ik in zwart-wit uitgeprint en laten inkleuren met krijt, zodat ze en digitale vaardigheden leerden, en ook handmatig knutselden.

Sindsdien mogen ze het foto-toestel zelf pakken als ze hun bouwwerk of een voorstelling willen fotograferen. En bekijken we de foto's later met elkaar in de kring.

Enkele foto's print ik uit en plak ik in een groepsdagboek. Als de ouders de klas inkomen kunnen ze zo zien wat hun kinderen die dag hebben gedaan. Ook willen

we een digitaal fotolijstje in de klas zetten en plaatsen we ze misschien op een beschermd blog. Zo houd ik ouders op de hoogte van wat we doen, want kleuters vertellen vaak weinig over wat ze meemaken op school."

Wat heb je nodig? "Wij hebben geen digibord of tablet, maar je kunt met een webcam en een computer prima skypen. De onderbouw heeft nu een stootvaste camera, zodat de kinderen ook foto's kunnen maken tijdens het buitenspelen."

Is het voor alle kinderen geschikt? "Ja, zolang het heel concreet is. Alle leerlingen kunnen meedoen met zo'n Skypegesprek, al zullen ze niet allemaal precies begrijpen hoe het werkt. Ze leren van de oudere kinderen hoe zij vragen stellen en jonge kinderen kun je iets laten voordoen."

Wat vinden de ouders? "Zolang het niet ten koste gaat van het aanbieden van fysieke erva-

ringen, vinden ze het goed. Ze weten dat jenaplanonderwijs ervaringsgericht onderwijs is en daar past zo'n gesprek via Skype heel goed bij. En ze vinden het ontzettend leuk de geprinte foto's in het dagboek te zien."

En je collega's? "Ik ben wel de meest fanatieke op school als het gaat om mediawijsheid. We krijgen nu op mijn initiatief ook een werkgroep mediawijsheid. De samenwerking met mijn collega's is heel belangrijk, vooral ook met degenen die niet te snel te veel willen. Dankzij hen houd ik een goede balans tussen ervaringsleren en mediawijsheid. En ze staan erg open voor inspiratie en praktische tips. Soms neem ik een kwartiertje om ze te laten zien hoe ze bijvoorbeeld een bepaalde website kunnen gebruiken in de klas."

Wat maakt dit project bijzonder? "Het was geweldig dat zoveel mensen reageerden op mijn boerenoproep op Twitter. Wij zitten in Zwolle, en skypeten met een boer uit Brabant, de afstanden

worden steeds kleiner. En ik heb gemerkt dat je juist bij kleuters media heel goed kunt integreren in hun spel, dat er in je onderbouwlessen veel ruimte is om te experimenteren."

Heb je tips voor andere scholen?

"Kleuters zijn nog te klein om zelf te zoeken op internet, maar je kunt ze er wel alvast deelgenoot van maken. Bijvoorbeeld door plaatjes te googelen van woorden die voorbij komen in het kringgesprek. Benoem dan gewoon wat je doet: 'Ik ga nu op internet zoeken naar...'

Wees niet te bang kinderen dingen zelf te laten doen. Zelfs als ze een fotocamera stuk laten vallen, leren ze daarvan. Probeer dingen uit. Laat ze een liedje zingen en daar een opname van maken, zodat ze naar zichzelf kunnen luisteren.

Vervang mediawijsheidlessen in elk geval niet voor fysieke activiteiten, stimuleer ze juist een mooi bouwwerk op de zandtafel te maken zodat ze het kunnen fotograferen. Je zult zien dat het alleen maar een stimulans is om

nog mooiere dingen te maken."

Wat drijft je in je werk als juf?

"Ik heb zelf een hele leuke basisschooltijd gehad en het leek me gaaf kinderen iets te leren en ze hun interesses te laten ontdekken. Ik wilde aanvankelijk les geven aan de bovenbouw, maar kwam bij de kleuters terecht. Ik had nooit gedacht dat ik het zo leuk zou vinden. Kleuters zijn gezellig, oprecht en ook heel grappig. Tijdens het skypen met die boer vroegen ze bijvoorbeeld: Waar heb je een boerderij voor nodig? Wie was er eerder, de koe of het kalf? Vieren kippen ook een feestje? Deze kleine mensenkinderen hebben al zoveel ideeën. Ze stralen en verwonderen zich. Daar geniet ik van."

Wie inspireren je?

"Claire Boonstra probeert verandering in het onderwijs teweeg te brengen met de beweging Operation Education. Jelmer Evers is erg bedreven in *Flipping the classroom*, iets wat ik aan het ontdekken ben. Dat idee

melle • 5 jr

gaat er vanuit dat je je lestijd zo effectief mogelijk gebruikt voor het begeleiden van je leerlingen. Instructies kun je vooraf op video opnemen. Praktische tools en apps, bijvoorbeeld voor ouderavonden en voor in de klas, vind ik op de blog van Pauline Maas.”

Meer weten?

Merel op Twitter > [@merelbeunk](#)

Claire Boonstra > [www.claireboonstra.com](#)

Flipping the classroom > [www.leraar24.nl/video/3353](#)

Pauline Maas > [www.4pipblog.blogspot.nl](#)

TIPS

REMCO PIJPERS

Interview met Skype

Juf Merel zocht met haar klas een boer die via Skype vragen kon beantwoorden en zijn boerderij wilde laten zien. Wat komt er bij een geslaagd Skype-interview kijken?

1. Download Skype

Op [www.skype.com](#) download je het (gratis) programma op een computer, tablet of telefoon met een camera. Op de site staat onder het kopje 'info' uitgelegd hoe Skype werkt.

2. Maak een account aan

Bedenk een gebruikersnaam en wachtwoord. Net als Merel kun je met je leerlingen overleggen wat een goed wachtwoord is, en hoe je ermee omgaat. Eenmaal ingelogd kun je gratis bellen met andere Skypers, wereldwijd.

3. Ga iemand interviewen

- *Bereid je goed voor.* Bedenk een onderwerp en bespreek van tevoren met de klas wat jullie willen vragen en wie de vragen gaat stellen. Bijvoorbeeld door een top 5 van vragen te maken. De bedenker van de gekozen vraag mag hem ook stellen.
- *Stel open vragen.* Bijvoorbeeld: Waarom bent u boer geworden? Een gesloten vraag is: Bent u boer geworden omdat u dieren leuk vindt?
- *Toon oprechte interesse.* Knik bijvoorbeeld af en toe ja om de ander aan te moedigen.
- *Bedank de geïnterviewde.* Het is niet vanzelfsprekend dat iemand meewerkt. Een aardig woord tot slot geeft iedereen een goed gevoel.

4. Neem je videogesprek op

- Voor Mac: Call Recorder, niet gratis (wel 'free demo'): [www.ecamm.com/mac/callrecorder](#) of via [www.stmko.nl/call](#).
- Voor Windows: CamStudio (gratis), [www.camstudio.org](#) of MP3 Skype Recorder (gratis), [www.voipcallrecording.com](#).

5. Plaats je video op YouTube

Bewerk je video met iMovie (Mac) of Moviemaker (Windows), verwijder de 'saaiere' stukken en zorg dat je video een kop en een staart heeft. Plaats je filmpje op YouTube, [www.youtube.com](#).

Speurtocht door de digitale ju

or ngle

Samen met zijn klas ervaart Koen Steeman dat je ontzettend veel kunt leren en bereiken via Twitter. 'Het internet is een soort jungle. Met de Klassentwitter en de Twitterquiz kunnen ze die digitale wereld ontdekken.'

5

Hoe sla je een brug naar de digitale leefwereld van kinderen?

Wie? Koen Steeman (27) leerkracht groep 7 van OBS 't Startblok in Cuijk.

Project Klassentwitter @StartblokGroep7 en de bijbehorende Twitterquiz.

Doel In eerste instantie was het een communicatiemiddel vanuit groep 7 richting de ouders van de leerlingen. Maar al snel ontdekt Koen dat dit medium heel dicht bij de belevingswereld van kinderen ligt en dat er veel meer mogelijkheden zijn. Nu gebruikt hij de Twitterquiz bijvoorbeeld ook om thema's voor sociale wereldoriëntatie mee te behandelen.

Resultaat De leerlingen en de leerkracht krijgen veel positieve reacties over hun tweets van de andere groepen en leerkrachten op school, en van ouders, opa's en oma's. Tijdens de Twitterquiz merkt hij dat de leerlingen op een bewuste manier omgaan met Twitter. Ze weten dat iedereen meeleeft en dat wat je schrijft voor altijd op internet staat. Het

project draagt bij aan hun creativiteit en probleemoplossend vermogen, het leert ze kritisch denken en samenwerken.

Hoe werkt het? "Voor sociale wereldoriëntatie werk ik met projecten van Jeelo rond thema's die zes weken duren en die sluiten we af met een Twitterquiz over dit onderwerp. Bij 'Gezondheid' twitterde ik bijvoorbeeld een linkje naar een Duitse plaats in Google maps. De leerlingen moeten dan uitzoeken waar dat is en wat het Duitse woord is voor ziekenhuis. Of ik vraag ze een foto van de veroorzaker van de ziekte van Lyme te zoeken en te twitteren. Het is een soort speurtocht door de jungle van internet en spelenderwijs leren ze zoeken naar de juiste informatie. Maar we gebruiken de Klassentwitter eigenlijk voor van alles: van het plaatsen van een foto tijdens het schoolreisje tot een vraag over een rekenprobleem waar we niet uitkomen."

Wat kun je ermee? "Het is heel makkelijk om iets te regelen via

Twitter. Tijdens de Cito-toets kregen we geen verbinding via de computer. We stuurden een klaagtweet naar het Twitteraccount van de Cito-toets en binnen tien minuten werden we opgebeld en was het probleem opgelost. We hebben ze toen natuurlijk ook gelijk weer een bedankje via Twitter gestuurd. Kinderen ervaren zo dat je via sociale media heel eenvoudig echt iets kunt bereiken. Als leerkracht probeer ik aan te sluiten bij de leefwereld van de kinderen. Ik volg met mijn eigen account ook kinderen uit mijn klas en weet zo waar ze over praten. Ik heb veel Turkse jongens in mijn klas en zag ze praten over de rellen in Istanbul. Die tweets gebruik ik om een gesprek in de klas te starten over dit onderwerp. Ik spreek leerlingen ook aan als ik dingen zie die niet kunnen. Als ze iets onaardigs twitteren bijvoorbeeld. Dan legt een leerling me uit dat hij boos was, maar dan vertel ik hem dat mensen dit over vijf jaar nog lezen en die boosheid niet snappen. Door daar open over te

praten met de leerlingen worden ze mediawijs.”

Hoe heb je het aangepakt? “Ik heb toestemming gevraagd en gekregen van de directie en alle ouders. We hebben nog wel besproken of we het account moesten beveiligen of niet. Ik ben blij dat we dat niet hebben gedaan. Ik geloof niet in afschermen. Ik laat de leerlingen zien wat er gebeurt op internet en ga de dialoog aan als er wel iets vervelends of gekks gebeurt. Laatst hadden we bij gym een piramide van kinderen gemaakt. Dan vraag ik of ik er een foto van mag maken en of die op internet mag. Als iemand dat niet zou willen, doe ik het niet. Kinderen leren zo bewust omgaan met privacy en dingen delen op internet. Dit is hun leefwereld, daar leer ik ze graag mee omgaan.”

Wat heb je nodig? “Een computer met internet is genoeg om op Twitter te kunnen. Een smartphone is handig, want daarmee kun je makkelijk foto’s maken en tweeten.”

Is het voor alle kinderen geschikt? “Ja! In mijn klas heeft zestig procent van de kinderen een smartphone en zij zijn heel kundig met Twitter. Maar de andere veertig procent weet ook wat ze moet doen. Sommigen twitteren dagelijks en anderen doen het alleen tijdens de Twitterquiz. Dan zie je ook leuke reacties van kinderen die normaal wat stiller zijn. Dit middel is toch laagdrempeliger dan je vinger opsteken en iets zeggen.”

Hoe ziet de toekomst voor dit project eruit? “Het twittergebruik loopt een beetje terug onder jongeren, maar mijn leerlingen zijn nog steeds enthousiast. Als iedereen eraf zou gaan, dan heeft het geen zin meer. Vijf jaar geleden had ik Hyves, daar is nu niets meer van over. Tijden veranderen en ik blijf om me heen kijken. Dat is juist de uitdaging. Ik vind het leuk om dat steeds opnieuw uit te zoeken.”

Wat maakt dit project bijzonder? “Het geeft leerlingen een handvat om de digitale wereld te ontdekken. Ze worden als het ware de jungle ingestuurd en hebben nu een kaart gekregen. Ik zie ook dat door de Klassentwitter de onderlinge communicatie verbetert. Als een kind vraagt: ‘Hebben we maandag gym?’, antwoordt een ander meteen. Er zit ook een leerling in mijn klas en zijn ouders spreken niet zo goed Nederlands, dan meldt hij zichzelf ziek via Twitter. Dat is natuurlijk niet de bedoeling, maar het geeft wel zijn betrokkenheid richting de klas aan.”

Wat drijft je in je werk als leerkracht? “Ik wil ervoor zorgen dat het onderwijs aansluit bij de ontwikkeling en de leefwereld van kinderen. Ik vind het heel belangrijk dat het onderwijs niet saai en stoffig is, maar met zijn tijd meegaat. Of beter nog vóórloopt, want in het onderwijs leiden we werknemers en burgers van de toekomst op. Iedereen krijgt basisonderwijs in Nederland, dus als je regelt dat

het goed is, heeft dat invloed op de toekomstige maatschappij. Het onderwijs moet daarom alert blijven en continu op zoek zijn naar verbetering. Ik wil daar graag mijn steentje aan bijdragen.”

Wat inspireert je? “De filmpjes van *Flipping the Classroom* inspireren mij en ik volg veel mensen en organisaties op Twitter, zoals Erno Mijland en Onderwijs maak je samen. Ik lees hetkind en schrijf daar ook af en toe artikelen voor.”

Begeleid twitterende leerlingen

Mogen basisschoolkinderen wel op Twitter? Formeel is de minimumleeftijd dertien jaar. Dat heeft te maken met de wetten in Amerika die beperkingen opleggen aan bedrijven en organisaties om dingen met kinderen te doen, zoals het vergaren van persoonsgegevens zonder toestemming van de ouders.

Ook al zie je veel jongere kinderen op Twitter, toch kun je zeggen dat die wetten er niet voor niets zijn. Kinderen onder de dertien kunnen nog moeilijk zelfstandig beslissen wat goed voor ze is, als het gaat om online gedrag.

Ze kunnen de gevolgen van hun gedrag nog niet voldoende overzien. Anders gezegd: ze kunnen niet helemaal zélf verantwoordelijk gehouden worden voor wat ze doen. Daar ben je als leerkracht (of als ouder) ook voor nodig.

In de praktijk betekent dat:

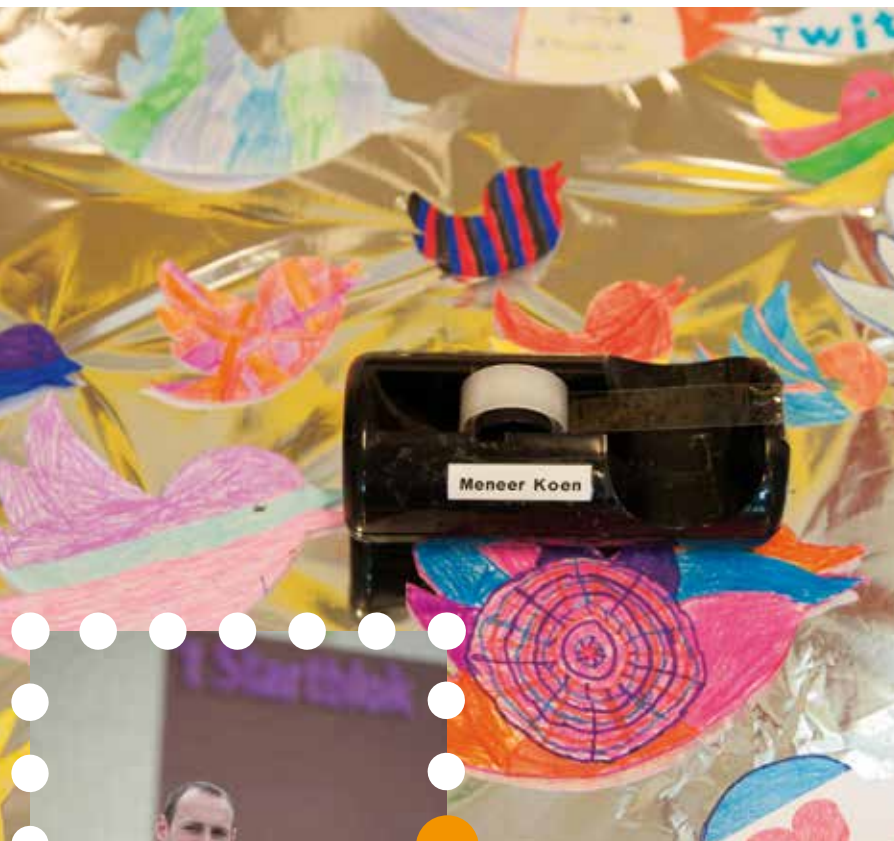
- maak samen een account aan;
- onderzoek samen hoe je de privacy-instellingen goed zet;
- bedenk samen hardop wat je op je profiel zet en waarom. Waarom moet iedereen bepaalde dingen weten? Wat is je grens? Waarom wil zo'n bedrijf zoveel weten? Je hoeft natuurlijk nooit alle vakjes in te vullen op een formulier!
- bekijk samen profielen van anderen, en geef commentaar op wat je ziet. Waarom is het ene wel oké en het andere niet?
- leg uit wat de risico's zijn. Doe dat stap voor stap en herhaal dit soort gesprekjes regelmatig;
- ga zelf ook op Twitter, zodat je weet wat er speelt.

In de klas:

- Laat je leerlingen in de klas twitteren, doe dat dan via een klassenaccount. Zo proeven ze aan Twitter, onder jouw verantwoordelijkheid.
- Laat je leerlingen twittergedichten schrijven of thrillertweets: een bloedstollende zin die in 140 tekens een heel verhaal vertelt.

sarah • 12 jr

Meer weten?

- Koen op Twitter > @koensteeman
- Zijn weblog > www.koensteeman.weebly.com
- Zijn groep 7 > @StartblokGroep7
- Flipping the Classroom > www.kennisnet.nl/themas/flipping-the-classroom of www.stmko.nl/flipping
- Erno Mijland > @ernomijland
- Onderwijs maak je samen > #omjs
- hetkind > www.hetkind.org

met De gele b

Wieke Heikoop liet kermiskinderen en Nederlandse expatkinderen in India van elkaar leren met behulp van sociale media. Een leerling merkte op: 'Eigenlijk is internet zoiets als een tatoeage. Wat je erop zet, gaat nooit meer weg.'

allon naar India

6

Hoe combineer je andere vakken met mediawijsheid?

Wie? Wieke Heikoop (29), 'kermisjuf' bij Stichting Rijdende School, geeft les aan kinderen van kermisexploitanten op locaties in Nederland.

Project 'Hallo Wereld', een zesdaags project in samenwerking met de International Indusschool in India. Twaalf kinderen deden mee.

Hoe werkte het? Leerlingen stelden elkaar vragen via Skype en leerden zo elkaars wereld kennen. Vanwege het tijdsverschil werkten ze samen op een afgeschermd blog (Kidblog) en een prikbord (Glogster). Daar konden ze elkaar laten zien wat ze hadden gedaan. De juffen deden dat via Titanpad, een online kladblok.

Doel Kinderen op afstand laten samenwerken, met behulp van sociale media.

Resultaat De kinderen hebben in korte tijd veel geleerd over elkaars leven en over de werking van sociale media. Juf Wieke

heeft haar lessen verrijkt en de lesdoelen op een aantrekkelijke manier bereikt.

Hoe heb je het aangepakt?

"Een vriendin van me, Sanne, geeft les op de internationale school in Bangalore aan kinderen van Nederlandse expats. We hebben allebei leerlingen die beseffen dat ze in een bijzondere situatie zitten. Via deze samenwerking konden ze leren dat ze niet de enige zijn. Sanne kon met dit project cultuureducatie geven en de moedertaal stimuleren, voor mij was het een project over India waarin ik veel verschillende vakken kon combineren: taal, spelling, lezen, aardrijkskunde, tekenen en hoofdrekkenen.

In een mindmap beschreef ik het doel dat ik wilde behalen en de tools die ik daarvoor wilde inzetten. Ik nam het boek van Charlotte Dematons, *De gele ballon*, als uitgangspunt, zodat leerlingen leerden in vogelvlucht naar de wereld te kijken. 'Hallo wereld' was bovendien de titel van de Kinderboekenweek 2012

en het overkoepelende thema binnen De Rijdende School op dat moment.

De kinderen uit Nederland en India hebben elkaar via Skype uitgelegd wie ze zijn en stelden elkaar vragen, zoals: Hebben jullie een boekenkast in de klas? En: Hoe gymmen jullie? Mijn leerlingen zochten foto's over India, onder andere op Pinterest, die ze vervolgens hebben gepind. Ook liet ik ze tekeningen maken over dat land, en foto's van hun thuissituatie, zodat ze de kinderen in India konden laten zien: zo woon ik. Van het hele project heb ik een Prezi gemaakt, zodat mijn collega's en het bestuur het project ook konden zien."

Wat vonden je collega's?

"Sommige collega's vonden sociale media eerst maar eng, zagen vooral de nadelen. Maar nu we een award met dit project hebben gewonnen (De Innofun Award 2012, red.) beseften ze: o, zo kun je het dus ook inzetten. Nu is iedereen zo enthousiast dat we er meer mee gaan

doen. Zo gaat onze school een FIT-traject van het Samsung Onderwijsinnovatiefonds volgen en vragen we subsidie aan voor nieuwe projecten.”

En de leerlingen? “Die vonden het geweldig. Ze waren veel enthousiaster dan tijdens de ‘gewone’ lessen. Neem bijvoorbeeld taal en spelling. Het is natuurlijk veel leuker om brieven, of in dit geval stukjes op een blog, te schrijven aan echte lezers. Elke dag keken ze of er vanuit India al gereageerd was op hun posts. Ze vonden het heel bijzonder dat ze écht contact met elkaar hadden. En ze waren nog meer gemotiveerd dan anders om hun berichten in goed Nederlands te schrijven, omdat iedereen kon meelesen.”

Wat heeft dit project jou laten zien? “Ik ontdekte dat je heel goed je lesmethode kunt loslaten, zolang je je leerdoelen maar voor ogen houdt. Eigenlijk is zo’n mediaproject gewoon oude wijn in nieuwe zakken. Het is een manier om het onderwijs

aantrekkelijker te maken, om de kinderen meer plezier te laten hebben in het leren. Je bent ook veel meer met elkaar aan het werk dan wanneer je individuele opdrachten uit een lesboek doet. En intussen leren kinderen ook andere vaardigheden, zoals: je kunt Facebook wél goed beveiligen, of: zo werkt Google Earth. Ook weten ze nu dat ze niet zomaar foto’s van Google kunnen plukken. En dat je goed moet nadenken over wat je op internet zet, dat je nooit weet wie er allemaal meelesen – al was de blog in dit project dan wel afgeschermd – en dat iets over tien jaar nog steeds terug te vinden is. Eén van de kinderen zei: ‘Eigenlijk is internet dus zo iets als een tatoeage. Wat je erop zet gaat nooit meer weg.’ Dat vond ik wel goed gevonden.”

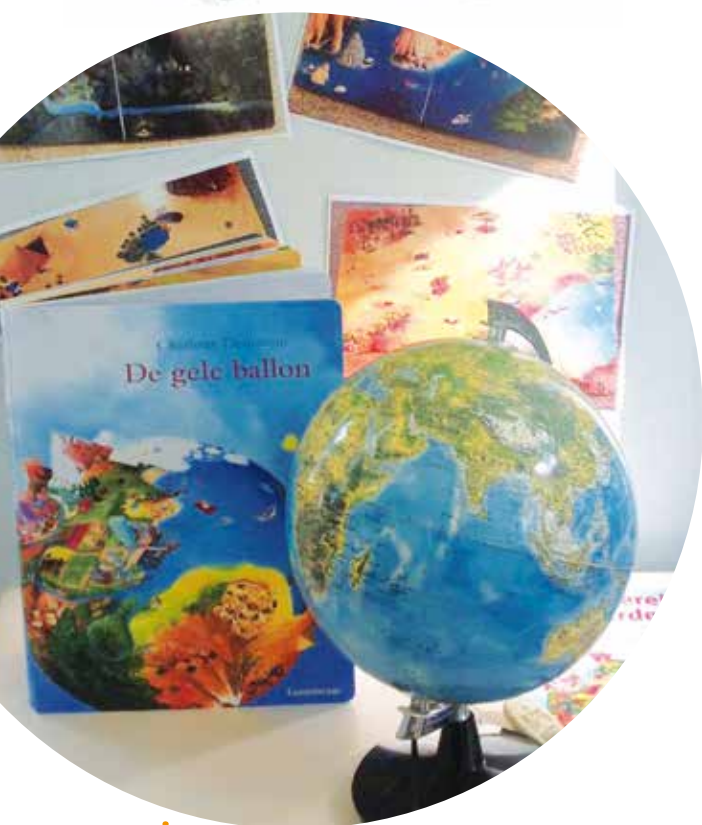
Heb je tips voor andere scholen? “Je moet het gewoon doen, dan pas weet je waar je tegenaan loopt. Denk vooraf wel na over de doelen die je wilt behalen. Het leuke is dat je steeds meer

mogelijkheden ziet naarmate het project vordert. De samenwerking met een school in het buitenland kan tot veel meer leiden, oudere leerlingen kunnen bijvoorbeeld hun Engels oefenen, met heel jonge kinderen kun je tekeningen uitwisselen.”

Wat drijft jou in je werk? “Dankzij mijn eigen juf, Mary van Trigt, ben ik het onderwijs ingegaan. Op onze dorpschool in Est had ik jarenlang les van haar. Omdat de school zo klein was, zaten groep vijf tot en met acht bij elkaar in de klas, dat was natuurlijk heel druk. Achteraf heb ik daarom nog meer bewondering voor haar gekregen, maar toen al leerde ik zoveel van haar dat ik zeker wist dat ik later ook juf wilde worden. Dat ik nu op De Rijdende School werk, vind ik ontzettend leuk. Het is steeds weer een persoonlijke uitdaging. Ik kan het nooit op de automatische piloot doen. En omdat de kermiskinderen gewend zijn altijd nieuwe juffen en meesters te hebben, zijn ze ontzettend open en gemakkelijk.”

Wat inspireert je? “Ik ben best een *early adopter* en een ICT-nerd. Maar ik wist nog niet zo goed hoe ik dat kon inzetten in mijn lessen. Bij De Verdieping van Kennisnet heb ik goede ideeën opgedaan. Ook twitter ik veel en raak ik dankzij dat medium geïnspireerd door collega’s die mooie dingen doen. Zo heb ik een groot en goed netwerk opgebouwd. Ik ga regelmatig naar bijeenkomsten van Kennisnet en ik ontmoet collega’s van wie ik veel oppik bij Social Media Clubs. Dit zijn clubs die als motto hebben: als je sociale media begrijpt, deel deze kennis dan met anderen.”

Meer weten?

- Wieke op Twitter > @kermisjuf
- Stichting Rijdende School > www.rijdendeschool.nl
- De Verdieping > www.deverdieping.kennisnet.nl
- Social Media Clubs > www.socialmediacub.nl

* * * * TIPS * * *

REMCO PIJPERS

Laat leerlingen zelfstandig werken

Wil je leerlingen zelfstandig laten werken aan mediawijsheid, dan heeft WatNou? van Kennisnet Kids allerlei creatieve en speelse opdrachten.

WatNou? is een website voor groep 4 tot en met 8 met veel informatie en mediawijze opgaven bij actuele thema's. Als leerkracht vind je er inspiratie om lessen beter af te stemmen op de 21e eeuw.

Wat is er bewerkt?

Op de cover van een modetijdschrift zie je een mooie dame. Ze is niet helemaal echt, want ze is bewerkt met een fotobewerkingsprogramma op de computer. Kunnen je leerlingen aanwijzen wat echt is en wat nep?

Eerder of later?

Wat was er eerder? De ganzenveer, de computer of de e-reader? Laat je leerlingen het spel spelen. Ze mogen maximaal drie fouten maken.

Maak je eigen merk

Hier kunnen leerlingen hun eigen product een merknaam en logo geven. Ze lopen een keuzemenu door waarna ze hun keuzes in een advertentie terugzien.

Leuk of niet leuk?

Laat je leerlingen in tweetallen elkaars foto bewerken. Mag je de ander een bloem, bril, pet of puistje geven? Laat ze elkaars grenzen verkennen. Ze kunnen ook een fotoverhaal maken.

Woordzoeker

Deze woordzoeker bevat allemaal woorden die met mediawijsheid te maken hebben. Vinden je leerlingen ze allemaal?

Maak je eigen tv-programma

Inspiratie en tips om je leerlingen zelf een tv-programma te laten maken met behulp van een camera en computer.

Meer weten?

- 🌐 <http://kids.kennisnet.nl/watnou>
- of www.stmko.nl/watnou

Ook handig

> www.davindi.nl
 Davindi is de zoekmachine voor het basisonderwijs. De redactie van Davindi verzamelt de websites, beoordeelt de kwaliteit en rubriceert de pagina's. Leerlingen kunnen de zoekmachine gebruiken voor het maken van een werkstuk en leerkrachten bij het voorbereiden van een les.

Spoorzoeken met

Sandra Legters leert talentvolle kinderen creatief denken. 'De Bee-Bot spreekt hun doorzettingsvermogen aan. Ze moeten zelf oplossingen vinden.'

een robotbij

ischa • 7 jr

7

Hoe leer je kinderen programmeren?

Wie? Sandra Legters (40), coördinator programmeertalen en techniek bij Stichting Openbaar Primair Onderwijs Noord Oost Achterhoek (Oponoa), een organisatie van 17 scholen waaronder 6 'excellentiescholen'. Ze bezoekt de scholen en is een middag per week gastdocent op de Da Vinci school voor hoogbegaafde leerlingen in Berkelland.

Project De Bee-Bot.

Hoe werkt het? Op de zes excellenciescholen gebruiken de groepen 1, 2 en 3 de Bee-Bot. Dat is een robotbij die je een voorgeprogrammeerde route kunt laten lopen. Jonge kinderen leren analytisch en planmatig denken omdat ze vooraf moeten berekenen en programmeren hoe het bijtje van a naar b komt. Ook is het goed voor hun ruimtelijk inzicht, want ze moeten bedenken of de robot rechtsom of linksom moet.

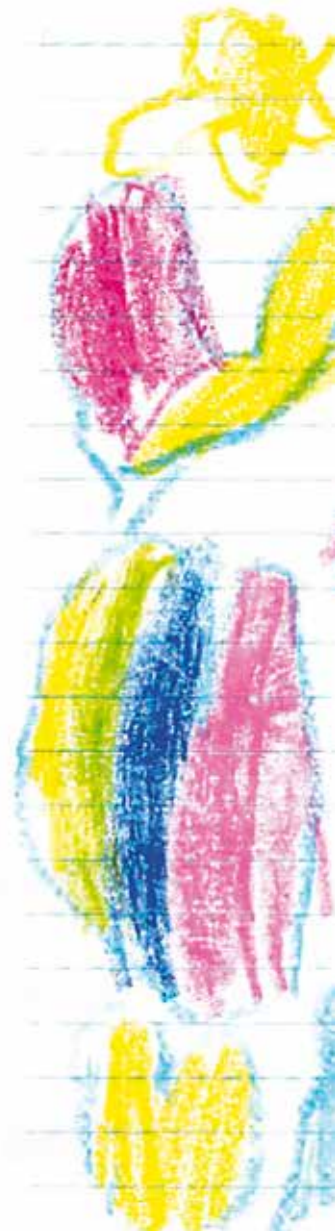
Doel Jonge kinderen uitdagen tot probleemoplossend en creatief denken en ze 'leren leren'.

Resultaat Er is geen toets waarmee je de Bee-Botvaardigheden kunt testen, maar de leerlingen beleven er lol aan en halen er veel voldoening uit om zelf tot oplossingen te komen. Ook blijkt de Bee-Bot een goede voorbereiding op Baltie, de programmeertaal die vanaf groep 4 wordt gebruikt, omdat kinderen al weten hoe ze in stappen moeten denken.

Hoe heb je het aangepakt?

"Mijn voorganger Ton Smit heeft veel materialen op het gebied van programmeren ontwikkeld die ik van hem kon overnemen. Zo introduceerde hij op onze scholen Baltie, een educatieve, grafische programmeertaal waarmee je tekeningen en animaties kunt maken en die onze zes excellenciescholen gebruiken in de midden- en bovenbouw. Hij merkte echter dat we voor de kinderen in de groepen 1, 2 en 3 iets nodig hadden dat nog concreter was dan een muis en een scherm. Toen hoorde hij van het bestaan van de Bee-Bot, een programmeerbare robotbij

met maar vier richtingtoetsen (voor, achter, links, rechts), een go-knop, een clearknop en een pauzeknop. Het is een heel toegankelijk beestje, kinderen houden het in hun handen en gaan er meteen mee experimenteren. Op een doorzichtig plastic kleed teken je als leerkracht met een watervaste stift en een liniaal velden van 15 bij 15 centimeter. Dat leg je op een tafel of op de grond. Onder het kleed schuif je kaartjes, plaatjes, tekeningen van de kinderen, of wat je maar wilt. De leerlingen kunnen het beestje zo programmeren dat het de weg volgt die zij willen, bijvoorbeeld van de bakker naar de slager, of van de giraffen naar de olifanten. Door vragen te stellen, probeer je als docent de kinderen zelf tot programmeeroplossingen te laten komen. Sinds drie jaar gebruik ik de Bee-Bot in mijn lessen. Ik laat kinderen er rekenoefeningen mee doen – hoeveel stappen is het van hier naar de deur? – of ik leer ze er bijvoorbeeld de provincies mee. Daarbij maak ik gebruik van de thema's waar

ik in de klas mee werk. Met de abdicatie heb ik bijvoorbeeld plaatjes gezocht van Willem-Alexander en Maxima, van een kroon en een wimpel. Daarna heb ik drie soorten kaartjes gemaakt: een kaartje met de afbeelding en de tekst, een kaartje met alleen de afbeelding, en een kaartje met alleen de tekst. Met de Bee-Bot liet ik de kinderen een zelfgemaakte routekaart volgen. Ze moesten bijvoorbeeld eerst naar de foto van Willem-Alexander lopen en daarna naar het bijbehorende tekstkaartje met zijn naam.”

Wat heb je nodig? “Een Bee-Bot van 40 euro en een doorzichtig plastic tafelkleed uit een huishoudzaak, al is er ook een officieel, duurder kleed te koop. Verder kun je dingen gebruiken die je al hebt, zoals letterkaarten of tekeningen die de kinderen hebben gemaakt.”

Is het voor alle kinderen geschikt? “Ja, juist omdat je de opdrachten volledig kunt aanpassen aan het niveau van de

kinderen. Wij gebruiken de Bee-Bot op dit moment voornamelijk op onze excellentiescholen, maar willen ook graag de andere scholen erbij betrekken. Elk kind kan er namelijk mee leren omgaan. Iets misprogrammeren waardoor de Bee-Bot niet op zijn bestemming aankomt, is helemaal niet erg. Sterker nog, daar leer je van. Want dan moet je achterhalen waar het is misgegaan en hoe je dat oplost. Vooral talentvolle kinderen die vaak gewend zijn de hoogste score te behalen, worden door de Bee-Bot aangesproken op hun doorzettingsvermogen en leren zo zelf oplossingen te bedenken. Juist zij moeten ‘leren leren’.”

Wat vinden de leerlingen?

“Ze halen er heel veel voldoening uit. Dat zie je en dat vertellen ze ook. Vooral als het eerst ergens is misgelopen, zeggen ze: ‘Ik ben zo blij dat het toch gelukt is.’ Ze verplaatsen zich ook helemaal in de Bee-Bot, dan zeggen ze: ‘Ik stond op het verkeerde veld, ik moest daar naartoe.’”

Wat maakt dit project bijzonder?

“De Bee-Bot komt dicht bij de belevingswereld van kinderen. Daardoor raken ze nog meer betrokken en gemotiveerd. Ik vind het mooi te merken hoe enthousiast ze zijn. Je spreekt ze bovendien aan op talenten die het Cito niet meet. Je ziet hoe ze steeds beter vooruit leren denken, hoe hun ruimtelijk inzicht verbetert en hoe ze sneller leren hun fouten te achterhalen.”

Heb je tips voor andere scholen?

“Doe het gewoon. Geef je leerlingen de Bee-Bot in handen en vertel ze dat ze niet bang hoeven te zijn dat het misgaat. Als de bij van tafel valt, heeft hij hooguit een ‘hersenschudding’. Je kunt de Bee-Bot prima gebruiken in een hoek van de kleutergroep. Het kan klassikaal, maar met twee of drie leerlingen is het effectiever. Je legt de kinderen kort uit waarop ze moeten letten, benadruk vooral dat het mis mag gaan, daarna kun je ze alleen laten. Na vijf  tien minuten vraag je wat ze hebben gedaan: Wat ging er mis en hoe

heb je dat opgelost?”

Wat drijft jou in je werk als juf?

“Op mijn veertiende gaf ik les op de zwemvereniging. Toen al vond ik het leuk om kinderen dingen te leren en te zien hoe ze zich sociaal ontwikkelen. Vaardigheden aanleren is belangrijk, maar mijn doel is om kinderen aan het einde van hun basisschoolperiode op twee sterke pootjes de wereld in te sturen. Ik hoop dan dat ze in het voortgezet onderwijs stevig in hun schoenen staan en zichzelf kunnen zijn.”

Wat inspireert je? “Ik lees het vakblad Vives en ik bezoek de IPON. Ook onderhoud ik contact met de ontwikkelaar van Baltie in Tsjechië en word ik regelmatig benaderd door collega’s uit het hele land die onze wiki hebben gevonden. Ik houd mijn oren en ogen altijd open. Alles wat ik tegenkom gebruik ik.”

ischa (7 jr) & noor (4 jr)

Meer weten?

De wiki > www.oponoa-programmeertalen.wikispaces.com
of www.stmko.nl/wiki
Vives > www.vives.nl
IPON > www.ipon.nl

TIPS

REMCO PIJPERS

Programmeer met je leerlingen

Wil je met je groep programmeren? Ga dan aan de slag met het lespakket Codekinderen dat je gratis kunt downloaden bij Kennisnet. Codekinderen leidt leerlingen kriskras door een woud van digitale mogelijkheden. Ze proeven van verschillende apps, sites en programma's die creatief en logisch denken stimuleren en die hen inzicht geven in de 'achterkant' van de apparaten die ze dagelijks gebruiken.

Met Codekinderen laat je kinderen kennismaken met bouwen, programmeren, *augmented reality*, en animaties maken. Gaandeweg werken ze samen en ontdekken ze nieuwe mogelijkheden op de computer. Hoe stoer is het bijvoorbeeld als ze zelf met Lego WeDo een krokodil of aap kunnen maken en laten bewegen?

Lesmateriaal

Elke les moet je zien als proeverij; bedoeld om te proberen. Een les bestaat uit vier proeverijen die ze op vier verschillende dagen in carrouselvorm doorlopen. Een proeverij duurt anderhalf uur en behandelt één programma of app. Je kunt steeds uit drie niveaus kiezen. Je kunt er ook voor kiezen om minder proeverijen aan te bieden in de carrousel, bijvoorbeeld als je bepaalde materialen niet hebt of niet kunt aanschaffen. Ook kun je één proeverij aanbieden die je met de hele klas tegelijkertijd doet.

Er zijn docentenhandleidingen voor de volgende onderwerpen:

- Groep 3/4:
 - 3D-knutselen met Foldify
 - Bouwen met Lego WeDo
 - Animaties maken met Pivot
 - Programmeren met Kodable
- Groep 5/6:
 - Programmeren met Blockly Maze
 - Programmeren met Daisy the Dino
 - Een game maken met GameStudio
 - Programmeren met Scratch
- Groep 7/8:
 - Programmeren met CodeHS
 - Animaties maken met Domo
 - Een game maken met Gamemaker
 - Een app ontwerpen met POP

Meer weten?

- www.codekinderen.nl

Spelend leren met MediaMasters

Arnon Brouwer doet elk jaar mee aan MediaMasters, een spel dat leerlingen bewuster leert omgaan met media. 'Mijn leerlingen vroegen aan het begin van dit schooljaar gelijk of we weer meedoen.'

8

Hoe maak je kinderen mediawijs in een week?

Wie? Arnon Brouwer (34), leerkracht groep 7 en 8 op de Kleine Planeet in Deventer.

Project Het spel MediaMasters tijdens de Week van de Mediawijsheid.

Doel Leerlingen kritischer naar media leren kijken en kennis laten maken met de mogelijkheden en de risico's ervan.

Resultaat Leerlingen gaan door MediaMasters bewuster om met internet, televisie, mobiele telefonie en games. Ze leren bijvoorbeeld dat ze niet zomaar hun persoonlijke gegevens ergens moeten invullen of dat cookies je surfgedrag onthouden.

Hoe werkt het en wat kun je ermee? "Je speelt het spel klassikaal tijdens de Week van de Mediawijsheid. Vorig jaar ging het over twee verslaggevers; de ene deed zijn werk goed en controleerde alle feiten, terwijl de ander elk nieuwsitem enorm opblies. Kinderen leren zo wat objectief en subjectief nieuws

is en welke nieuwsbronnen betrouwbaar zijn en welke niet. De meeste leerlingen zoeken iets op via Google, klikken de eerste website aan en nemen de informatie daar voor waar aan. Door de opdrachten in dit spel leren ze bijvoorbeeld nadenken over de betrouwbaarheid van de bronnen."

Hoe heb je het aangepakt?

"Na je aanmelding ontvang je inloggegevens voor het lerarengeheelte op de website. Dan log je in en na het aanmaken van een account wijst alles zich vanzelf. Je ziet diverse documenten die je kunt downloaden, zoals het mediawijsheiddiploma dat leerlingen aan het eind van de week krijgen. Je kijkt vier schooldagen klassikaal een filmpje en daarna beantwoord je met de klas een aantal multiplechoicevragen. Na het beantwoorden van de vragen liet ik mijn leerlingen werken aan een krant die ze zelf konden samenstellen. De lessen duren per dag ongeveer driekwartier tot een uur, maar het kan ook langer of korter als je wilt. Voor

elke vraag of opdracht die de leerlingen maken, verdienen ze punten voor de klas. Met die punten verzamel je jokers waarmee je de finale kunt spelen. Met die punten verzamel je jokers waarmee je tijdens de finale je puntenaantal kunt verhogen. De jokers printte ik uit en plakte ik op een poster die we opgestuurd kregen. Vorig jaar hadden we heel veel punten, maar we eindigden niet in de top tien. We hadden alle vragen goed en alle jokers verzameld, maar tijd speelde ook een rol. Hoe sneller je antwoordt, hoe meer punten je krijgt. Ik liet mijn klas zelf discussiëren over de juiste antwoorden en we maakten een keuze door middel van 'de meeste stemmen gelden'. Dat kostte tijd, maar was wel erg leerzaam."

Wat heb je nodig? "Een computer met internet. Wij hebben op school niet voor elke leerling een computer, maar tijdens MediaMasters mogen leerlingen hun tablet, laptop of smartphone van thuis meenemen. Zo kan

iedereen antwoorden opzoeken via internet.”

Doen jullie vaker iets met mediawijsheid op school? “Dat doen we vooral tijdens de Week van de Mediawijsheid. Omdat we een jenaplanschool zijn, werken we met verschillende thema’s. Het thema communicatie valt toevallig in deze week en duurt in totaal drie weken. Dus voor en na de week van de Mediawijsheid zijn we er ook mee bezig. Ik verzamel werkbladen over het onderwerp en de leerlingen maken aan het einde bijvoorbeeld een PowerPointpresentatie over wat ze hebben geleerd. Vorig jaar organiseerden we na MediaMasters een informatieavond voor ouders over cyberpesten.”

Is het voor alle leerlingen geschikt? “Ja, iedereen doet met plezier mee. Natuurlijk is de ene leerling enthousiaster dan de ander, maar als ik vraag wie er naar de bibliotheek wil gaan om de ‘bibliotheekjoker’ te verdienen, dan gaat er gelijk een

groepje heen. Ze willen graag de beste klas zijn en punten verdienen. Er zitten moeilijke vragen tussen waarover ze lang discussiëren, maar er zijn voor de afwisseling ook makkelijke vragen. En er zit voor iedereen iets leuks bij. Meisjes weten het antwoord op een vraag over Carry Slee en jongens vinden heel snel iets op internet bij een zoekopdracht over de voetballer Ronaldo. Mijn leerlingen, die vorig jaar in groep 7 zaten en nu in groep 8, vroegen aan het begin van dit schooljaar gelijk of we dit jaar weer meedoen. Na schooltijd gaat het project thuis verder met nog meer vragen en opdrachten. De kinderen zijn niet verplicht om daaraan mee te doen, maar ik zeg wel dat ik dat graag wil en dat gebeurt ook. Als er thuis een computer stuk is, gaan ze naar de bibliotheek of werken ze na schooltijd nog even bij mij in het lokaal op de computer.”

Heb je tips voor leerkrachten die willen meedoen? “Wees niet bang dat het je veel tijd gaat kosten. Doe vooral mee en

ervaar het een keer. Ik kan me niet voorstellen dat mensen hier niet enthousiast over zijn.”

Wat maakt dit project bijzonder? “Leerlingen worden er mediawijs van. Ze vinden het spel leuk om te doen, ze krijgen goede vragen én een boeiende uitleg. Bij het onderwerp smartphones zien ze bijvoorbeeld scènes uit Het Klokhuis. Maar het gaat ook over de privacy-instellingen op sociale media of hoe je een sms-abonnement stopt. Die kennis ontbreekt vaak. En dat beseffen ouders niet altijd, want kinderen zijn vaak heel slim en handig met de computer. Door dit project zien ze dat, want ouders worden bij de thuisvragen betrokken. Bepaalde opdrachten testen de mediakennis van de kinderen én hun ouders. Sommigen stinken niet in de valkuilen, maar anderen wel. Ze klikken een pop-up niet weg en vullen zo hun persoonlijk gegevens in. De verhalen en onderwerpen die voorbij komen zijn heel herkenbaar. Het wedstrijdelement maakt het helemaal af.”

Wat drijft je in je werk? “Ik werkte hiervoor in de elektrotechniek, maar ik ben heel blij dat ik me heb laten omscholen. Tijdens mijn studie en stages ontdekte ik al hoe leuk dit werk is. Het is vooral de omgang met de kinderen die me boeit. Geen dag is hetzelfde en je maakt veel mee. Als een kind in de klas moeite heeft met een bepaald vak en het gaat vooruit door jouw hulp, dan geeft dat een kick.”

Wat inspireert je? “Inspiratie kom ik vooral tegen in mijn dagelijks leven. Als ik langs een bijzonder landgoed of een fabriek fiets, dan regel ik daar bijvoorbeeld een rondleiding als afsluiting voor een thema. Op de site van De Week van de Mediawijsheid vind ik meer informatie over mediawijsheid en werkbladen met opdrachten. En op de site van Kennisnet surf ik gemakkelijk naar websites en onderwerpen die interessant zijn voor mijn groep.”

Maak een game

Computerspellen zijn er sinds de jaren zeventig, maar de spellen van toen (Pong, Pacman) kun je niet meer vergelijken met huidige games als SimCity of World of Warcraft. Games zijn enorm populair. Het is inmiddels een miljardenindustrie. Wat komt er allemaal kijken bij het maken van een game? Welke vaardigheden heb je nodig? En welke beroepen horen daarbij? Dat kun je bespreken tijdens een les over games.

In zo'n les kun je filmpjes laten zien. Op de website van Het Klokhuis vind je verschillende filmpjes die uitleggen hoe games worden gemaakt.

- Hoe zorg je ervoor dat een ruimteschip kan schieten?
- En hoe maak je het geluid bij games? Wat hebben een kattenbak en chocolademelk daarmee te maken?
- Hoe ontwerp je met simpele lijnen en technieken een (strip)karakter?

En hoe werkt dat nou in het echt? Laat leerlingen zich uitleven en een game maken in de Game Studio. Je vindt er tips van experts, en kinderen kunnen er stapsgewijs een game bouwen. Dromen jouw leerlingen van werken in de gamesindustrie? Laat ze ter inspiratie een filmpje zien van 'Internet in 2025' met Pieter Driessen, de directeur van Spil Games (o.a. Spelletjes.nl).

Tot slot nog een lesidee. Laat kinderen een gamebespreking houden, op dezelfde manier als een boekbespreking. Daag ze uit meer te doen dan alleen te vertellen hoe leuk een game is. Laat ze ingaan op de karakters en het verhaal van de game. En laat ze toelichten waarom de game goed of slecht is. Wat maakt een goede game? Als het ze lukt de gamemaker te interviewen, dan krijgen ze er vanzelfsprekend een punt bij.

Meer weten?

- Filmpjes over games:
www.hetklokhuis.nl/onderwerp/games
- Game Studio: <http://gamestudio.hetklokhuis.nl>
- Internet in 2025:
www.youtube.com/watch?v=7f9jWscXq6Y
of www.stmko.nl/spil

Meer weten?

- MediaMasters > www.mediamasters2013.nl
- Demo van het spel > www.mediamastersdemo.nl
- De Week van de Mediawijsheid > www.weekvandemediawijsheid.nl

emma • 9 jr

Jerney Rengelink regelde dat zij en haar collega's via Facebook aan iedereen kunnen laten zien wat er in de klas gebeurt. 'Het belangrijkste is dat je met je team goede afspraken maakt.'

Je knutselwerkje op Facebook

Hoe organiseer je een digitale schoolcommunity?

Wie? Jerney Rengelink (32), leerkracht van groep 5 en ICT-coördinator op basisschool Noorderlicht in Den Bosch.

Project In een jaar tijd kregen de school én alle afzonderlijke groepen een eigen Facebookpagina.

Hoe werkte het? De school kreeg een hoofdpagina op Facebook waarop alle praktische informatie staat. Daarnaast maakte Jerney voor alle groepen een eigen pagina. Doordat ze steeds dezelfde logo's en opmaak gebruikte, is het één geheel. De pagina's zijn openbaar en dienen ook als visitekaartje voor de school.

Doel Op een eigentijdse manier communiceren met ouders.

Resultaat Ouders zijn enthousiast. Facebook heeft de communicatie tussen leerkracht en ouders sterk verbeterd, en het bereik is veel groter dan dat van een papieren of digitale nieuwsbrief. Het blijkt dé manier te zijn

om een community te creëren. En de school kan ook een grote groep potentiële nieuwe leerlingen bereiken.

Hoe heb je het aangepakt?

“De website die we hadden was heel bewerkelijk. Omdat de meeste ouders een Facebook-account hebben, was de keus voor dit medium voor de hand liggend. Ik begon met een pilot voor groep 5. Ik informeerde de ouders, maakte een pagina aan en gaf hen een kijkje in de klas door elke week teksten en foto's te plaatsen. Ik liet zien welke lessen ik gaf, waarmee de kinderen bezig waren en wanneer we op welke excursie zouden gaan. De ouders waren allemaal positief.

Vervolgens maakte ik een protocol, de Facebookwijzer, met onder meer deze punten:

- > Elke leerkracht post twee keer per week een bericht, foto's of filmpjes.
- > Bij werkjes van kinderen vermelden we geen achternaam.
- > Berichten moeten algemeen zijn en positief.

> We posten geen portretten van kinderen, alleen groepsfoto's.

Ik heb de expertise van een vader ingeschakeld. Hij liet ons zien hoe Facebook werkt en legde de voordelen uit. Dat je bijvoorbeeld met bedrijfspagina's niet de communicatie ziet tussen mensen op hun privépagina's. En dat deze pagina's ook te bekijken zijn door mensen die zelf geen Facebookaccount hebben.”

Wat vonden je collega's?

“De collega's die Facebook nog niet goed kenden waren aanvankelijk wat terughoudend. Gelukkig maakten de meesten al gebruik van Facebook, zij konden die twijfel wegnemen door hun ervaringen te delen. Toen ik liet zien hoe makkelijk je tekst, foto's en filmpjes toevoegt, waren de 'niet-gebruikers' vooral opgelucht dat ze niet meer met die ingewikkelde website hoefden te worstelen.”

En de ouders? “We hebben iedereen geïnformeerd en gezegd dat we heel discreet zouden omgaan met foto’s en de namen van kinderen. Doordat we ons daar aan hebben gehouden, zijn ze nu heel positief. De lijnen tussen de leerkracht en de ouders zijn korter. Er is veel meer belangstelling voor de Facebookpagina’s dan we ooit hebben gehad voor de nieuwsbrieven. Dankzij Facebook krijgen ouders een seintje zodra er nieuwe foto’s of berichten zijn geplaatst. De meesten vinden het een leuk digitaal venster. De ouders die geen Facebook hebben, krijgen binnenkort uitleg op een ouderavond.”

En de leerlingen? “Zij mogen ook bedenken wat ze op de groepspagina willen plaatsen. De leerkracht post het, maar zo leren ze wel kritisch naar de inhoud van hun berichten kijken. De pagina’s zijn echt bedoeld voor ouders, maar sommige kinderen hebben een Facebook-account, ook al mag dat niet

omdat ze nog geen dertien jaar zijn. Zo schreef een leerling bij een filmpje van een groep die de Harlem Shake deed: ‘Dat kunnen wij beter.’ Toen heb ik meteen gereageerd met: ‘Laat dat maar eens zien!’ Ik verwijder zo’n opmerking niet, maar reageer open en positief.”

Wat is je opgevallen? “Dat de overstap naar een sociaal medium helemaal niet zo groot is. Een website is tenslotte ook openbaar. Je vergroot alleen de interactie. De ouders reageren vaak op onze pagina’s. We stellen ook vragen, we posten bijvoorbeeld een knutselwerkje en laten ouders raden wat het voorstelt. Berichten die wij plaatsen worden ook weer door ouders op hun eigen pagina’s gedeeld. Zo werd een bericht over onze open dag ruim 2000 keer bekeken. Dat is vaak voor een school met 300 leerlingen! Zoveel mensen zouden we nooit bereiken met posters.”

Heb je tips voor andere scholen? “Het belangrijkste is dat je met je team goede afspraken maakt. Over wat je post en hoe vaak. Maak ook één persoon verantwoordelijk voor het project, iemand die zorgt voor eenduidigheid. Informeer de ouders op tijd en geef ze de gelegenheid deel te nemen en te reageren. Je kunt ook de oudercommissie de inloggegevens geven zodat ze zelf berichten kunnen plaatsen. Zo vergroot je de betrokkenheid. Realiseer je ook dat je je moet blijven ontwikkelen. Zelfs Facebook bestaat niet voor eeuwig. Blijf nadenken: waar gaan we nu naartoe?”

Wat drijft jou in je werk? “Ik studeerde facilitaire dienstverlening en liep op de gang altijd langs de knutselwerkjes van de pabostudenten, die in hetzelfde gebouw zaten. Het leek me veel leuker ook creatief bezig te zijn, en samen te werken met kinderen. Uiteindelijk heb ik er voor gekozen juf te worden. En nog steeds vind ik het geweldig

om samen met een kind zoveel mogelijk uit hem of haar te halen. Ik vind kinderen ontwapenend en eerlijk, daar houd ik van. Een douanier in de VS vroeg me eens wat mijn beroep was. Op mijn antwoord reageerde hij goedkeurend: ‘So you are educating young minds’. Dat vond ik mooi gezegd.”

En wat inspireert je? “Onze directeur, Frauke Donners, wil graag dat we een innovatieve school zijn en meegaan in de ontwikkeling van de leerlingen. Dat werkt aanstekelijk voor ons hele team. Zo werken nu alle kinderen van groep 3, 5 en 7 met iPads. Misschien gebruiken we straks geen computers meer, maar alleen nog een iPad, Apple TV en een televisie voor de klas. Dat kost slechts een kwart van de prijs van een digitaal schoolbord en vraagt veel meer eigen creativiteit van de leerkracht omdat er geen voorgeprogrammeerde inhoud is. Ik wissel veel ideeën uit met collega’s van andere scholen. Ook

Betrek de ouder

Het is mooi als je een digitale community hebt, maar hoe betrek je ouders? En wat als de ouders helemaal geen kaas hebben gegeten van sociale media? Of geen toegang hebben tot internet.

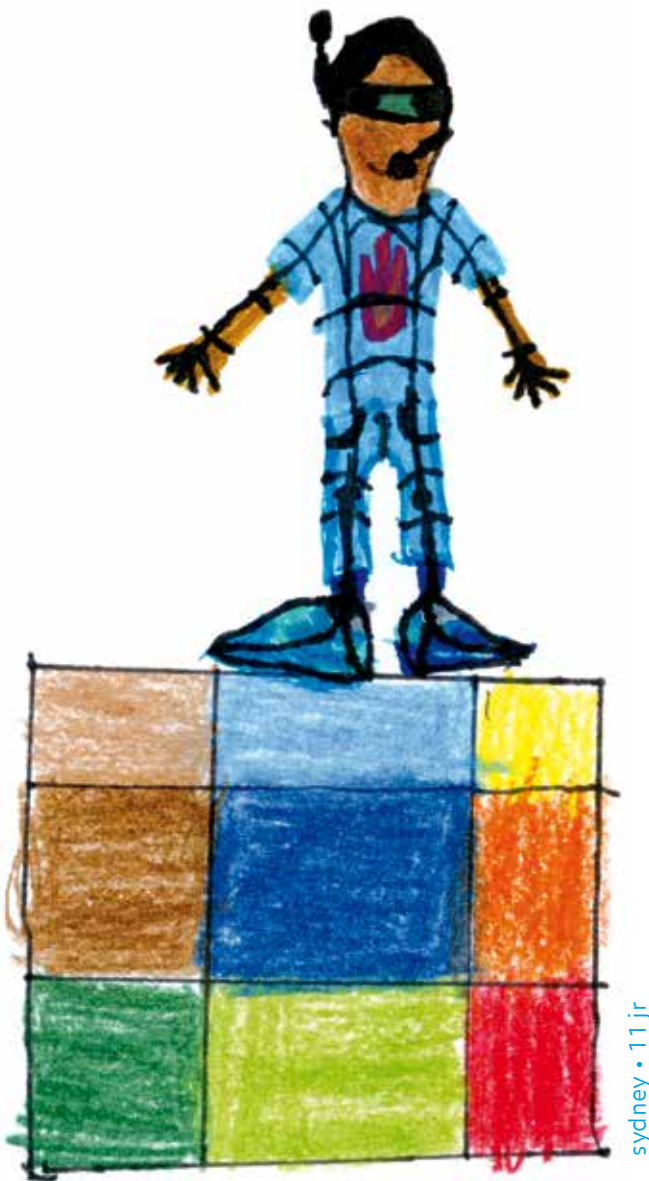
- Nodig ouders uit voor een bijeenkomst op school:
 - Laat de community en digitale leefwereld van hun kind zien.
- Houd een sessie voor ouder en kind:
 - Laat het kind – onder begeleiding van de leerkracht – zijn ouders wegwijs maken op internet.
- Organiseer een ontmoeting voor een specifieke doelgroep, bijvoorbeeld allochtone ouders:
 - Zoek een betrokken ouder of deskundige die het vertrouwen kan winnen.

Allochtone ouders

Nural Örüçü (1979) is communicatiewetenschapper en geeft lessen en voorlichting aan kinderen en ouders van allerlei leeftijden en achtergronden: “Ouderbetrokkenheid is niet altijd makkelijk te realiseren. En bij allochtone ouders is het extra lastig. Het loont om in klein verband samen te komen en het is belangrijk om hun moedertaal te spreken. Zorg ook voor voorlichtingsmateriaal in hun eigen taal en gebruik voorbeelden die aanspreken. Dus breng niet alleen Hans en Marjolein in beeld, maar ook Eren, Esra etc. En besef dat bepaalde onderwerpen, zoals seksualiteit, gevoeliger liggen. Blijf in elk geval benadrukken dat in gesprek gaan met de kinderen – zonder oordeel en boosheid – over hun internetgebruik ontzettend belangrijk is. Anders gaan hun kinderen misschien meer stiekem doen. Met name vrouwen hebben beperkt toegang tot internet – of ze beschikken over onvoldoende vaardigheden om ermee om te gaan – en zijn daardoor vaak zeer terughoudend en extra streng. Betrek daarom allochtone ouders die op willen staan om andere ouders te adviseren. Zogenaamde cyberouders, die als sleutelfiguren fungeren en de boodschap kunnen verspreiden.”

Meer weten?

- www.miramedia.nl
- www.stichtingwolf.nl

sydney • 11 jr

kijk ik graag naar filmpjes op TED, zoals het animatiefilmpje *Changing education paradigms* van Ken Robinson over 21e eeuwse vaardigheden. En de Khan Academy met instructie-films over lesstof vind ik ook inspirerend. Wij zouden ouders ook graag met een eigen YouTube-kanaal laten zien hoe we uitleg geven aan de leerlingen, zodat ze dat thuis op dezelfde manier kunnen doen.”

Meer weten?

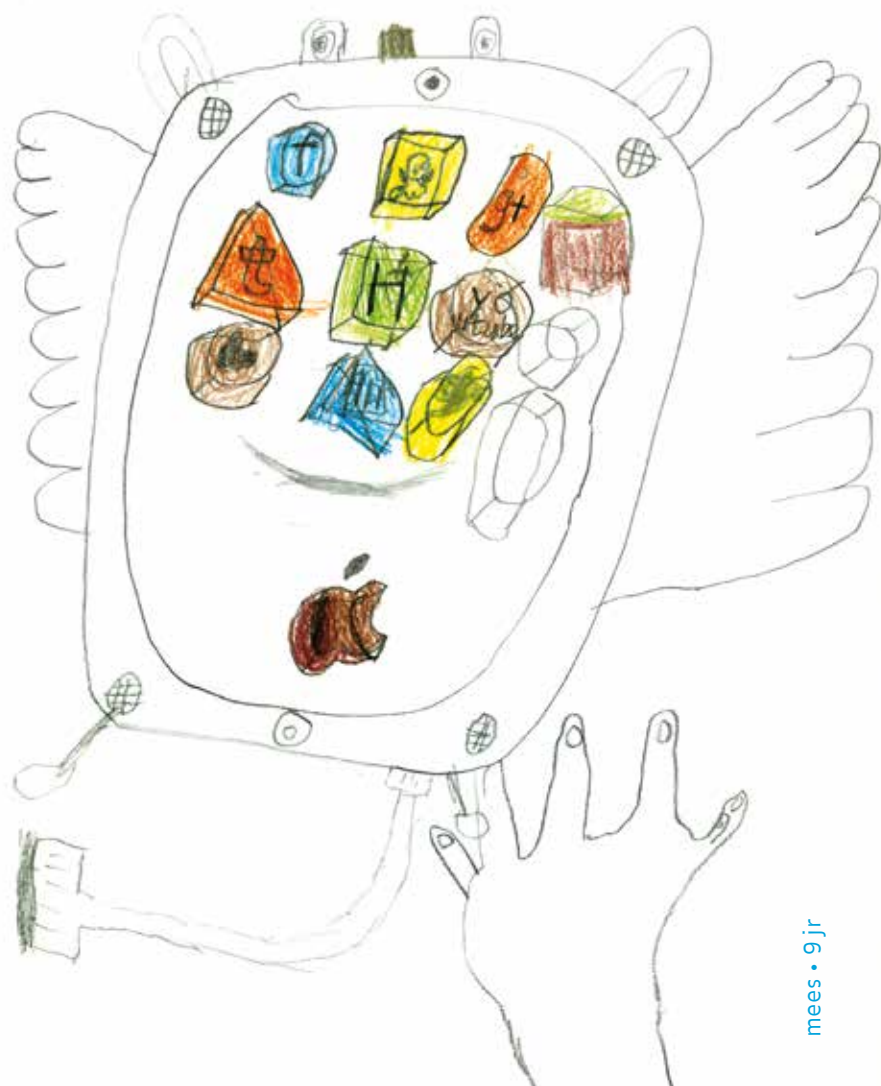
- Jerneys school > www.facebook.com/basisschool.noorderlicht
- TED talks > www.ted.com
- Khan Academy > www.khanacademy.org

Help daklozen via soc

iale media

- Bloemendaalse kinderen bloggen over daklozen en promoten de regionale straatkrant via Twitter en YouTube. Meester Frank: 'De leerlingen deden alles zelf: fotograferen, filmen en publiceren.'

mees • 9 jr

10

Hoe koppel je mediawijsheid aan een goed doel?

Wie? Frank de Vries (25), vakleerkracht ICT voor de groepen 4 t/m 8 op de Bloemendaalse School Vereniging (BSV) in Bloemendaal. Vanaf dit schooljaar is hij leerkracht van groep 4.

Project Sociaal met media.

Hoe werkte het? Een maand lang besteedde groep 8 van de BSV tenminste acht uur per week aan dit project, waarbij ze met behulp van WordPress, Twitter en YouTube aandacht vroegen voor de dak- en thuisloze verkopers van het Straatjournaal.

Doel Kinderen op een positieve manier leren omgaan met sociale media en tegelijkertijd het promoten van het Straatjournaal.

Resultaat Voor de kinderen was het project een enorme eye-opener. Ze leerden een andere kant van Nederland kennen, en zijn zich nu bewust van de grote verschillen die er zijn tussen mensen die in Nederland wonen. Bovendien hebben ze gezien dat daklozen ook gewone mensen

zijn die vaak pech hebben gehad in hun leven. Daarbij weten ze dat je sociale media heel goed kunt inzetten om de buitenwereld aandacht te vragen voor een goed doel. De komende jaren gaan ook de andere groepen van de BSV projecten met sociale media doen.

Hoe heb je het aangepakt?

"We wilden met de leerlingen van groep 8 een goed doel steunen en ze tegelijkertijd iets leren over sociale media. Samen met de twee groepsleerkrachten en twee externe mediawijsheideskundigen hebben we over mogelijke doelen gebrainstormd. We hielden het graag dicht bij huis. Dat spreekt toch meer tot de verbeelding dan een doel in Afrika.

Kinderen uit Bloemendaal zijn veelal welgesteld, het leek ons juist goed dat zij kennismaken met mensen die het minder goed hebben. Voor de supermarkt in Bloemendaal staat een verkoper van het Straatjournaal en in het centrum van Haarlem, vijf kilometer verderop, zien de

leerlingen regelmatig daklozen. Ze kwamen ze dus wel tegen, ze praatten alleen nooit met ze. Na overleg met het Straatjournaal hebben de groepsleerkrachten het Leger des Heils en de voedselbank benaderd. Daarna ben ik erbij gekomen om te bespreken welke sociale media en gadgets, zoals mobieltjes, tablets en camera's, we konden gebruiken. Zo besloot ik een blog aan te maken in WordPress. Ik heb de kinderen uitgelegd hoe ze daarop foto's, verslagen en interviews konden plaatsen. Ze mochten de blog vervolgens zelf bijhouden. Natuurlijk checkte ik de posts na plaatsing wel op spelfouten. De tweets schreven ze eerst in Word, die mochten ze pas publiceren als ik ernaar had gekeken. Ze maakten en bewerkten ook zelf filmpjes, die ik voor ze publiceerde op YouTube. Daarbij mochten ze zelf via Twitter en e-mail mensen benaderen, zoals een copyshop waar ze gratis posters konden laten drukken. Het project werd geopend met Cees (72), die de leerlingen

kwam vertellen hoe hij als succesvol zakenman dakloos werd en zich als Straatjournaalverkoper terugvocht naar huis, haard en maatschappij. De kinderen waren daar zeer van onder de indruk. De leerlingen zijn zelf het Straatjournaal gaan verkopen en hebben ervaren hoe het voelt wanneer acht van de tien mensen die je aanspreekt je gewoon voorbij lopen. Ook hebben ze in groepjes van vijf, plus een volwassen begeleider, daklozen geïnterviewd. Elk groepje kwam met een eigen verhaal en ervaring terug en schreef daarover op de blog. Sommige ervaringen van die daklozen waren best heftig, maar dat hebben we aangegrepen om de leerlingen uit te leggen dat je bepaalde dingen beter niet op internet kunt zetten. Uiteindelijk zijn ze ook nog de straat opgegaan om flyers uit te delen en posters te plakken met de slogan: 'Elke dakloze heeft een eigen verhaal!'. De hele winkelstraat hing vol. Zo enthousiast waren ze."

Wat vonden je collega's ervan?

"De twee leerkrachten van groep 8 gingen er de volle honderd procent voor. Dat was fantastisch om te zien. De directeur stond volledig achter het project en de rest van het team vond het ook geweldig."

Wat maakt dit project bijzonder?

"De grote kracht van het project was dat de kinderen alles zelf konden doen. Een maand lang hadden ze hun mobiel en tablet op tafel en mochten ze alles fotograferen, filmen en publiceren, tenzij een van de kinderen niet in beeld wilde. Daarover maakten we vooraf goede afspraken.

De leerlingen zullen dit de rest van hun leven niet meer vergeten. Zelfs de Zuid-Koreaanse televisie kwam langs om ze te interviewen over ons project."

Heb je tips voor andere scholen?

"Denk eens aan het inzamelen van geld via digitale media als je een sponsorloop of een andere activiteit organiseert. Sociale media zijn een heel krachtig

middel, bovendien groeien kinderen ermee op en worden ze steeds vaardiger op dat gebied. Als school kun je daar veel meer gebruik van maken."

Wat drijft jou in je werk?

"Tijdens mijn opleiding grafische vormgeving moest ik een cd-romproductie maken voor groep vier van het basisonderwijs. Om mijn doelgroep te leren kennen moest ik twee dagen een klas observeren. Na die twee dagen wilde ik eigenlijk niet meer weg. Ik ben overgestapt naar de SPW en later stroomde ik door naar de pabo. Dit schooljaar heb ik voor het eerst een eigen klas. Maar ik zal altijd mediawijze lessen blijven geven. Het is zo belangrijk kinderen voor te bereiden op de toekomstige maatschappij, ze te leren wat echt is en wat nep, en hoe ze zelf dingen kunnen produceren."

Wat inspireert je? "Mijn afstudeeronderzoek ging over leren via het internet en sociale media. Ik wilde weten of leerlingen zich kunnen voorbereiden op

de eindtoets, bijvoorbeeld voor het vak aardrijkskunde, zonder het gebruik van methodeboeken. Dat heb ik getest op twee scholen. Uiteindelijk bleken de kinderen die alleen het internet mochten gebruiken inderdaad dezelfde cijfers te halen als de leerlingen via de traditionele methode. Je kunt dus prima leren via internet. Om ideeën op te doen struin ik regelmatig het net af, gewoon met de simpele zoekopdracht 'mediawijzheid'. Op Twitter volg ik iedereen die zich bezighoudt met mediawijzheid en 21e eeuwse vaardigheden. Ik leer daardoor de hele dag zelf bij. Via TweetDeck houd ik bij wat er geschreven wordt en nieuwe tools gebruik ik diezelfde week nog in mijn lessen."

Laat kinderen de deskundigen zijn

Kinderen hebben feilloos door wat zal werken op sociale media en wat niet. Volwassenen hebben hier vaak meer moeite mee. Organiseer daarom eens een 'sociaal-met-media-project' waarbij je leerlingen inzet als experts om plaatselijke ondernemers te adviseren. Dit levert – met wat voorbereiding – gegarandeerd positieve ervaringen op.

Het goede doel

Om leerlingen te enthousiasmeren, pak je het serieus aan. Vraag daarom een vergoeding aan de ondernemers, die jullie schenken aan een goed doel. Zo doet de klas iets voor een ander en zijn jullie leerzaam bezig met de kansen die sociale media bieden.

Vraag ondernemers uit de buurt of ze willen meedoen. Misschien zijn er familieleden van leerlingen met een eigen bedrijf?

De kracht van sociale media

Het is raadzaam om minimaal twee dagen in te ruimen voor dit project. Inspireer leerlingen op dag één met succesvolle verhalen over de kracht van sociale media.

- Toon toegankelijke voorbeelden die ze zelf zouden kunnen bedenken en uitvoeren.
- Nodig de ondernemers uit en laat ze met de leerlingen in gesprek gaan over:
 - De Facebookpagina's en Twitteraccounts die ze misschien al hebben.
 - Wat wil de ondernemer graag communiceren en bereiken via sociale media?
 - Welke verbeteringen of plannen zijn er nodig?

Op dag twee kunnen leerlingen hun adviezen en tips opschrijven en uitwerken, en kunnen ze de actie(s) die ze bedacht hebben, uitvoeren en delen via sociale media.

In het *Handboek Goed Doen 2.0* van Kennisnet en Mijn Kind Online staat een uitgebreid stappenplan over hoe je een project rond sociale media kunt opzetten. Het boek is te bestellen en als pdf gratis te downloaden via:

- <http://kn.nu/handboek-goed-doen-20>
- www.stmko.nl/goed.

DE WERELD
KANNIE ZONDER
STROOM

Meer weten?

- Frank op Twitter > [@fdvmedia](https://twitter.com/@fdvmedia)
- Zijn website > www.frankdevries.eu
- Blog van groep 8 > www.groep8bsv.wordpress.com

Jeroen Stultiens werkt als vakdocent voor Hollywood in de klas. 'Als leerlingen hun film op het grote doek zien, dan glunderen ze.'

Iedereen op de rode loper

Hoe maak je met je klas een speelfilm?

Wie? Jeroen Stultiens (26) vakdocent bij Hollywood in de klas en invalleerkracht op basisscholen via de stichtingen SPOLT en Swalm & Roer.

Project Hollywood in de klas (HIDK).

Hoe werkt het? Via een online les van Hollywood in de klas bereiden de leerlingen zich met hun leerkracht voor op een filmdag in de klas. Ze leren hoe je een scenario schrijft, hoe je een shot of een scène maakt en hoe je deze scènes vervolgens monteert. Er zijn twee verschillende projecten: een eindfilm maken, als alternatief voor de musical in groep 8, of een korte film maken die meedoet in de landelijke competitie, met als afsluiting een echt filmfestival. Bij de eindfilm maakt de school een keuze uit één van de vier kant-en-klare scripts en komt een docent van HIDK een dag filmen. De film wordt op de afscheidsavond van groep 8 getoond op een manier die de school zelf bepaalt.

Bij het filmfestivalproject maakt de school een film over het thema kinderrechten. Leerlingen schrijven zelf het verhaal in de voorbereidende fase. De leerkracht stuurt de drie beste inzendingen naar HIDK. Daar kiezen ze één verhaal waar ze een script van maken. In samenwerking met de school wordt een filmdag gepland. De school krijgt het script opgestuurd en kan de rollen onder de leerlingen verdelen. Na de filmdag monteert HIDK de film en de leerlingen zien het eindresultaat in een bioscoop in de buurt.

Doel Kinderen kennis laten maken met film- en beeldtaal. En ze leren hoe het medium film werkt.

Resultaat Een eigen film. Bij de festivalfilms draait de film aan het eind van het project in een plaatselijke bioscoop en daarna is het resultaat te bewonderen op YouTube. Elke film doet mee aan een landelijke competitie. Na een aantal regionale voorrondes is de finale tijdens het Uni-

cef Kinderrechten Filmfestival.

Hoe lang duurt een filmproject? Het filmen kost voor de eindfilms een dag, voor de festivalfilms een halve dag. De lengte is drie kwartier (eindfilm) en zes minuten (festivalfilm). Hoeveel tijd een school besteedt aan de voorbereiding, dat verschilt per school. Op sommige scholen is het een projectweek, compleet met het maken van kostuums en decors, maar er zijn ook scholen die er minder tijd aan besteden.

Wat leren de kinderen? "Ze ervaren wat er allemaal bij komt kijken om een film te maken. En ze merken dat een goede samenwerking belangrijk is. Soms promoten leerlingen hun film met zelfgemaakte flyers en posters. En er zijn scholen die tijdens de voorbereiding bespreken hoe het is om op YouTube te staan. Wat betekent het als je ineens een 'ster' bent en iedereen je bekijkt? Zo leren ze hoe de media werken. Het is altijd een groot feest wanneer de leerlingen hun film

Luisa • 10 jr

uiteindelijk op het grote doek zien, dan glunderen en lachen ze. Alles wat ze gezamenlijk hebben voorbereid komt dan bij elkaar.

Bij de eindfilm doet HIDK meer aan de film en houdt de school zich vooral bezig met de eindpresentatie. De afscheidsavonden zijn heel leuk. Bij een musical staan de kinderen vaak achter de schermen. Nu zitten ze in het publiek, zien ze de reacties direct en worden ze als filmsterren behandeld."

Wat maakt dit project zo bijzonder? "Je kunt leerlingen meenemen naar een wereld die normaal ver van huis is. Ze krijgen een ervaring die ze niet gauw vergeten. Tekeningen of bekers die ze winnen met voetbal zijn aardig om terug te zien als ze ouder zijn, maar hier kijken ze over tien jaar ook met een goed gevoel op terug. We proberen steeds nieuwe technieken uit. Zo willen we bijvoorbeeld meer gaan doen met stop-motion animaties op de iPad. Als er in het verhaal

een kind naar de maan gaat, dan laten we leerlingen een raket tekenen op een A4'tje. Via een eenvoudige app kunnen ze de tekening animeren, zodat ze zelf bijvoorbeeld achter het raampje van de raket zitten."

Wat zijn eyeopeners voor de deelnemers? "Ze leren dat ze fouten mogen maken en dat dingen anders gaan dan gepland. Vooral het succesvolle resultaat achteraf verbaast ze. Als we een gesprek opnemen, dan verwachten ze dat we eerst de persoon filmen die iets vertelt en daarna iemand die luistert. Maar vaak doen we het in een heel andere volgorde en na de montage zien ze dat."

Is het voor alle kinderen geschikt? "Het is voor de bovenbouw van het basisonderwijs, groep 6 tot en met 8, en ook voor het speciaal onderwijs."

Wat heb je nodig? "Met een kleine flipcamera kun je zelf eenvoudig een film opnemen. Al is dat natuurlijk niet verge-

lijikbaar met een filmproject van HIDK, compleet met rode-loperpremière in een bioscoop."

Wat vinden leerkrachten ervan? "Meestal reageren ze enthousiast. In het begin hebben ze soms vragen en als ze het medium niet kennen kunnen ze terughoudend zijn. Maar tijdens de evaluatie zijn ze altijd positief. Ik hoop dat leerkrachten door een project als HIDK geïnspireerd raken om dingen een keer anders aan te pakken via een medium dat ze misschien nog niet goed kennen. Ik vind dat een verrijking voor het onderwijs."

Wat vinden leerlingen ervan? "Als de film in première gaat, voelen ze zich echte filmsterren. Ze lopen met hun boa's en smokings over de rode loper de bioscoop binnen. Vaak is er een cameraploeg van een regionale televisiezender aanwezig. Sommige kinderen vinden het zo spannend dat ze er niet van kunnen slapen. Maar ze ontdekken ook dat een film maken niet alleen maar glitter en glamour

is. Sommige scènes staan er niet in een keer op en dan moeten ze wachten."

Wat drijft je in je werk als meester? "Ik vind het interessant om kennis over te dragen aan kinderen, ze zijn volop in ontwikkeling. Je ontdekt dat ieder kind unieke kwaliteiten heeft. Het is bijzonder als een stil en teruggetrokken kind op kamp ineens een prachtig lied begint te zingen. Het voelt ontzettend goed als er een band ontstaat tussen de groep en de leerkracht. Je steekt er veel tijd en energie in, maar krijgt er ook veel voor terug. Verder kan ik mijn creativiteit kwijt voor een klas. Bijvoorbeeld door verhalen te vertellen of dramalessen te organiseren."

Wat inspireert je? "Het internet staat vol prachtige lesideeën. Als ik lestips zoek, dan vind ik die meestal via Google. En ik kijk regelmatig naar Leraar24 op YouTube."

* * * * TIPS * * *

REMCO PIJPERS

Maak een mediawijze schoolreis

Op zoek naar een leuk schoolreisje of dagje uit waar leerlingen mediawijzer van worden? Denk eens aan het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum. Het herbergt de grootste audiovisuele archieven van Europa en heeft een aantal boeiende activiteiten voor het basisonderwijs.

Zo is er bijvoorbeeld Het Klokhuis Schoolreisje – voor groep 5 tot en met 8 – waarbij leerlingen op een interactieve manier met media aan de slag gaan. Ze leren van alles over televisie, radio, film en muziek, ze presenteren zelf het nieuws, maken een radioprogramma en staan op het podium als een echte ster. In het Klokhuis Tijdlab worden leerlingen uitgedaagd na te denken over de toekomst.

Het Klokhuis Schoolreisje duurt tweeënhalf uur en kun je bijvoorbeeld boeken in combinatie met de andere educatieve activiteiten:

- De Meet & Greet Jeugdjournaal – met de makers van het televisieprogramma – wordt gehouden op een aantal vaste data. Reserveer op tijd!
- Depottour voor groep 7 en 8, waarbij leerlingen een uur mogen rondlopen in de archieven en echt in aanraking komen met de Nederlandse radio- en televisiewereld van vroeger.
- Workshop Verhalen kijken, waarbij leerlingen zelf in twee uur tijd een korte animatiefilm maken over een spraakmakend onderwerp uit de Nederlandse geschiedenis. Er is keuze uit De watersnoodramp - de strijd tegen het water, of De televisie - opkomst van een massamedium. Iedere leerling krijgt een eigen taak: van setdresser tot lichtman of -vrouw.
- Kijk voor meer informatie op www.beeldengeluid.nl.

Ook het Museum van Communicatie in Den Haag heeft tentoonstellingen en museumlessen over media die geschikt zijn voor het basisonderwijs.

- Kijk op www.muscom.nl.

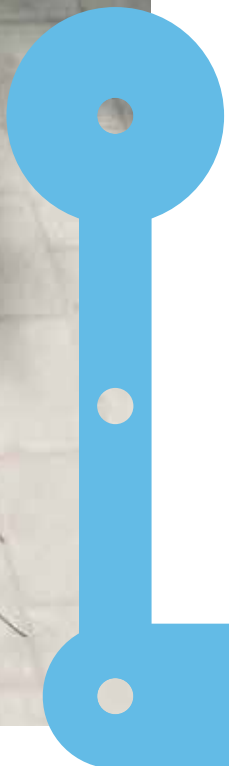
Meer weten?

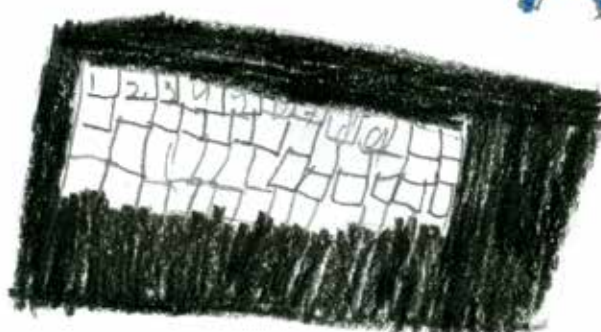
HIDK > www.hollywoodindeklas.nl

Unicef Kinderrechten Filmfestival > www.krff.nl

De 'leerkracht' van leerlingen

frank • 11 jr

12

Hoe leer je kinderen veilig internetten?

Hans Gooren leert zijn klas kritisch omgaan met de mogelijkheden en de valkuilen van internet. Deze kinderen presenteren nu tips aan medeleerlingen én volwassenen.

Wie? Hans Gooren (54) is meester van groep 7 op basisschool Natuurlijk! (voorheen 't Ritjen) in Blerick en ICT-coördinator voor katholieke scholenstichting Kerobei.

Project Veilig internetten – leer het zelf en geef het door.

Hoe werkte het? Alle leerlingen van groep 7 volgden de lessen van Diploma Veilig Internet. Ze stelden tien gouden klassenregels op voor verstandig en veilig internetten. Daarna maakten ze er een Prezi over om hun mediawijsheid door te geven aan anderen.

Doel Kinderen vaardig, kritisch en veilig om leren gaan met internet en sociale media, zodat ze informatie kunnen vinden en beoordelen op betrouwbaarheid. En dat ze leren om niet klakkeloos te knippen en plakken, maar met de gevonden informatie een eigen verhaal maken. Daarnaast is het belangrijk dat de kinderen hun kennis en ervaringen kunnen doorgeven.

Resultaat Via *peer teaching* gaat het doorgeven van kennis over veilig internetgebruik binnen de school veel sneller dan verwacht. De kinderen maken iedereen enthousiast over wat ze geleerd hebben en geven zelf presentaties. Leerkrachten van de groepen 5, 6 en 8 zijn inmiddels ook gestart met de cursus Diploma Veilig Internet.

Hoe heb je het aangepakt?

“Bij nieuwe leerstof laat ik de kinderen zoveel mogelijk zelfstandig uitzoeken. Meestal hebben ze het binnen de kortste keren onder de knie. Dat doe ik ook met ICT-programma's zoals Prezi en Presenter. Kinderen uit mijn groep hebben bijvoorbeeld uitgezocht hoe we de nieuwe elektronische leeromgeving van onze school kunnen gebruiken. Ze leggen aan elkaar uit wat ze ontdekt hebben. Ik ben telkens weer onder de indruk van de 'leerkracht' van kinderen. Zoekend naar hoe dingen in elkaar zitten, kwamen ze steeds vaker op internet. Dat vond ik geen geschikt terrein om hen

door schade en schande wijs te laten worden. Daarom hebben we met de hele klas de lessen gevolgd van Diploma Veilig Internet.

Vervolgens zijn we op onze vertrouwde manier verder gegaan: zelfstandig internetregels opstellen, Prezi's maken over wat ze hadden geleerd en presentaties geven aan andere leerlingen.

Dat was zo'n succes dat ze ook presentaties hebben gehouden voor leerkrachten, ouders en ICT-coördinatoren van andere scholen binnen de scholenstichting. Iedereen leerde op deze manier veel over kritisch online informatie zoeken, overnemen van teksten en plaatjes van anderen, privacy, (niet) digitaal pesten of buitensluiten, en over internetgedragsregels.”

Wat vinden de leerlingen?

“De kinderen vertelden openhartig over hun eigen internetgebruik, ze voelden zich kennelijk veilig in de groep. Enkele bezitters van een Facebookaccount realiseerden zich dat dit illegaal

Leer kinderen informatie presenteren

Met de tool Mattermap kun je gemakkelijk informatie verzamelen, ordenen en publiceren. Het is een goed instrument om het kerndoel Studievaardigheden mee te oefenen. De software is ontwikkeld om journalisten te helpen bij het verzamelen en ordenen van citaten en bronnen rond een centrale vraag. Door de continue stroom van informatie raak je tegenwoordig makkelijk het overzicht kwijt. Met Mattermap zet je online meningen en invalshoeken over één onderwerp bij elkaar in een diagram. De linkjes waarop de informatie is gevonden, worden automatisch bijgehouden en toegevoegd aan de infographic, zodat ook de bronnen inzichtelijk zijn.

Aan de slag

Wil je Mattermap gebruiken in de klas?

- ✦ Maak een account aan en installeer de 'map-this-button'. Deze speciale knop verschijnt dan in je internetbrowser. Als je nu informatie of een citaat op internet selecteert, kun je dit 'mappen' met deze knop en de informatie wordt – met bron – opgeslagen in je aangemaakte Mattermap.
- ✦ Voor je aan de slag gaat, kun je een vraag in een nieuwe Mattermap zetten waar leerlingen antwoorden op moeten zoeken via internet. Deze vraag kun je via het digibord (of de computer) presenteren aan de klas.
- ✦ Laat ze bijvoorbeeld deze vragen beantwoorden: Wat is een betrouwbare bron? Hoe weet je of informatie op internet juist is?
- ✦ Leerlingen kunnen zelfstandig naar informatie zoeken op internet, maar bezoek de gevonden websites met relevante informatie daarna klassikaal om vanaf één computer de informatie te 'mappen' met de speciale knop.
- ✦ Tot slot kun je met de klas alle opgeslagen informatie met de 'editor'-functie ordenen rond de centrale vraag.
- ✦ Heb je alle informatie compleet en is de infographic klaar? Dan kun je het resultaat publiceren op een website of blog.

Meer weten?

- ✦ www.mattermap.nl

Meer weten?

Diploma Veilig Internet > www.diplomaveiliginternet.nl

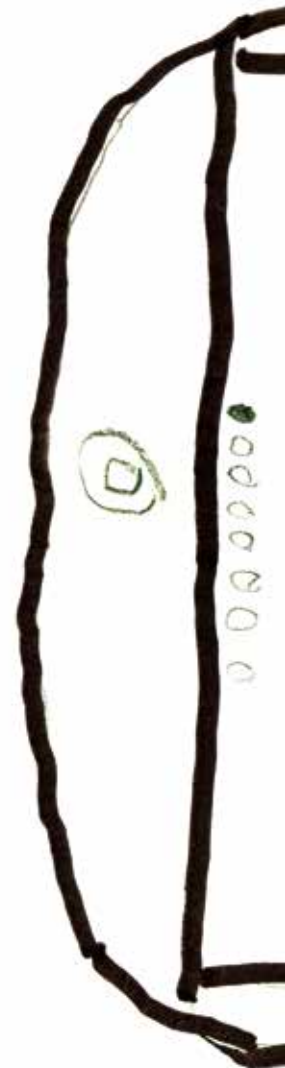
Shift happens > www.youtube.com/watch?v=m5ra66reHYw of www.stmko.nl/shift

**Jong en oud
samen op de**

Samen met een groep ouderen maakten de leerlingen van Marjolein Hoogenbosch een multimediale presentatie over het spelen van kinderen, vroeger en nu. Een leerling na afloop: 'Eigenlijk zeuren die oude mensen niet. Ik ga ze missen.'

13

Hoe combineer je mediawijsheid met een speciaal project?

Wie? Marjolein Hoogenbosch (30), leerkracht van groep 6/7 en ICT-coördinator op basisschool De Trimaran in Den Helder.

Project Jong@Oud.

Hoe werkt het? Twintig leerlingen van groep 7 en twintig ouderen ontmoeten elkaar een half jaar lang wekelijks om gezamenlijk aan een multimediale eindpresentatie te werken: een uitvoering op school voor de hele buurt waarin ze laten zien wat kinderen vroeger deden in hun vrije tijd en wat ze nu doen.

Doel Senioren en kinderen elkaar laten ontmoeten en wederzijds begrip creëren voor ieders leefwijze. En de leerlingen vaardiger maken op de iPad en hun woordenschat vergroten.

Resultaat Kinderen en ouderen hebben intensief samengewerkt en elkaars wereld leren kennen. De leerlingen zijn vaardiger geworden op de iPad en komen zelf met suggesties nu ze weten

wat er allemaal mogelijk is. Ook is de woordenschat van de kinderen vergroot en hebben ze kennis opgedaan over spelletjes van vroeger.

Hoe heb je het aangepakt?

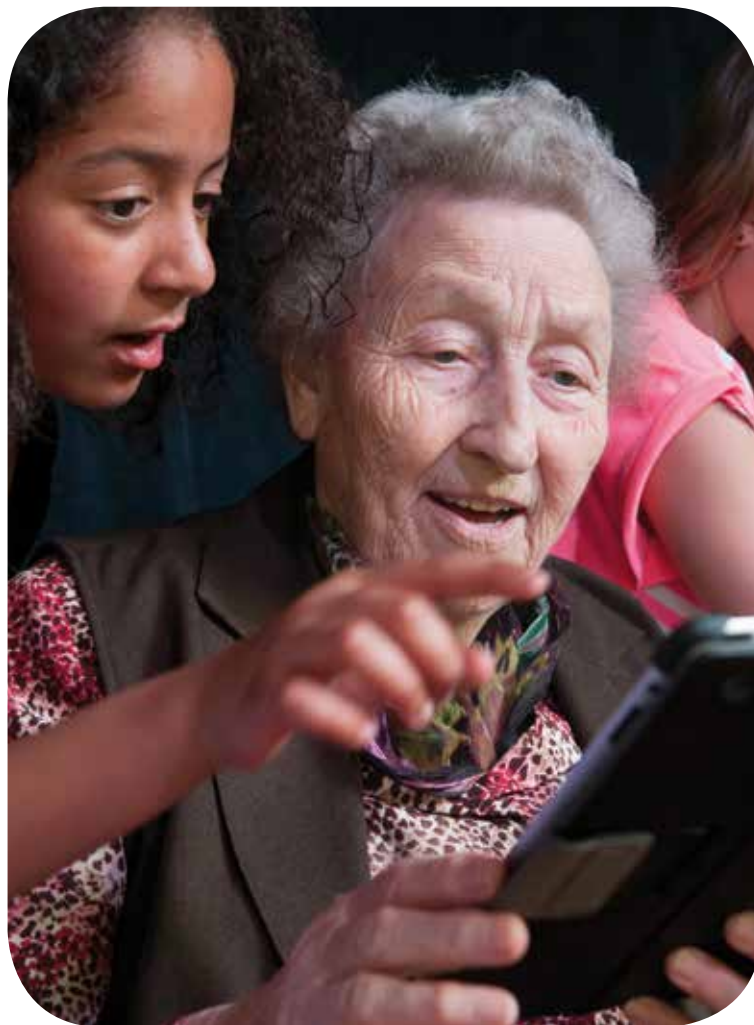
"Een centrum voor kunsteducatie vroeg ons of we wilden deelnemen aan een buurtproject om kinderen en ouderen dichter bij elkaar te brengen. Met het thema 'Vrije tijd vroeger en nu' zouden kinderen van ouderen leren hoe zij vroeger speelden en ouderen van jongeren hoe dat nu gebeurt.

Samen met de coördinator van de bovenbouw heb ik doelen gesteld. We wilden dat jong en oud meer begrip voor elkaar zouden krijgen en ze kennis laten maken met nieuwe media. Tegelijkertijd wilden we dat de kinderen beter Nederlands leerden, omdat de helft van mijn klas thuis het Nederlands als tweede taal heeft.

Bij de kennismaking hadden de ouderen spullen uit hun jeugd meegenomen en stelden de

kinderen allerlei vragen: Wat voor spelletjes deed u vroeger? Hoe oud bent u? Heeft u broers of zussen? Vervolgens splitsten we iedereen in twee groepen. Een verteltheatergroep en een mediagroep. De verteltheatergroep kreeg dramales en repeteerde voor de uitvoering. De mediagroep zocht onder begeleiding van een mediacoach van de bibliotheek foto's en filmpjes van de spelletjes en maakte daar een beeldpresentatie van. Daarvoor kregen ze uitleg over Keynote, iMovie, Dropbox, Safari en Pages. Gezamenlijk met de senioren werkten de kinderen met die programma's op de iPad aan de presentatie. De kinderen raasden over het beeldscherm, maar ze moesten van mediacoach Vivianne Neeteson de ouderen met de handen op de rug uitleg geven. Anders was het niet bij te houden. Dat was ook goed voor de taalontwikkeling van de kinderen. De leerlingen en de ouderen ontmoetten elkaar elke donderdagmiddag, zowel op school als

iPad

in het zorgcentrum. Ik twitterde wekelijks met de kinderen over het project, vaak met een foto erbij. En de mediagroep maakte flyers en een uitnodiging voor in de krant, zodat alle buurtbewoners op de hoogte waren van de opvoering. Zo werkten we toe naar de eindpresentatie, waarbij de verteltheatergroep op het podium spelletjes uitbeelde en de mediagroep met een beamer en verrijdbare digiborden haar presentatie projecteerde. Het was een succes. De tribune op school zat helemaal vol en de voorstelling in het zorgcentrum werd ook druk bezocht door de bewoners. Bezoekers vonden het heel knap hoe de mediagroep de filmpjes in elkaar had gezet en hoe mooi de spelletjes van vroeger en nu waren gefotografeerd. Er waren ook ouders bij die kippenvel hadden gekregen omdat ze aan vroeger moesten denken.”

Wat vonden de kinderen ervan?
“Ze vonden het zorgcentrum

eerst raar ruiken en waren best zenuwachtig voor de eerste ontmoetingen. De meesten hadden nooit eerder serieuze gesprekken met ouderen gevoerd. Maar uiteindelijk kwamen ze van elke ontmoeting uitgelaten terug. Sommige verhalen maakten echt indruk. Er was een oudere vrouw die haar moeder verloor toen ze elf was. Zij moest het huishouden overnemen en zorgde voor haar broertjes en zusjes. De kinderen konden zich dat niet voorstellen, omdat ze niet eens weten hoe de wasmachine aan moet. Ook de ouderen waren heel enthousiast. Eén van hen heeft nu zelfs een iPad aangeschaft. Daar zijn de leerlingen wel trots op. De ouderen en kinderen namen afscheid van elkaar met zelfgemaakte cadeautjes. Een leerling zei: ‘Eigenlijk zeuren die oude mensen niet. Ik ga ze missen.’”

Wat maakt dit project bijzonder?
“Ik vind het heel goed om kinderen op deze manier kennis te laten maken met ouderen. Ze

hebben er veel van geleerd. Ze zijn sociaal enorm gegroeid door de samenwerking met elkaar en met de senioren. De kinderen kunnen best pinnig naar elkaar zijn, maar nu hadden ze elkaar echt nodig om die eindpresentatie te realiseren. Ik vind het ook fantastisch hoe vaardig ze zijn geworden met programma’s als Keynote, iMovie, Dropbox en Pages. Ze hebben in Keynote een fotopresentatie gemaakt en met iMovie een trailer. En het is heel leuk dat alle leerlingen nu bijvoorbeeld weten wat kloslopen is.”

Heb je tips voor andere scholen?
“Het is voor iedereen heel leerzaam om aan zo’n project mee te doen. En het is heel belangrijk dat kinderen leren omgaan met nieuwe media. Je ontkomt er niet aan, alles gaat in hun toekomstige leven via de computer. We moeten ze leren wat er allemaal mogelijk is en wat de gevaren zijn. En je moet flexibel zijn bij zo’n groot project. Flink schuiven in

je rooster is niet te vermijden. Houd rekening met dingen die in die periode spelen, zoals een schoolreisje of de entreetoets. Als je met verschillende partijen werkt, is het belangrijk je doelen voor ogen te houden. Blijf die ook tussentijds met elkaar evalueren, zodat je naar hetzelfde eindresultaat streeft.”

Wat drijft jou in je werk? “Ik ben ooit op de pabo gaan kijken omdat het me leuk leek met kinderen te werken en het sprak me meteen aan. Ik vind het heel mooi kinderen te zien groeien, te zien dat iets eerst niet lukt en dan ineens wel. Ik houd ook erg van hun verhalen, hun eerlijkheid en gezelligheid. En ik leer ook van mijn leerlingen. Zij kijken vaak heel anders dan ik naar een probleem en zo dragen ze onverwacht goede oplossingen aan. Ik stimuleer ze daarom altijd met mij mee te denken en eigen ideeën in te brengen.”

Wat inspireert je? “Ik lees vakbladen als Primair Onder-

wijs, Didactief en Indruk. Ook volg ik op Twitter onder meer Digischool en Kennisnet. Gelukkig werk ik op een school waar ze mediawijsheid belangrijk vinden. We leren de kinderen twitteren en laten ze een blog bijhouden. En we doen voor het derde jaar mee met Media-Masters.”

Meer weten?

Marjolein op Twitter > @MarjoleinBDT

De Trimaran > @DeTrimaran

Presentatie Jong@oud > www.youtube.com/watch?v=YUqsqJ1L6V4 of www.stmko.nl/trimaran

Digischool > @erikverhulp

Kennisnet > @kennisnet

TIPS

REMCO PIJPERS

Word mediawijs met Monstermedia

De educatieve game Monstermedia stimuleert kinderen uit groep 7 en 8 actief en bewust om te gaan met media. Waag Society en Kunstgebouw maakten het spel in 2005. De game is zo succesvol dat ze dit jaar een nieuwe versie lanceerden.

Hoe werkt het?

Leerlingen kiezen hun eigen monster. Ze kleden het aan en voeden het op. Het mediamonster strijdt in de wereld Mediana tegen een virus dat alle media en de kennis daarover laat verdwijnen. Door opdrachten uit te voeren en kennis te vergaren, verslaan de monsters het virus. Leerlingen spelen zelfstandig, maar het liefst wel tegelijk met een paar klasgenoten zodat ze elkaars monsters online tegenkomen. In totaal duurt het spelen van de game ongeveer vijf uur. Tot slot kan een leerkracht de game en de onderwerpen rond mediawijsheid klassikaal bespreken. Je kunt ook zelf actuele thema's aan het spel toevoegen in de vorm van toptaken. Dit zijn wat grotere opdrachten die leerlingen met behulp van verschillende media uitvoeren.

Wat leren kinderen?

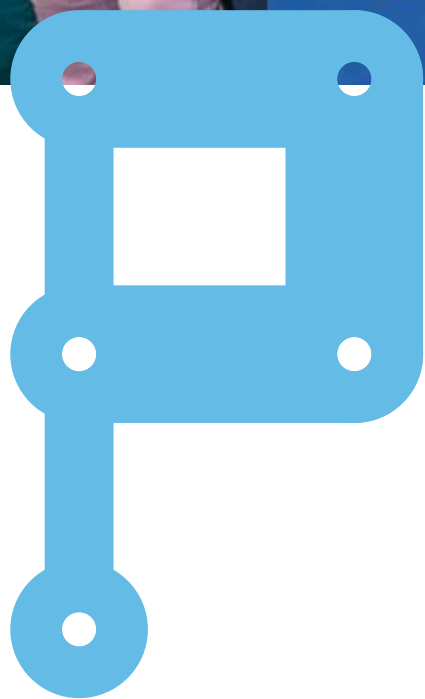
Monstermedia leert deelnemers over de geschiedenis en de werking van media (van boekdrukkunst tot internet) en het stimuleert ze actief en bewust om te gaan met media, op school en thuis. Het spel richt zich op vier thema's: reclame, bronnen, beeldgebruik en sociale media. De game daagt leerlingen uit om kritisch te kijken naar informatie en reclame.

Wat heb je nodig?

Je hebt een of meerdere computers met internet nodig, een koptelefoon of boxen en een USB-aansluiting. Via een login krijgt de leerkracht toegang tot een overzicht van alle spelresultaten en de voortgang van de leerlingen. De game koop je via de website.

Meer weten?

🌐 www.monstermedia.nl

Iedereen een pluim

mina • groep 5

Robin Smorenberg opende een complimentenaccount voor zijn klas op Twitter nadat hij een YouTube-filmpje zag. 'Een Amerikaanse jongen twitterde leuke en positieve dingen over zijn medeleerlingen en zorgde zo voor een cultuurverandering op school.'

14

Hoe voorkom je pesten met digitale complimenten?

Wie? Robin Smorenberg (32), leerkracht groep 7 op de Windhoek in Egmond-Binnen, ICT-coördinator en mediacoach bij de stichting Tabijn.

Project Het Twitteraccount @Compliwindhoek, waarmee de leerlingen van groep 7 en de leerkracht complimenten uitdelen aan elkaar.

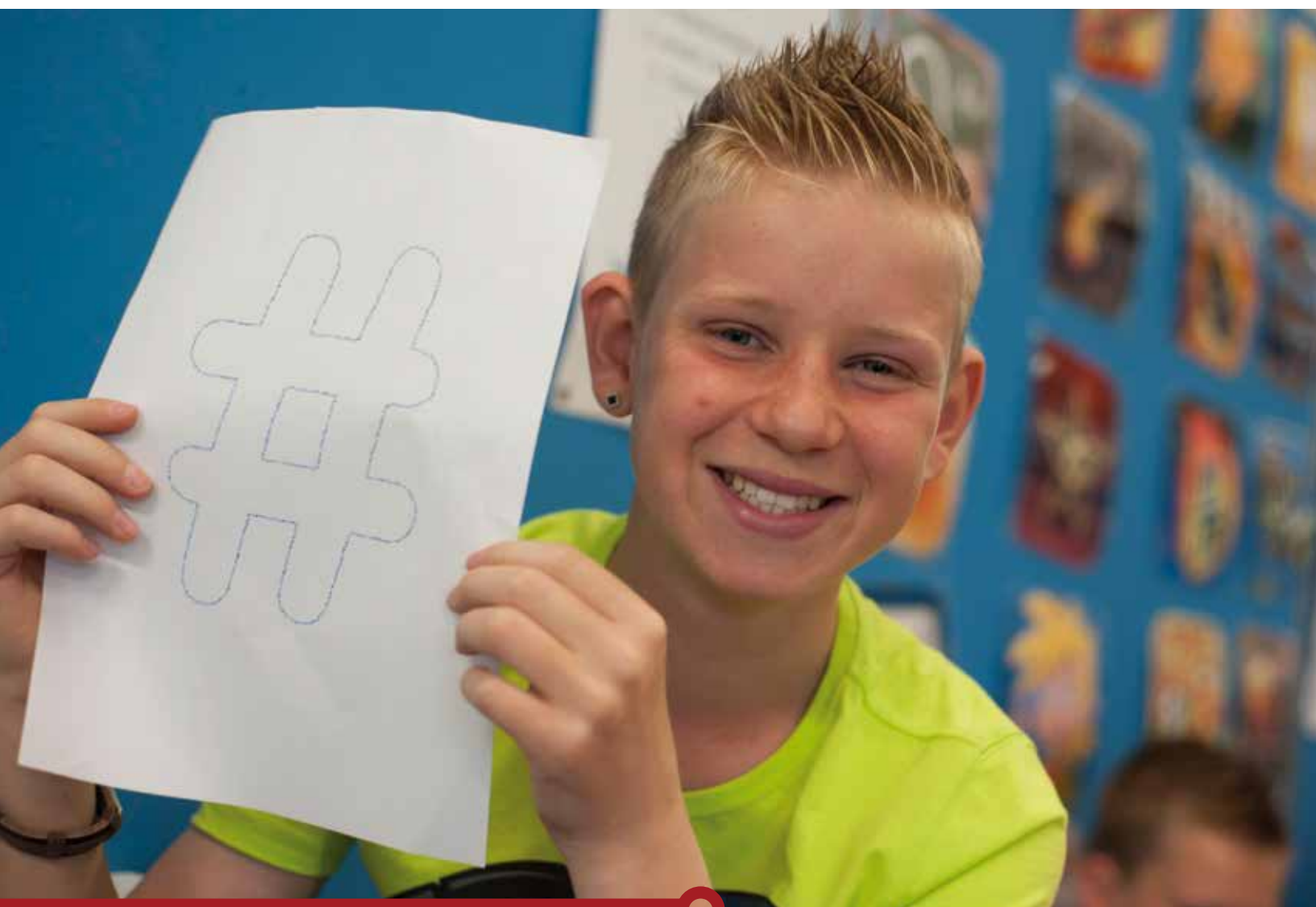
Doel Oprechte en leuke complimenten uitdelen over wat er in de klas gebeurt om de sfeer in de klas te bevorderen en negatief gedrag, zoals digitaal pesten, te voorkomen.

Resultaat De klas is net begonnen. Leerlingen zijn er heel serieus mee bezig en vinden het leuk om complimenten uit te delen en te ontvangen. Er was geen negatieve sfeer in de klas en er is ook geen pestproblematiek, maar de focus ligt nu nog meer op leuk omgaan met je klasgenoten en op een goede werkhouding. Negatief gedrag is niet interessant, leerlingen willen op een positieve manier opvallen.

Hoe werkt het? "In mijn klas hebben alle kinderen een iPad met daarop een persoonlijk Twitteraccount. Via @Compliwindhoek kunnen ze complimenten uitdelen aan elkaar. Het mooie van dit algemene account is dat een compliment uit een onverwachte hoek kan komen. We zitten nog in de uitprobeerfase. Eerst had ik vijf leerlingen de inlogcodes gegeven en nu zitten we er met de hele klas op. Leerlingen schakelen van hun persoonlijke account naar dit account als ze iets positiefs over een ander willen schrijven. De complimenten zijn voor iedereen zichtbaar en ik geef ze extra aandacht door de loftuitingen regelmatig te projecteren op het digibord."

Hoe heb je het aangepakt? "Een oppervlakkig compliment uitdelen over het uiterlijk van een andere leerling, dat gaat makkelijk. Maar een echt persoonlijk compliment geven, dat is moeilijker en vergt oefening. Daar moet je klassikaal aandacht aan besteden voordat je aan de

slag gaat. We hebben besproken wat leuk is om te schrijven en wat niet. Wat zou je willen horen over jezelf? Uit dit gesprek met de klas ontstonden er richtlijnen over hoe we ons op het complimentenaccount moeten gedragen. En doordat we al langer sociale media in de klas gebruiken, waren er al bepaalde regels zoals correct taalgebruik, toestemming voor foto's en geen spamberichten. We hebben ook met onze ogen dicht geprobeerd om elkaar te omschrijven. Zo leerden de kinderen nadenken over hoe de ander is en wat hij of zij doet. Langzaamaan kwamen er dan opmerkingen voorbij als: 'Ik vind het fijn om met hem samen te werken, omdat hij altijd de tijd neemt om dingen uit te leggen.' Zo gaat het de goede kant op. We zijn er nog niet, maar we zijn nu vier weken bezig en er komen nu rond de tien tot vijftien complimententweets per week binnen."

Vraagt het veel begeleiding?

“Nee, eigenlijk niet. Het gaat nu vanzelf. Het is wel zo dat aan het begin de populaire kinderen makkelijk boven komen drijven. Dat probeer ik in de gaten te houden en ik geef ook voorzetjes voor complimenten.”

Hoe ben je op dit idee gekomen?

“Ik zag op Twitter een linkje naar het YouTube-filmpje *A Sincere Compliment* van de Amerikaanse Jeremiah Anthony. Hij opende @Westhighbros en deelde daarmee op Twitter complimenten uit aan zijn medeleerlingen. Het had een sneeuwbaaleffect, iedereen werd enthousiast en doet nu mee. Hij heeft echt voor een cultuurverandering gezorgd op school.

Mijn leerlingen hadden eigenlijk bedacht om een anti-pest app te ontwikkelen. Dat blijkt technisch te ingewikkeld te zijn. Maar voor een complimentenaccount hebben we alle middelen in de klas en de kinderen vonden het een goed idee, dus ben ik gewoon begonnen.”

Kun je voorbeelden geven van complimenten die worden uitgedeeld?

“Als we hardop voorlezen in de klas, dan schrijft iemand bijvoorbeeld: ‘Goede intonatie Maud, ga zo door.’ Of: ‘Hij is echt de snelste lezer van de klas.’ Ik geef zelf ook complimenten, bijvoorbeeld over iemands werkhouding: ‘Bijna iedereen praat en kliert, maar Donna is stil aan het lezen.’ Goed werken wordt zo gestimuleerd.”

Wat heb je nodig? “Wij gebruiken Twitter, maar het kan ook via een Facebookgroep. Verder heb je internet nodig en een digitaal schoolbord is handig. Ik gebruik TweetDeck om de complimenten te laten zien op het digibord.”

Is het voor alle kinderen geschikt?

“Ja, Twitter snappen ze allemaal. Het is vanaf het begin omarmd. Sommige kinderen zijn ook buiten schooltijd actief, anderen doen het alleen op school. Laatst kwamen er in het weekend tweets binnen over een klassenfeestje dat net was

geweest. Ze schrijven dan aan elkaar dat het gezellig was en dat de act van een aantal meisjes zo goed was. Het leuke is dat ook de wat minder stoere jongens en de wat rustigere meisjes meedoen.”

Hoe vinden je collega's dit project?

“Ze vinden het heel bijzonder en positief. Binnen de stichting Tabijn, waar onze school onder valt, zijn wij een voorbeeld- en pilotklas omdat we sinds dit jaar allemaal met iPads werken. Iedereen heeft interesse in dit project en ik vertel er ook over op andere scholen. Ik hoor dan regelmatig van mijn collega's dat ze het ook willen gaan doen.”

Wat maakt dit project bijzonder?

“Dat het zo makkelijk en snel te realiseren is en dat kinderen zich er door gewaardeerd voelen. Het vraagt weinig aandacht van de leerkracht, maar zorgt echt voor een positieve stimulans. Een berichtje van 140 tekens kan iemands dag helemaal goed maken. Dit medium geeft een

hele nieuwe sociale laag in de klas.”

Wat drijft je in je werk als leerkracht?

“De rol van de leerkracht verandert. Je bent steeds minder de man die alles weet en die zijn kennis vertelt aan de kinderen. Ik ga steeds meer samen met mijn leerlingen op ontdekkingsstocht. De ontwikkelingen in het onderwijs en de ICT maken me nieuwsgierig en motiveren me om bezig te zijn en te blijven met de vernieuwingen. Een project als dit en het werken met de iPads inspireren me en maken mijn vak bijzonder en mooier.”

Wat inspireert je?

“Het Apple Distinguished Educator Programm waar ik in zit. Ik volg er met collega's uit heel Europa tijdens een speciale week workshops en trainingen. Deze online community is heel interessant; de artikelen die ik er lees, brengen me weer op ideeën voor mijn eigen klas.”

Maak een mediawijze muismat

Hoe kom je samen met je leerlingen tot afspraken over hun gebruik van Twitter? Laat de kinderen bijvoorbeeld een muismat maken.

1 Bedenk vijf afspraken

Geef de leerlingen de individuele opdracht om vijf afspraken op te schrijven over wat je wel en niet moet doen op Twitter. Je kunt het ook Twitteretiquette noemen, zoals je ook tafeletiquette hebt. Belangrijk is dat ze tijdens deze stap voor zichzelf werken en niet met elkaar overleggen.

2 Overleg in groepjes

Verdeel de klas in groepjes van vier. Elke groep krijgt een groot vel papier en een stiftpen. Laat ze eerst overleggen welke vijf gezamenlijke afspraken ze kiezen. Dan kunnen ze die vervolgens opschrijven.

3 Kies de top 5

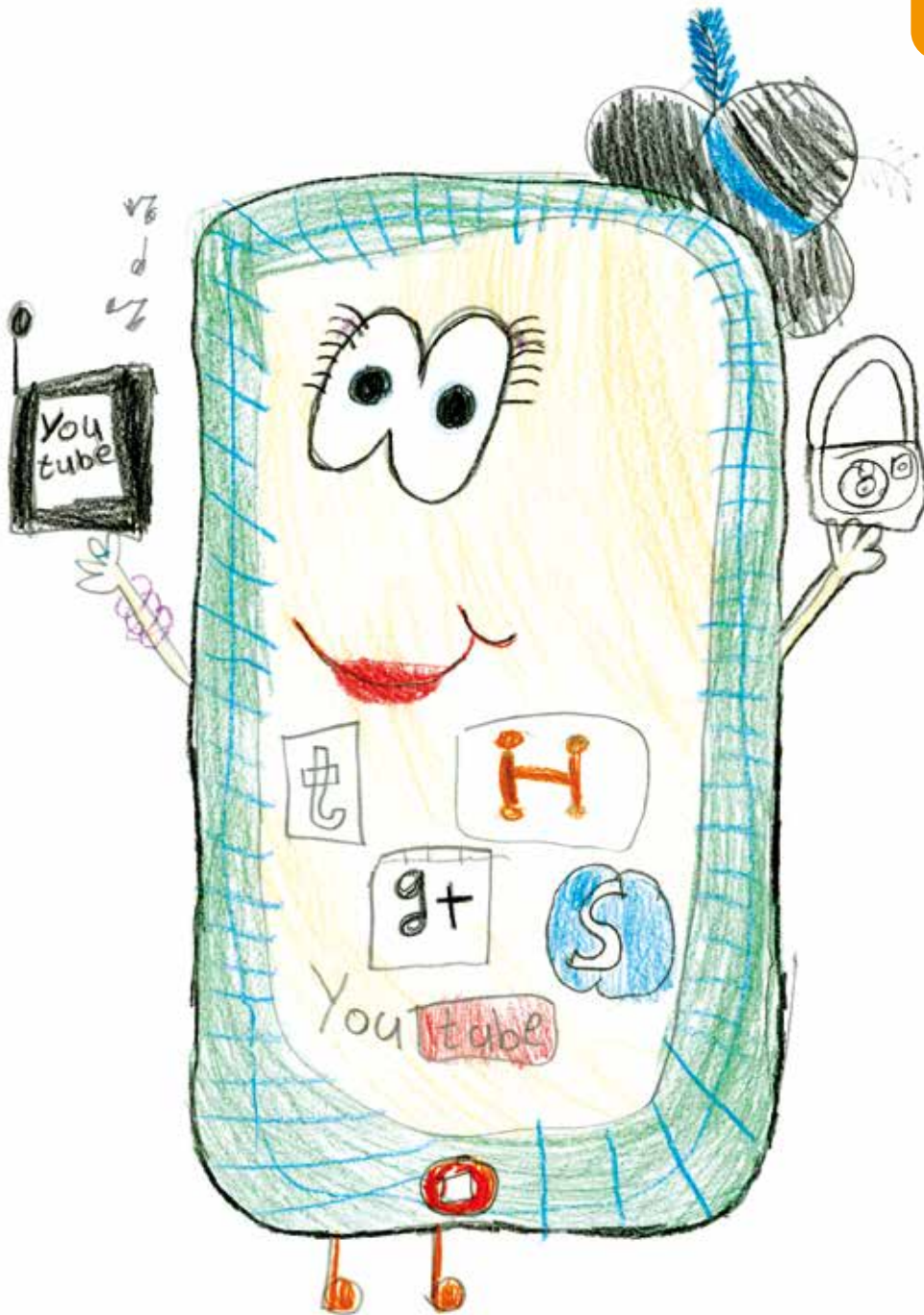
Hang alle vellen van de groepjes op en discussieer met de klas over welke vijf afspraken de leerlingen het belangrijkste vinden.

4 Ontwerp de muismat

Tot slot ontwerpen de leerlingen (thuis of in een andere les) een muismat, waarop de vijf afspraken staan. Dat kan letterlijk zijn, maar ze kunnen ook met getekende iconen of andere afbeeldingen werken.

5 Suggesties:

- Gebruik consequent het woord 'afspraken' of 'etiquette'. Ze hebben de afspraken immers zelf gemaakt en dan zijn het geen regels. Informeer zo nu en dan of ze zich nog aan de afspraken houden.
- Organiseer een 'muismatverkiezing' in de klas of met de bovenbouw. Iedereen krijgt de muismat met het beste ontwerp.
- Je kunt ook een muismat met afspraken maken over het gebruik van internet in de klas (surfgedrag) of over hoe je met andere sociale media (zoals Facebook) omgaat.

Meer weten?

Robin op Twitter > @R_Smorenberg

Zijn groep > @Compliwindhoek

Apple Distinguished Educator Programm >

www.apple.com/nl/education/apple-distinguished-educator

of www.stmko.nl/apple

Juf Marije ontwikkelde een leesapp, liet deze testen door haar leerlingen en nu is de app te koop. Een leerling zei: 'Supercool juf, dat je een app hebt gemaakt!'

De juf als ondernemer

15

Hoe laat je kinderen leren met een zelfgemaakte app?

Wie? Marije Klein Middelink (35), leerkracht van groep 4 op basisschool Sint Pieter in Maas-tricht.

Project De leesapp 'Lees en Zoek'.

Hoe werkt het? In vijf maanden ontwikkelde juf Marije haar app: 'Lees en Zoek'. Leerlingen van groep 3 en 4 kunnen spelenderwijs hun leesvaardigheid verbeteren. De app bestaat uit vier spellen – kleurplaten met leeswoorden – die oplopen in moeilijkheidsgraad.

Doel Kinderen met leesmoeijik-heden motiveren om te lezen en hun leesvaardigheid te verbeteren.

Resultaat De invloed van de app op leesvaardigheid is (nog) niet getest, maar juf Marije gaat ervan uit dat de leesvaardigheid verbetert door het herhalen van dezelfde woorden en het spelen tegen de klok. Leerlingen willen hun score verhogen en zijn daardoor extra gemotiveerd om

te lezen. De app wordt inmiddels wereldwijd online gespeeld.

Hoe heb je het aangepakt?

"Ik merkte dat het lezen voor kinderen met leesproblemen een groot obstakel kan zijn. Ik wilde iets verzinnen waardoor ze uit zichzelf en met plezier aan de slag zouden gaan met leesoeffeningen.

Natuurlijk waren er al leesapps, maar een leesapp met dit specifieke spelelement, dat was er volgens mij nog niet. Omdat ik zes jaar ervaring heb opgedaan bij de groepen 3 en 4, richtte ik me op die leeftijdscategorie. Mijn app bestaat uit vier spellen op vier verschillende niveaus, van makkelijk naar moeilijk. Je kunt kiezen uit twee spelopties: '15 op een rij', waarbij je zonder tijdsdruk vijftien woorden moet lezen en zoeken, of de optie 'tegen de klok'. Bij die laatste moet je in zo min mogelijk tijd, zoveel mogelijk woorden zien te vinden. Je krijgt steeds een lege kleurplaat te zien, bijvoorbeeld van een boerderij, waarop je afbeeldingen bij de getoonde

woorden moet zoeken. Als je het goed hebt, kleurt dat deel van de kleurplaat in, als je het fout hebt niet. De fouten die je maakt krijg je te zien bij 'Tips', zodat je die woorden opnieuw kunt oefenen. Je kunt ook online tegen andere kinderen spelen. Vervolgens ging ik op zoek naar een programmeur en een illustrator. Voor de programmeur was het de grootste uitdaging ervoor te zorgen dat de plaatjes inkleuren zodra ze goed worden aangeklikt, maar wit blijven als kinderen er net naast klikken. Zodra de eerste versie af was, liet ik mijn leerlingen hem testen – op mijn vrije dag. Door het spel leren de kinderen woorden die ze nog niet kenden. Dan vroeg een leerling bijvoorbeeld: Wat is een tor? Het lezen ging goed, maar hij wist niet wat een tor was. Door later het plaatje te bekijken, leren de kinderen hoe een tor eruit ziet.

De eerste twee maanden konden mensen spel 1 en 2 gratis downloaden. En ik wilde graag dat alle kinderen van school de kans kregen om het te spelen. Nu is

het niet meer gratis en probeer ik iets terug te verdienen, zodat ik weer een nieuwe app kan ontwikkelen. Regelmatig kijk ik of er mensen zijn die hem online spelen. Vanochtend waren dat er 200 tegelijk, voornamelijk in China. De app is er namelijk ook in het Engels.

Het is leuk om te zien dat zoveel mensen 'Lees en Zoek' spelen. Dit daagt me uit om na te denken over een volgende app."

Wat heb je nodig? "Een programmeur en een illustrator. Je hebt tegenwoordig ook allerlei programma's op internet waarmee je zelf kunt programmeren, dat is een stuk goedkoper. Maar ik wilde het zo professioneel mogelijk aanpakken. Verder heb je creativiteit, investeringskapitaal en geduld nodig. En veel mensen die het spel testen."

Wat vinden de leerlingen? "Ik kwam erachter dat snelle lezers het heel leuk vinden om tegen de klok te spelen, terwijl minder snelle leerlingen dat juist als vervelend ervaren. Dus

heb ik beide mogelijkheden erin gelaten. Alle kinderen zijn heel nieuwsgierig hoe de kleurplaat eruit komt te zien. Ze zijn zo druk bezig met een spelletje, met het verbeteren van hun score, dat ze helemaal niet het idee hebben dat ze leesoefeningen doen. Maar stiekem is dat natuurlijk wel zo. Een van mijn leerlingen zei: 'Supercool juf, dat je een app hebt gemaakt!' Ik merk dat de kleurplaten onmiddellijk een aantrekkingskracht op kinderen hebben. In de Appstore stond ik de app op een iPad mini uit te proberen en een meisje dat toevallig voorbij kwam riep meteen: 'Ooh kijk, een kleurplaat!'"

Wat maakt dit project bijzonder? "Dat ik de app nu in mijn eigen klas kan gebruiken. Kinderen met leesmoeilijkheden oefenen met de optie '15 op een rij' en de snelle lezers proberen hun eigen score te verbeteren bij spel 3 en 4. Het is ook een goede woordenschatoefening. Leerlingen spelen het tijdens het zelfstandig werken. Ik vind het mooi

om te zien dat kinderen het ook thuis spelen met vriendjes en vriendinnetjes, en soms wagen de ouders zich er ook aan!"

Heb je tips voor andere leerkrachten? "Als je een idee hebt, moet je er gewoon mee beginnen. Als je eenmaal in het proces zit, loopt de rest vanzelf. Er zijn altijd verbeteringen mogelijk, dus je blijft dingen aanpassen. Op een gegeven moment moet je hem gewoon online zetten."

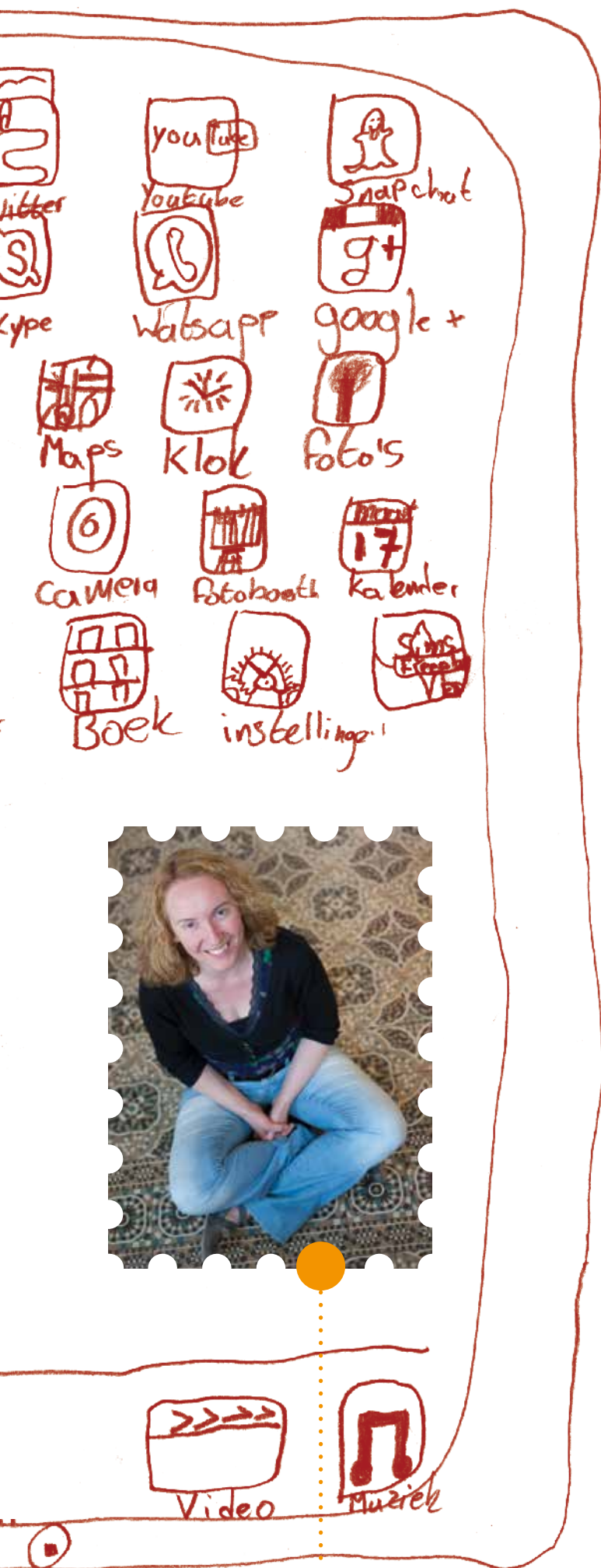
Wat drijft jou in je werk als leerkracht? "Ik heb conservatorium gedaan en begon als vakleerkracht muziek. Geweldig, maar ik had weinig contact met de kinderen. Ik wilde een band met ze kunnen opbouwen. Toen heb ik de pabo gedaan. Nu is het bijzonder om te merken dat kinderen dingen met je delen, ook als het wat minder fijn is thuis. Daar kan ik dan rekening mee houden.

Media hebben me altijd geprikkeld. Tien jaar geleden kocht ik eigen apparatuur om met mijn klas videoclips en korte docu-

mentaires te maken. Scholen hebben niet altijd budget, maar staan er wel voor open. Dan neem ik toch gewoon mijn eigen iPad mee? Het geeft zoveel voldoening om de kinderen zo enthousiast te zien.

Ik zou lesgeven graag willen combineren met het maken van educatieve apps. Juist als je voor de klas staat, heb je een goed inzicht in de methode en kun je een app maken die aansluit op de leerstof. En je kunt vragen waar leerlingen behoefte aan hebben, zoals: hoe zou je tafels willen oefenen?"

Wie inspireert je op het gebied van mediawijsheid? "Ik bezoek vaak Linda Hummes website, op zoek naar bruikbaar materiaal voor het smartboard. En we hebben een nieuwe directeur die me inspireert om via Twitter op de hoogte te blijven van nieuwe onderwijsontwikkelingen."

Meer weten?

Juf Marije > www.jufmarije.com

Linda Humme > www.lindahumme.yurls.net

* * * TIPS * *

REMCO PIJERS

Wees creatief met apps

Apps zijn niet alleen een handig hulpmiddel voor taal- en rekenlessen. Met de volgende apps kun je ook de creatieve kant van je leerlingen stimuleren.

Toontastic: Maak een tekenfilm

Met deze app kunnen leerlingen eenvoudig de hoofdpersonen van hun film kiezen of de poppetjes zelf ontwerpen. In vijf stappen leert een kind nadenken over verhaallijnen en scènes, opbouw en karakters en het gebruikt zijn eigen stem voor het vertellen van het verhaal.

Toca Boca Builders: Bouw met blokken

Zes bouwers met hun eigen vaardigheden helpen kinderen een eigen wereld te creëren. Een goede uitleg over wat je met behulp van welk poppetje kunt doen, vind je op de inspirerende site van juf Eveline Kaleveld van de Villa Nova School in Utrecht, zie www.kleutersdigitaal.nl/38/post/2013/07/app-toca-boca-builders.html of www.stmko.nl/kleuters.

Garage Band: Maak muziek

Met deze app kunnen je leerlingen aan de slag met versterkers, verschillende sporen, meerdere instrumenten, opname- en testmogelijkheid en ga zo maar door. Kijk bijvoorbeeld eens naar Vorm een iPadband, zie www.eduapp.nl/profielen/marieke/lesideeen/vorm-een-ipadband-met-je-klas of www.stmko.nl/band.

iMovie: Maak een film

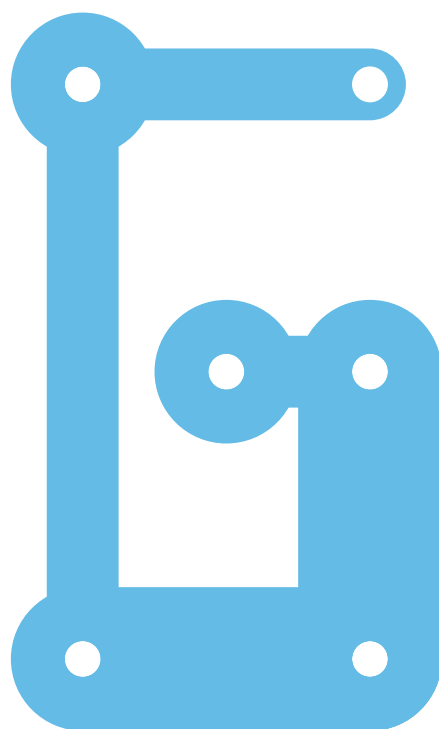
Met deze app kun je een spannende trailer of een minispeelfilm maken. Gebruik de mogelijkheden van iMovie om te spelen met beeld. Maak zelf een filmpje binnen een lesthema, of voor een bijzondere gebeurtenis. Laat de kinderen de regisseur zijn.

Meer weten?

- Meer voorbeelden van creatieve en leerzame apps en sites vind je in de brochures '104 leerzame apps & sites' (een voor 2-8 jaar en een voor 8-12 jaar), zie www.kennisnet.nl/themas/mediawijsheid of www.stmko.nl/brochure.
- Op www.eduapp.nl vind je ook educatieve apps en lesideeën.

Digitale verhalen van

Riejan Smits maakte met groep 4 een boek met behulp van Pages. 'Het is ongelooflijk hoe nieuwsgierig en zelfstandig de kinderen werden toen ze zelf met hun iPads aan de slag mochten.'

16

Hoe maak je een digitaal boek met Pages?

geniale leerlingen

Wie? Riejan Smits (53), leerkracht van groep 4 op basisschool De Parel in Berlicum.

Project Een digitaal boek maken op de iPad met behulp van het tekstverwerkings- en opmaakprogramma Pages.

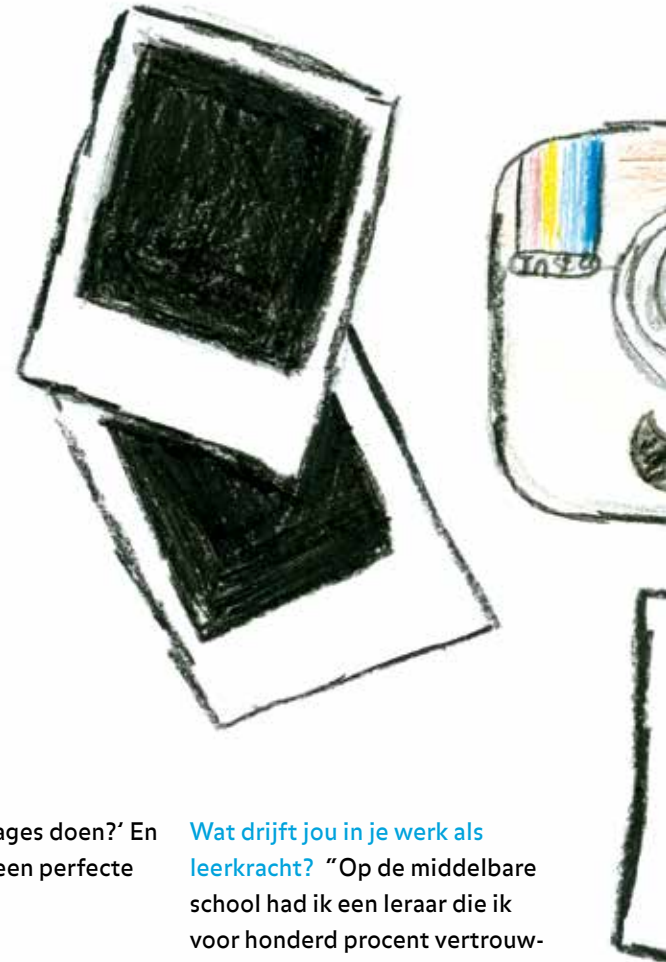
Doel Een boek maken als opdracht voor Taal op maat, waarbij dingen aan de orde komen als kافت, inhoudsopgave en nummering. Daarnaast moeten de kinderen leren samenwerken, overleggen, compromissen sluiten, en plannen.

Resultaat De leerlingen zijn heel enthousiast en zelfstandig bezig geweest met het boek. Door dat in Pages te doen, werd het uitdagender voor de kinderen. Ze hebben niet alleen leren samenwerken en overleggen, ze hebben ook ervaren dat het heel leuk is om met taal en boeken bezig te zijn. Alle taaldingen die ze leerden, zoals naamwoorden, doewoorden, extra woorden om zinnen mooier te maken, konden ze meteen toepassen. En ze zijn mediawijzer doordat ze op de iPad alles zelf hebben uitgevonden.

Hoe werkt het? “De kinderen schreven in groepjes van twee of drie een verhaal in Pages en zochten er op Google plaatjes bij of ze maakten zelf foto’s. De verhalen hebben we gebundeld in het boek. De layout en het lettertype hebben we democratisch met de hele klas bepaald op het digibord.”

Hoe heb je het aangepakt? “Ik had de mazzel dat ik dit jaar een iPad-klas had. Ik zat in een projectgroep van leerkrachten die een iPad kregen om te kijken wat je daarmee kan in de klas. Nou, dat blijkt ontzettend veel te zijn, er zitten zoveel leuke din-

gen op. Rekenapps en iMotion, een app om filmpjes te maken, bijvoorbeeld in combinatie met taalopdrachten. Toen is besloten om van één groep een iPad-klas te maken. En ik had het geluk dat ik vijftien iPads kreeg op drieëntwintig kinderen. Het heeft de klas en het onderwijs ontzettend veranderd. Het viel me op hoe enorm nieuwsgierig ze zijn, hoe ze heel actief dingen gingen uitzoeken en uitvinden. Trial en error, dat is het nieuwe leren denk ik. Ik vind het belangrijk dat kinderen zelf dingen ontdekken en aan elkaar laten zien. Leerlingen worden wijs, en ook mediawijs, door ze

de ruimte te geven. Ik zei: 'Als je het niet snapt, stel dan maar vragen. En als je iets raars of naars tegenkomt, dan kom je bij me en hebben we het erover.' En dat ging heel goed, er was veel vertrouwen over en weer. Het verraste me ook hoe ze op hun eigen niveau informatie vonden. Dus toen we bij Taal op maat de opdracht kregen om een boek te maken, besloten we dat op de iPad te doen. Ik had zelf al het programma Pages gekocht en ik wist dat je daar veel mee kunt doen. Voor de kinderen zette ik Pages op de iPads en ik liet ze alles zelf uitvogelen. Ik gaf wel feedback en tips, bijvoorbeeld over interpunctie. De kinderen gingen aan de slag met verhalen over straaljagers, ezels, spookhuizen, van alles. Acht weken lang werd er bijna dagelijks aan gewerkt. Als ze klaar waren met hun dagtaak gingen ze weer met het boek verder. In de laatste schoolweek hebben we het afgerond. We hebben samen het lettertype en de layout gekozen, en de titel van het boek bepaald: 'Digitale verhalen van de geni-

ale kinderen van groep 4'. De kinderen hebben alles naar mij gestuurd en ik heb er één digitaal boek van gemaakt."

Wat heb je nodig? "Je hebt dus iPads of computers van Apple nodig, met Pages erop. En verder moet de leerkracht vertrouwen hebben in de kinderen, en andersom. Als de kinderen online op iets vervelends stuiten, moeten ze dat aan je kunnen vertellen."

Wat vinden de leerlingen ervan? "De kinderen vinden het geweldig. Er was niet één kind dat er geen zin in had. Ze legden aan elkaar uit wat ze ontdekt hadden en werkten er ook thuis aan, uit zichzelf. Ze waren heel erg gemotiveerd. Op zaterdag kreeg ik nog mailtjes van leerlingen over wat ze gedaan hadden voor het boek. En Pages gebruiken we nu voor veel meer opdrachten. Zo moesten ze voor Nieuwsbegrip een samenvatting maken. Ik gaf de opdracht om steekwoorden op te schrijven en een leerling zei: 'Juf, kunnen we

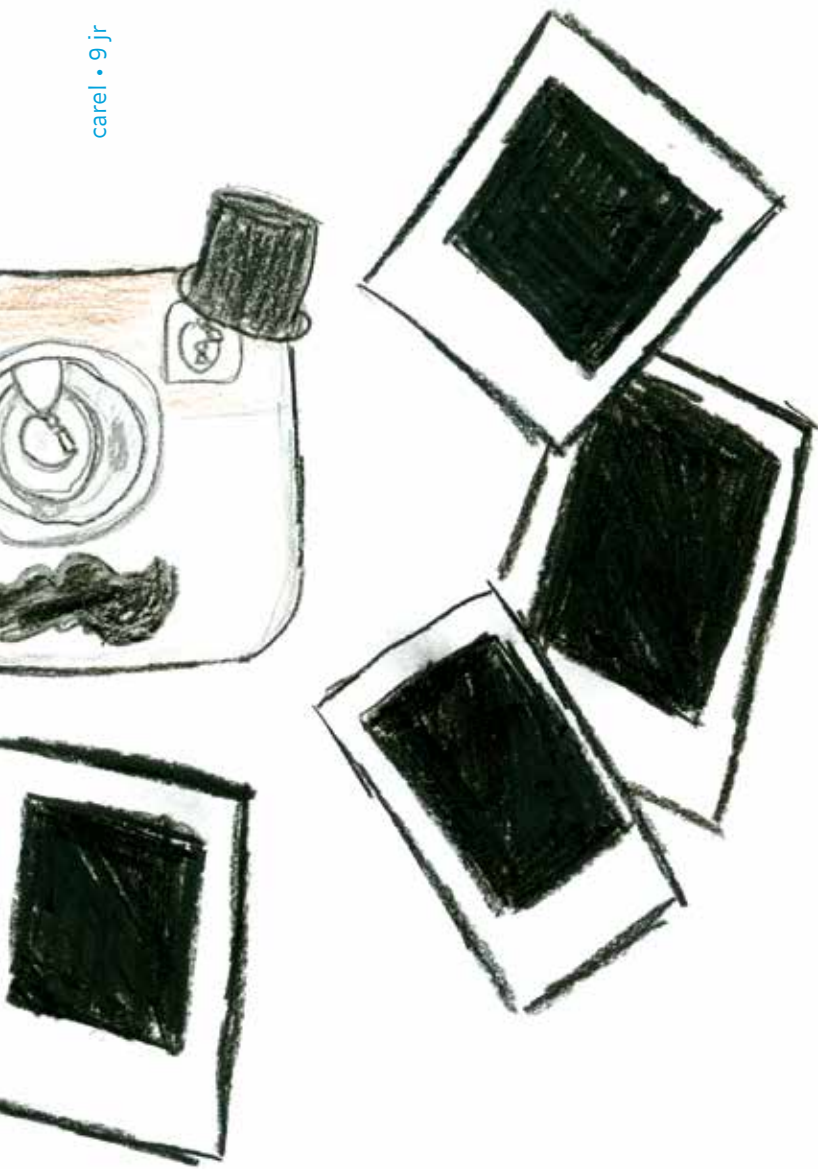
dat niet beter in Pages doen?' En zo kwamen ze tot een perfecte samenvatting."

Wat maakt dit project bijzonder? "Het enthousiasme van de kinderen is echt opvallend. Een dyslectisch meisje schreef prachtige verhalen, terwijl ze daarvoor nooit wilde schrijven. De kinderen waren bijna niet te stoppen, ze bleven verhalen schrijven. En ze deelden alles met elkaar. Ik vind het revolutionair wat er gebeurd is met de iPads in de klas."

Heb je tips voor andere scholen? "Het is belangrijk dat de leerkracht eerst zelf goed weet wat Pages te bieden heeft, wat je ermee kan, zodat je de kinderen kunt begeleiden. Ik raad aan om de leerlingen in kleine groepjes van twee of drie te laten werken. En in het algemeen vind ik het handig om op het kennisplatform Eduapp te kijken wat andere leerkrachten al hebben gedaan, en vragen te stellen op Twitter."

Wat drijft jou in je werk als leerkracht? "Op de middelbare school had ik een leraar die ik voor honderd procent vertrouwde. Ik voelde me begrepen en waardevol. Dat was heel belangrijk voor me en toen dacht ik: zo wil ik ook zijn voor kinderen. En als ik nu merk hoe enthousiast de kinderen zijn, dat we zo'n band hebben gekregen dat we elkaar aan het eind van het schooljaar eigenlijk niet meer los willen laten, dan geeft me dat kippenvel."

Wat inspireert je? "Vroeger had ik niks met computers, maar toen ik mijn eerste pc kreeg, ging er een wereld voor me open. Ik ontdek steeds weer nieuwe dingen. Ik kijk graag op de site van Innofun en ik lees het weblog van Marcel Kesselring. Ik volg hem ook op Twitter, hij heeft goede tips. Verder gebruik ik Eduapp en op het digitale prikbord Pinterest zet ik dingen die voor anderen interessant kunnen zijn."

Zet een online expositie op

Start een fotoproject in de klas. Met de app Instagram (voor Android en iPhone) maak je makkelijk mooie foto's en kun je bespreken of en hoe je foto's op internet plaatst.

Hoe werkt het?

Als je een foto maakt met Instagram kun je het eindresultaat nog bewerken. Instagram heeft verschillende filters met bijzondere kleuren en belichting. Je deelt het beeldmateriaal dat je via deze app maakt – een kort filmpje opnemen kan ook – automatisch via internet, tenzij je voor privé kiest bij instellingen. Anders is alles voor de hele wereld zichtbaar, ook de 'likes' en de reacties op een foto. Het is als het ware een online expositieruimte.

Vraag aan de leerlingen hoe zij het vinden om foto's van zichzelf en anderen online te zetten. Beslis van tevoren of jullie kinderen herkenbaar in beeld brengen, want dan heb je toestemming van de ouders nodig. Bedenk een thema en geef je leerlingen de tijd om zelfstandig foto's te maken. Een expositie is eenvoudig te regelen met een digibord of beamer.

Wat heb je nodig?

Een smartphone met de (gratis) app Instagram en een inspirerend thema. Als leerlingen geen smartphone hebben, vraag dan of ze samen kunnen werken in groepjes met ten minste één telefoon met Instagram per groepje.

Voorbeelden van thema's:

- De buurt: Het vastleggen van de schoolomgeving en de woonwijk van de kinderen.
- Mijn passie: Sfeerimpressie van de persoonlijke passies van leerlingen.
- Vroeger: Fotografeer dingen die echt oud zijn en/of waar een geschiedenis aan vastzit.
- Dit is het nieuws: Laat ze als fotojournalist zoeken naar nieuws in de regio.

Meer weten?

- www.instagram.com

Meer weten?

Riejan op Twitter > [@jufRiejan](https://twitter.com/jufRiejan)

En op Pinterest > www.pinterest.com/riejann

Pages > www.apple.com/nl/iwork/pages

Innofun > www.innofun.nl

Eduapp > www.eduapp.nl

Marcel Kesselring > www.marcelkesselring.wordpress.com en [@marathonkeje](https://twitter.com/marathonkeje)

Johan Bakels liet een interactieve film over cyberpesten zien aan zijn leerlingen en vond het een goede manier om het onderwerp preventief te bespreken. 'Je krijgt in een klas vaak sociaal gewenste antwoorden, maar nu moest een brave hendrik zich inleven in *the bad guy*.'

Pestkop voor een dag

17

Hoe bespreek je digitaal pesten?

Wie? Johan Bakels (43), leerkracht van groep 8 op de Beatrixschool in Dordrecht.

Project *It's up to you*, een interactieve film die cyberpesten moet voorkomen.

Doel Het onderwerp cyberpesten preventief bespreekbaar maken.

Resultaat Cyberpesten is voor veel leerlingen op de Beatrixschool een 'ver-van-mijn-bed-show', maar de interactieve film *It's up to you* laat zien wat er kan gebeuren als je digitaal pest en gepest wordt. De leerlingen herkenden zich niet persoonlijk in de gebeurtenissen, maar realiseren zich nu goed wat de gevaren zijn.

Hoe werkt het? "Tijdens het kijken van de interactieve film moesten leerlingen een aantal keuzes maken waardoor ze in een bepaalde ruimte uitkwamen. Sommigen eindigden op het politiebureau, anderen op de kamer van de rector of in een

klas met applaus. Daarom is het belangrijk dat leerlingen elkaar tijdens het kijken niet kunnen beïnvloeden. Bij ons zaten ze individueel achter een computer met een koptelefoon op. Na het kijken hebben we klassikaal besproken welke keuzes ze hadden gemaakt en in welke ruimte ze uitkwamen. We gaven daar geen waardeoordeel over, maar we hebben wel gevraagd waarom ze deze keuzes maakten."

Wat kun je ermee? "Na het bespreken van de persoonlijke keuzes hebben we in groepjes van vier een rollenspel gespeeld. Zo konden de leerlingen zich inleven in de verschillende rollen bij het cyberpesten; die van dader, meeloper en slachtoffer. We gaven ze vragen mee als: Waarom deed de dader zo? Of: Waarom denk je dat het slachtoffer zo reageerde?"

Je krijgt in een klas vaak sociaal gewenste antwoorden, maar bij een rollenspel moet een brave hendrik zich bijvoorbeeld ook inleven in *the bad guy*. Leerlin-

gen hoorden van elkaar dat er heftige scènes in de film zaten, dus we hebben ze aan het einde de film nog een keer laten zien en toen konden ze andere keuzes maken."

Hoe heb je het aangepakt? "Dit is geen rekenlesje met weinig voorbereidingstijd. Je moet het goed voorbereiden door de handleiding te lezen en keuzes te maken voor de nabespreking. Welke werkvormen ga je gebruiken om de leerlingen met elkaar in gesprek te laten gaan? Je moet bedenken wat wel en wat niet zal werken in jouw groep. En je moet inschatten hoe dit onderwerp gaat aankomen in de klas. Wij hebben de film eerst zelf bekeken en alle routes geprobeerd. Zo weet je welke kinderen persoonlijk geraakt kunnen worden en kun je daar op inspelen als dat nodig is. Het is daarom ook niet aan te raden om dit te doen met een nieuwe groep."

Wat heb je nodig? “Voor elke leerling een eigen computer met een hoofdtelefoon en internet. Zo kunnen ze persoonlijke keuzes maken zonder met elkaar te communiceren. Je krijgt van de organisatie van *It's up to you* een link. Als leerlingen daarop klikken, start de film. Wij hadden die link in een Word-document gezet.”

Is het voor alle kinderen geschikt? “Ik vond de film heel geschikt voor deze leeftijd. Er zitten heftige en herkenbare scènes in die ze wakker schudden. Dat kan confronterend zijn, maar als je bedenkt wat voor films ze in hun vrije tijd bekijken, dan is dit nog redelijk braaf. De film en het nabespreken zorgen voor herkenning en erkenning. Voor slachtoffers is het een moment waarop anderen zien en snappen wat er met ze gebeurt.”

Wat viel op tijdens de nabespreking? “Wij hebben dit jaar vrij brave leerlingen en er zijn geen gevallen van digitaal of gewoon pesten. Iedereen vond dan ook

dat je de dingen uit de film niet kan maken en geen nare teksten mag schrijven. We hebben ook gesproken over wat je van jezelf en een ander op internet kunt zetten. Hoe veilig is informatie online? Kun je een foto van jezelf of een ander in bikini op Hyves of Facebook zetten? Waar ligt de grens? En wat is nu juist leuk om over een ander te schrijven via Twitter of Whatsapp? We hebben de les afgesloten met een aantal tips over mediawijsheid.”

Wordt er op jullie school niet gepest? “Dit jaar niet, maar vorig jaar zag ik een mobieltje met teksten die niet oké waren. Ik schrok daar erg van. We hebben een pestprotocol op school. Zodra er sprake is van een pestgeval, met structureel pesten, starten we een vijfsporenbeleid. We brengen slachtoffer, pesters, meelopers en de ouders van de daders en het slachtoffer op de hoogte van wat we geconstateerd hebben en daar praten we met elkaar over. Zodra we dit protocol starten stopt het pesten meestal gelijk.”

Wat vonden je collega's van dit project? “Een andere groep acht van onze school deed ook mee en vanuit het team zijn we erg enthousiast. Je kunt cyberpesten op veel manieren bespreekbaar maken, maar dit is echt een van de beste manieren omdat de boodschap visueel binnenkomt en uitgaat van de eigen keuzes van leerlingen. Ook van ouders kregen we positieve reacties dat we dit hebben gedaan.”

Wat maakt dit project bijzonder? “Dat je meteen in beeld ziet welke persoonlijke gevolgen digitaal pesten kan hebben. Het maakt ook duidelijk dat het verder kan gaan dan een conflict op internet; het gaat ook over negeren en fysiek pesten op school.”

Wat waren eyeopeners voor de leerlingen? “Ze schrokken van het fysiek pesten. Het wordt op een nette manier in beeld gebracht in de film, maar een jongen krijgt duidelijk klappen.”

Wat drijft je in je werk? “Het gezicht van een leerling op het moment dat hij of zij ineens snapt wat je zegt. Dat heb ik gelukkig al vaak mogen meemaken. Je ziet ze bijvoorbeeld worstelen met rekenen en dan kijken ze je wanhopig aan. Dan loop je naar hun tafeltje en leg je het nog eens rustig uit. Ineens gaat het licht aan, zie je een smile op hun gezicht en roepen ze: ‘Oh, nu snap ik het!’ Dat is mijn verslaving aan het onderwijs.”

frank • 11 jr

* * * * TIPS * * *

REMCO PIJPERS

Hoe voorkom je pesten?

Pesten hoort helaas bij het leven en is niet altijd te voorkomen. Er zijn natuurlijk wel dingen waar je op kunt letten. Een aantal suggesties:

- Maak ouders duidelijk dat hoe zij over andere kinderen en hun ouders praten, bepalend is voor hoe kinderen met elkaar omgaan.
- Praat met de leerlingen regelmatig over omgangsvormen en verschillen tussen mensen. Je hoeft niet direct het onderwerp pesten aan te snijden om een duidelijke boodschap over te brengen. Groepen waarin niet gepest wordt, zijn in staat te accepteren dat iedereen anders is.
- Maak duidelijk dat je pesten niet tolereert, en leg tegelijkertijd de nadruk op het positieve: Hoe kunnen we plezier hebben met elkaar? Complimenteer de groep en afzonderlijke leerlingen ook wanneer het goed gaat.
- Zorg dat kinderen elkaar leren kennen. In klassen waar kinderen 'de mens' achter elke klasgenoot zien, wordt minder gepest.
- Laat kinderen zien dat je fouten mag maken. Ze moeten ook leren hun fouten naar elkaar weer goed te maken.

Wordt er toch gepest?

- Denk nooit: 'Ik zie het niet, dus het gebeurt niet'. Onderzoek eerst wat er aan de hand is.
- Achterhaal wanneer er nog geen sprake was van pesten, en wanneer het voor het eerst wel zo was. Welke gebeurtenis heeft intussen plaatsgevonden?
- Neem niet alle regie uit handen van het kind en laat je emoties thuis. Betrek het gepeste kind bij het nadenken over een oplossing. Vraag: Hoe gaan we dit doen?
- Spreek pester en slachtoffer apart. Spreek ze ook samen, zeker wanneer er iets mis is gegaan in de interpretatie. Zodra ze elkaars intentie begrijpen, blijken kinderen vaak heel vergevingsgezind.

Meer weten?

Organisaties die kunnen helpen:

- Pestweb: www.pestweb.nl
- Cyberpesten de Baas: www.cyberpestdebaas.nl

Meer weten?

Johans school > www.beatrixschool.nl

It's up to you > www.itsuptoyou.nu

Reclame maakt ons niets wijs

André Gilara wil zijn leerlingen zo veel mogelijk vertellen over de wereld om hen heen. Uiteraard ook over media. Gaat het over reclame, dan past dat uitstekend in lessen over taal, geschiedenis en zelfs rekenen. 'Mediawijsheid komt doorlopend aan bod in de klas.'

Y O U

Tube

Y O U

Tube

Y O U

Tube

18

Hoe maak je kinderen reclamewijs?

Wie? André Gilara (49), leerkracht bovenbouw (groep 6, 7 en 8) en ICT-coördinator op de Anninksschool in Hengelo.

Project Mediawijsheid, en in dit geval lessen over reclame, integreren in het normale lesprogramma, bijvoorbeeld in taal- en rekenlessen.

Doel Kinderen leren omgaan met de stroom van reclame – online en op televisie – door lessen erover te integreren in met name de taallessen. Kinderen leren bijvoorbeeld in teksten informatie ordenen en meningen herkennen.

Resultaat Door in de lessen uit te gaan van wat de kinderen aan media gebruiken, sluit het onderwijs beter aan bij hun belevingswereld en worden ze mediawijs. Ze herkennen (verstopte) reclameboodschappen bijvoorbeeld eerder.

Hoe ga je te werk? “Lessen over reclame kun je globaal indelen in vijf onderdelen: kenmerken van

een reclame, het taalgebruik, gebruik van beeldmateriaal, oproepen van een gevoel, en commerciële en ideële reclame. Ik laat bijvoorbeeld zien dat veel reclameteksten lijken op informatieve teksten, maar ze proberen je uiteindelijk toch te overtuigen. Denk daarbij aan teksten van de overheid die gezond gedrag willen stimuleren. Zo leren kinderen kritisch lezen.

Ik laat de leerlingen ook letten op advertenties op websites en laat ze erachter komen hoe het kan dat het lijkt dat de advertentie speciaal voor jou is bedoeld. Of ze gaan onderzoeken dat er overall reclame is op internet. Kijk maar eens op YouTube of kleurplaten sites.

In reclameteksten worden veel bijvoeglijk naamwoorden en bijwoorden gebruikt, zoals ‘fantastisch’ en ‘geweldig’. En je struikelt over de overtreffende trap ‘de grootste’ en ‘de beste’. Dan gaat het weer over het tekstniveau en koppel ik de bevindingen aan een taalles. De kinderen gaan ook aan de

slag met beeldmateriaal en slogans. Ik laat ze ontdekken waar en hoe mooie of bekende mensen worden gebruikt in een reclame. En het verschil tussen commerciële en ideële reclames. Daar kun je het bijvoorbeeld met de slogan ‘Stop digitaal pesten’ goed over hebben.”

Wat doe je nog meer aan mediawijsheid? “Veel meer dan alleen reclamelessen. De Anninksschool is een montessorischool. Dat betekent dat je het onderwijs aanbiedt vanuit het grote geheel: het kind is een onderdeel van de wereld. Als leraar zet ik de onderwerpen in het perspectief van tijd en ruimte. Dus reclame kan ook gaan over geschiedenis. Een verhaal over merken vertaal ik naar massaproductie, het kapitalisme en de industriële revolutie. Ik koppel het bijvoorbeeld aan een les over propaganda in de Tweede Wereldoorlog, geïllustreerd met stukken uit de Schooltv Beeldbank van een oerrende Hitler. Dat koppelen lijkt heel associatief, maar uiteraard houd ik reke-

ning met de leerlijnen van de kinderen. Je zorgt dat je bij elk van de 23 kinderen het optimale leereffect bereikt, wat bij ieder kind natuurlijk weer anders is. Mediaonderwijs hoeft niet altijd een lessencyclus te zijn. Soms gebeurt er iets in de klas. Als ik veel reclame op een site zie, dan begin ik bijvoorbeeld een gesprek over het doel van de reclame.”

Wat maakt deze manier van werken zo bijzonder? “Media-wijsheid zit door alle lessen heen. Ik gebruik het ook in de rekenles. Daarin kun je het bijvoorbeeld over de mobiele telefoon hebben. De kinderen houden een enquête over wie een smartphone heeft en van welk merk. Deze enquête zetten ze om in een grafiek. Dan kunnen ze de verhoudingen uitrekenen in percentages. En waarom ook niet meteen laten uitrekenen dat een abonnement met gratis toestel veel duurder is dan een los toestel met een sim only abonnement? Uiteindelijk gaat

het dan weer over hoe goed je moet opletten bij reclame. Natuurlijk kun je mediawijsheid in een aantal lessen aanbieden. Maar door het te integreren in andere vakken, beklijft de leerstof beter omdat je aansluit bij de leefwereld van de kinderen.”

Wat vinden de kinderen ervan? “Het montessorionderwijs gaat uit van zogenaamde gevoelige perioden. Kinderen kunnen geraakt worden door een bepaald onderwerp. Daarover kunnen ze zelf reclameposters ontwerpen. De kenmerken van reclame moeten daarbij wel naar voren komen. Het ontwerpen kan op papier of met de app Phoster. Door de leerlingen een zekere mate van vrijheid te geven, krijg je een diepteconcentratie en zo ontstaan vaak de mooiste dingen. Daar genieten ze van. Op deze manier leren is ook boeiender. Vooral bij het maken van werkstukken is mediawijsheid belangrijk. Gekopieerde teksten kun je checken met de plagiaat-

checker. Mag je zomaar teksten en foto’s van anderen gebruiken? Is een werkstuk van een andere achtstegroeper betrouwbaar als bron? Zijn het feiten of meningen? Controleer de feiten met twee bronnen. En ja, dat vinden ze vaak meer werk.”

Waar haal jij je inspiratie vandaan? “Eigenlijk overal. Ik gebruik op school ook wat ik zelf meemaak. Denk aan het ontvangen van een phishingmail en wat daarmee gebeurt. Dat kun je dan – daar is het woord weer – koppelen aan geschiedenis en wereldoriëntatie. Verder vind ik nieuwe technieken heel erg interessant. Ik denk zelfs dat als Maria Montessori nu had geleefd, ze de iPad en de iMac ook had gebruikt. Montessorimaterialen zijn tastbaar, kinderen kunnen het voelen. Maria Montessori noemde het ‘gematerialiseerde abstracties’. Ieder materiaal heeft een specifiek leerdoel. Na het ervaren kan het kind het geleerde toepassen in een andere situatie. Daarvoor

is de iPad met de juiste apps uitermate geschikt.”

Wat drijft jou in je werk?

“Nieuwsgierigheid. Ik wil zelf ook altijd weten hoe iets is ontstaan en waar het vandaan komt. Je kunt in de klas ingaan op alles wat er om ons heen gebeurt. Dat moment moet je pakken en dan vinden de kinderen het ook boeiend. Het doet een groot beroep op je flexibiliteit als leerkracht, maar het maakt het zo veel leuker dan het werken met een methode.

Ik vind het geweldig als kinderen ergens zelf mee komen. Als leerkracht haak je daarop in. Leerdoelen koppel je aan hetgeen dat een kind interesseert.”

Wat zijn jouw tips voor andere scholen?

“Er zijn veel apps, maar bekijk goed of deze in een leerlijn passen. Qua taal bijvoorbeeld moet het aansluiten bij mondelinge taalvaardigheid, lezen, schrijven, begrippen of taalverzorging. En qua rekenen bij getallen, verhoudingen,

Analyseer een viral video

Een *viral* video – vaak kortweg *viral* genoemd – is een online filmpje dat zo grappig, spectaculair of ontroerend is, dat mensen het uit eigen beweging ‘als een virus’ gaan verspreiden. Een goede video is een krachtig middel om je boodschap over te brengen via sociale media.

Wat maakt deze video zo speciaal dat miljoenen mensen hem bekijken en delen? Je kunt dat samen met je leerlingen bespreken. Vraag bijvoorbeeld of de 3 G’s erin voorkomen, de G’s van Grappig, Groots en Groep.

Grappig

Humor is een van de belangrijkste kenmerken van succesvolle video’s.

• Voorbeeld: Gangnam Style Ultimate Mashup
The Gangnam Style werd een wereldhit: een Zuid-Koreaans liedje over de rijke buurt Gangnam in Seoul. Deze video toont het aantal views die de ‘Gangnam Style’-video en parodieën daarop haalden. Zie www.stmko.nl/gangnam.

Groots

Is de video groots, meeslepend, ontroerend, zenuwslopend, overweldigend, origineel en spannend?

• Voorbeeld: The Art of FLIGHT - snowboarding film trailer

Deze video is de trailer voor een film, maar Red Bull positioneert zich ermee. Bij bijna elke *extreme* sport is het merk terug te vinden. Zie www.stmko.nl/flight.

Groep

Merken als Coca-Cola maken films waarmee ze een warme band creëren met hun doelgroep.

• Voorbeeld: The Coca Cola Friendship Machine
Dit reclamefilmpje speelt in op een positieve waarde van jongeren als groep: samenwerken. Zie www.stmko.nl/friends.

Daarnaast kun je de volgende vragen stellen om virals of andere (reclame)beelden te analyseren:

1. Wie is de maker?
2. Hoe is het gemaakt?
3. Voor wie is het bedoeld? (doelgroep)
4. Wat is de boodschap?
5. Wat is het doel van de boodschap?

meten, meetkunde en verbanden leggen. Ik merk dat er in een korte tijd veel software wordt ontwikkeld en de komst van de iPadscholen stimuleert dit. Ook verschijnen er steeds meer educatieve e-books die de mogelijkheden van de iPad volop benutten. Bruikbare sites en apps verzamel ik op mijn Yurispagina’s.”

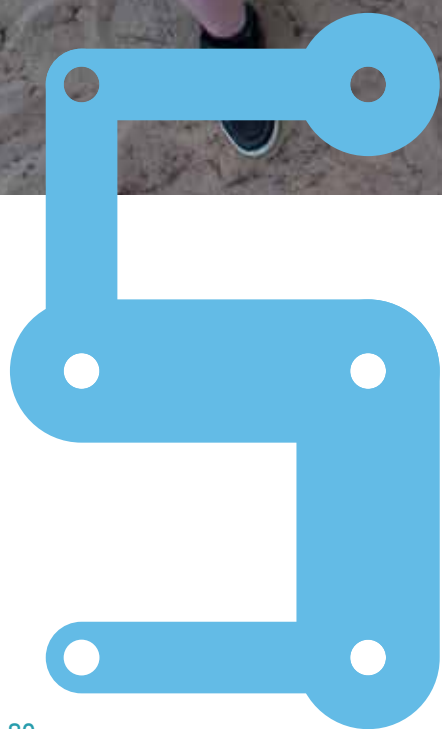

Meer weten?

André op Twitter > [@AndreGilara](https://twitter.com/AndreGilara)

Zijn website > www.kosmisch-concreet.nl

Zijn Yurispagina’s > www.mediawijsheid.yurls.net en www.ipad.yurls.net

Van bloggen tot sumopain

Dafne Prenger hielp mee met het ontwikkelen van een leerlijn mediawijsheid voor alle groepen. Kinderen leren er alles, van 'muizen' tot twitteren. 'Mediawijsheid is een middel om je lessen aantrekkelijker te maken.'

19

Hoe maak je een leerlijn mediawijsheid?

Wie? Dafne Prenger (26), leerkracht groep 8 en ICT'er op OBS Het Kompas in Overdinkel.

Project Als een van de eersten nam Consent, een bestuursorganisatie voor openbare basisscholen in Enschede en omgeving, het initiatief om een schoolbrede leerlijn mediawijsheid te ontwikkelen in het schooljaar 2011-2012. De leerlijn werd in 2012-2013 ingevoerd.

Hoe werkte het? Een projectgroep van leerkrachten, ICT'ers en externe deskundigen werkte een leerlijn mediawijsheid uit en voerde die in bij alle groepen op drieëndertig deelnemende scholen. De drie leerkrachten werden een jaar lang voor een dagdeel per week vrij geroosterd.

Doel Een leerlijn mediawijsheid waarmee alle leerkrachten zelfstandig innovatief les kunnen geven, met voor elke groep een toetsbaar eindresultaat. De leerlijn is verplicht; aan het einde van het schooljaar moeten

de doelen behaald zijn voor alle kinderen. Ze leren verstandig om te gaan met media en technologie.

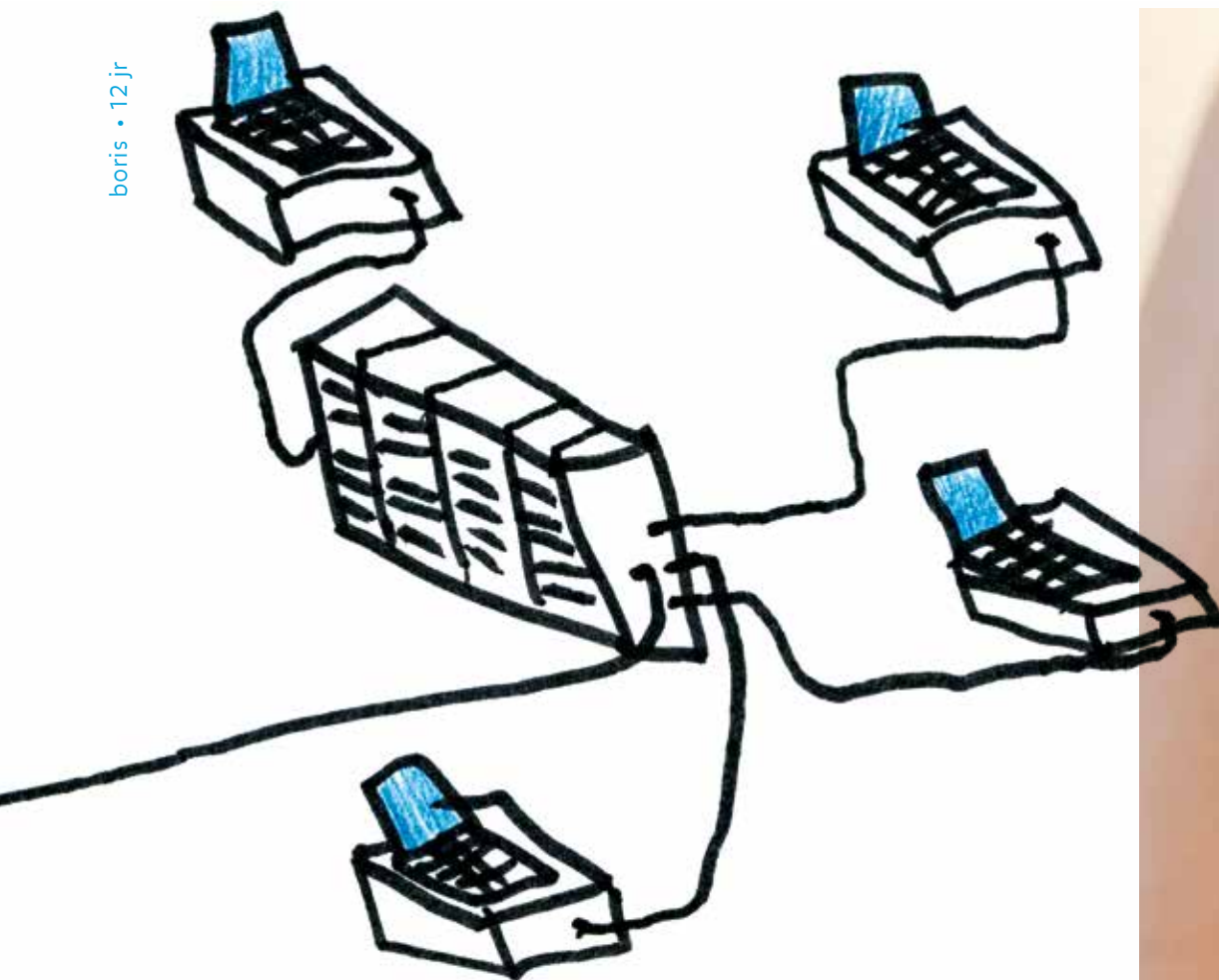
Resultaat De collega's zijn erg enthousiast en tonen steeds meer initiatief. De schooldirectie is zo positief dat ze bijvoorbeeld een cursus wil aanbieden aan leerkrachten die nog niet goed weten hoe ze sociale media kunnen gebruiken in hun lessen. De leerlingen zijn ook zeer gemotiveerd en gaan vaak thuis aan de slag met toepassingen van een nieuw programma dat ze op school leerden kennen.

Hoe heb je het aangepakt? "Samen met collega's van onze andere scholen en twee ingehuurde experts startten we een projectgroep en kwamen we wekelijks bij elkaar. We hebben eerst een mediawijsheidcirkel (zie pagina 94, red.) ingevuld om in kaart te brengen wat we eigenlijk al deden. We bleken vooral aandacht te besteden aan computertechniek en veel

minder aan creativiteit, analyse en reflectie.

Daarna gingen we discussiëren: Wat vinden we dat onze leerlingen aan het eind van elk schooljaar moeten kunnen? We vonden het bijvoorbeeld belangrijk dat kinderen in de onderbouw hun muisvaardigheid goed ontwikkelen, en dat leerlingen aan het eind van groep acht hun privacy-instellingen kunnen aanpassen en reacties kunnen modereren op sociale media. Ik heb het geheel uiteindelijk gebundeld als werkdocument en dat is digitaal op alle scholen verspreid, maar ook als gedrukte versie in een map. Leerkrachten kunnen er steeds nieuwe dingen en ook hun eigen ideeën aan toevoegen. Dat is nodig, want de ontwikkelingen gaan erg snel. Zo is Hyves nu alweer een beetje achterhaald.

Leerkrachten kunnen de leerlijn implementeren in hun normale lessen. Zo moest een groep leerlingen zich verdiepen in de Romeinen. De informatie die ze daarover vonden, konden ze op

een Hyves-pagina zetten en zo met iedereen delen. Ze konden er thuis nog eens naar kijken en de informatie leren voor de toets. Mediawijsheid is een middel om je lessen aantrekkelijker te maken, geen op zichzelf staand vak. Je kunt bijvoorbeeld tijdens het werken aan thema's via een blog communiceren met kinderen van andere scholen. De leerlingen kunnen zo de gevonden informatie en hun werkstukken met elkaar delen, elkaar vragen stellen en feedback geven. Op die manier leren ze niet alleen veel over het thema, maar zien ze tegelijkertijd hoe een blog werkt, wat je wel en niet online moet zetten en hoe je woorden correct spelt."

Wat vinden je collega's? "In het begin vroegen sommigen zich hardop af of zoiets binnen de school moest. Maar ik probeerde ze te laten inzien dat nieuwe media onderdeel zijn van de leefwereld van kinderen en dat daar thuis vaak geen aandacht voor is. Wij moeten kinderen

leren hoe ze zich staande houden in de moderne maatschappij. Naarmate het project vorderde, raakten de meesten enthousiast. We hebben onze bevindingen ook steeds naar hen teruggekoppeld. Het werkdocument geeft houvast, daardoor durf je als leerkracht meer te doen. Er komen nu steeds meer initiatieven. Een collega was bijvoorbeeld erg enthousiast over Sumopaint. De kinderen in haar klas plaatsten er hun zelfgemaakte gedichten en maakten er met het programma mooie beelden bij. Het resultaat printte ze en hangt nu in de klas."

En de leerlingen? "De kinderen gaan nog fanatieker aan de slag met de lesstof dan anders, ook thuis. Nu ze weten dat de juf of meester hun digitale leefwereld begrijpt, zijn ze veel opener en komen ze eerder naar je toe met problemen. Dan zeggen ze: o juf, ik was op Twitter en toen heb ik dit meegemaakt."

Is het geschikt voor alle kinderen? "Ja. Je moet wel rekening houden met de niveaunderschillen van kinderen. Er zijn kleuters die thuis al op de iPad spelen en leerlingen die alles nog moeten leren. Uiteindelijk moeten ze allemaal hetzelfde kunnen."

Heb je tips voor andere scholen? "Geef je collega's vooral duidelijkheid. Mediawijsheid klinkt groot en breed, en voor veel mensen ook eng. Bepaal wat je als school de kinderen mee wilt geven; welke vaardigheden hebben ze nodig om veilig en effectief gebruik te maken van media? Probeer het de leerkracht vervolgens zo makkelijk mogelijk te maken. Laat ze kleine dingen toepassen in een les die ze toch al moeten geven. Geef bij Nieuwsbegrip bijvoorbeeld elke week twee kinderen de opdracht in 140 tekens een samenvatting van de tekst te maken, zodat het in een tweet past. Bekijk de tekst met de hele klas, daarna plaats je de tweet. Je kunt ook samenwerken

met andere scholen door een speciale hashtag te gebruiken, zodat je de tekst van jouw klas kunt vergelijken met hun tweets. Succeservaringen zijn belangrijk, die zorgen voor een sneeuwbal-effect, waardoor nog meer collega's enthousiast worden."

Wat drijft je in je werk? "Tijdens mijn opleiding SPW-4 moest ik stage lopen in het speciaal onderwijs. Ik vond het zo leuk en uitdagend om kinderen dingen te leren, dat ik de pabo als vervolgopleiding koos. Elke dag weer merk ik dat elk kind op zijn eigen manier leert, dit houdt mij scherp om mijn lessen zo te geven dat elk kind aan zijn trekken komt. Verder raakt het mij enorm dat kinderen pas leren wanneer zij goed in hun vel zitten. Ik vind het erg belangrijk de leerlingen een plek te bieden waar zij hun verhalen kwijt kunnen en geholpen worden met hun problemen. Ik probeer altijd voor een fijne sfeer in de klas te zorgen."

Wat inspireert je? “Ik volg Justine Pardoën op Twitter, zij heeft altijd leuke en handige weetjes. En ik lees het vakblad Vives. Ook de werkgroepen voor ICT’ers waarin ik zit inspireren me. Het werk als ICT’er in het onderwijs is erg veranderd. Vroeger was mijn vak erg technisch, nu ben je vooral een digicoach en leer je collega’s hoe ze dingen kunnen aanpakken.”

Meer weten?

Dafne op Twitter > @dafneprenger
 Justine Pardoën > @JustineP
 Vives > www.vives.nl

TIPS

REMCO PIJPERS

Maak leerlingen mediawijzer met apps

Een leerlijn mediawijzerheid hoeft je niet helemaal zelf te bedenken. Je kunt ook gebruikmaken van bestaande leerlijnen. Eduapp werkt bijvoorbeeld aan de leerlijn ‘Mediawijzer met apps!’. Het gaat om een reeks lesideeën waarbij leerlingen werken aan vaardigheden die ze nodig hebben volgens het Competentiemodel van Mediawijzer (zie pagina 94). Zo is bepaald welke vaardigheid op welke leeftijd belangrijk is en hoe je die met behulp van een app kunt aanleren. Dat wordt bij elk lesidee stapsgewijs uitgelegd.

Eduapp is een online platform voor kennisdeling van educatieve apps. Je vindt er goede apps en lesideeën, maar je kunt er ook zelf beschrijven hoe je apps in kunt zetten.

Lesmateriaal

De lesideeën van ‘Mediawijzer met apps!’ bestaan uit een opdracht en een omschrijving van het leerdoel (aan welke competenties van Mediawijzer de les bijdraagt). Bij de opdrachten maken de leerlingen gebruik van apps, zoals Kenny, Maily, Toca Builders, Popplet, Comic Life, Snapseed en Dropbox. Hieronder een greep uit het aanbod van de bijbehorende lesideeën, maar een compleet overzicht – en de lessen zelf – vind je via <http://blog.eduapp.nl/mediawijzer-met-apps> of www.stmko.nl/eduapp.

Groep 1/2

- Kun je al zelf een game bedienen? (gebruik)
- Stuur je eerste e-mail! (gebruik)

Groep 3/4

- Speel een game! (gebruik)
- Zoek, zoek zoek... (communicatie)
- Verstuur je foto (communicatie)
- Je eerste tweet met een klassentwitter (communicatie)

Groep 5/6

- Reclame maken (begrip)
- Mail je eigen stripverhaal over media (gebruik)
- Multitasken met apps (gebruik)
- Je Twitterprofiel (communicatie)
- Mediaverslag-mindmap (strategie)
- Hoe gedraag je je mediawijzer? (strategie)

Groep 7/8

- Nieuwe mediavaardigheden (begrip)
- Herken de reclame (begrip)
- Maak een nieuwsuitzending (gebruik)
- Je avatar...maar dan anders (communicatie)
- Tweet je politieke boodschap (communicatie)
- Mijn eigen mediagebruik (strategie)

Meer weten?

• www.eduapp.nl

Klei je eigen smartphone

mitchell • 10 jr

Ook kinderen met een verstandelijke beperking hebben smartphones en tablets, en maken gebruik van Facebook en Twitter, maar vaak hebben ouders en verzorgers moeite om hen te begeleiden. Daarom neemt de school die verantwoordelijkheid op zich.

20

Hoe maak je kinderen in het speciaal onderwijs mediawijzer?

Wie? Frits Meijer (38) is leerkracht op het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) voor Zeer Moeilijk Lerende Kinderen op De Maaskei in Heel. Ook is hij mediacoach in het Speciaal Onderwijs (SO) voor kinderen tot en met twaalf jaar.

Project 'Sociale mediawijzer', een doorlopend project geïntegreerd in alle vakken om kinderen in het SO en het VSO mediawijzer te maken.

Hoe werkt het? In het Speciaal Onderwijs krijgen kinderen vanaf acht jaar met behulp van concrete voorbeelden, en door alle lessen heen, steeds opnieuw uitgelegd wat je wel en wat je niet moet doen op sociale media.

Doel Kinderen met een verstandelijke beperking handvatten en tips geven zodat ze bewust en met voldoende inzicht gebruik kunnen maken van sociale media.

Resultaat Omdat bij alle vakgebieden steeds wordt gehamerd op sociale vaardigheden en mediawijsheden, kunnen de meeste leerlingen na een jaar zelfbewust en verantwoord sociale media gebruiken.

Hoe heb je het aangepakt? "Veel van onze leerlingen hebben een stoornis in het autistisch spectrum in combinatie met een verstandelijke beperking. Een kind van twaalf kan een verstandelijke leeftijd van een vierjarige hebben, dus je moet alles op kleuterniveau uitleggen. Een kort project werkt daarom niet, je moet bij deze leerlingen heel constant zijn en je boodschap blijven herhalen. Vier jaar geleden ben ik als een van de eerste mediacoaches in het Speciaal Onderwijs begonnen met het aandacht besteden aan mediawijsheden, en dat integreren we inmiddels in alle lessen die we geven. We gebruiken daarvoor onder andere het basispakket van Hyves. Dat kan prima, al moeten we sommige dingen iets meer uitleggen. Zo

begrijpen mijn leerlingen vaak niet waarom je bepaalde foto's niet mag plaatsen. Als er andere mensen op staan bijvoorbeeld, moet je ze heel duidelijk uitleggen dat je altijd toestemming moet vragen. Daarnaast zijn er ook 'tastbare' lessen, bijvoorbeeld een smartphone schilderen of kleien. Dit maakt voor veel leerlingen in het speciaal onderwijs de lessen begrijpelijker.

We hebben op school ook leefregels opgesteld:

- 1) Leerkrachten mogen hun privéaccounts niet koppelen aan leerlingenaccounts. Ter bescherming van jezelf maar ook om te voorkomen dat berichten die je plaatst door leerlingen anders worden geïnterpreteerd.
- 2) Leerlingen leggen voor de les hun mobiel in een kluisje. Dat is nodig. Ze zijn snel afgeleid en kunnen zich moeilijk aan regels houden.
- 3) Berichten die leerlingen op sociale media plaatsen mogen niet kwetsend zijn.

Communiceren is voor onze leerlingen moeilijk, omdat ze bijvoorbeeld moeite hebben met het aankijken van mensen of met sociale omgangsvormen. Tablets zullen voor hen straks dé manier zijn om contact te maken. Het is immers veel makkelijker om via sociale media en chatsites, contact te leggen dan in het echt. En veel van hen hebben nu al een smartphone met een Twitter- en Facebookaccount. Je moet ze daarom leren inzicht te krijgen in sociale media en begrip te ontwikkelen. Het is bij hen van belang heel concreet te zijn. Ze hebben vooral moeite met begrip. Voor hun twaalfde jaar krijgen de kinderen voornamelijk lessen over begrippen. Deze maken we bijvoorbeeld tastbaar met tekenlessen en handvaardigheid. Wat is een smartphone? Wat zijn apps en emoticons? Daarna pas kom je toe aan lessen in het opzetten van teksten en sociale omgangsvormen. Je krijgt dit sms'je binnen, hoe komt die tekst op je over? Welke profielfoto plaats je? Welke berichten wel en niet? En hoe

ga je om met digitaal pesten? Soms gaat er iets mis, zoals een leerling die zijn wachtwoord verklapte, waarna een aantal klasgenoten vanaf zijn account vervelende berichten aan een collega van mij verstuurde. Dat groepje hebben we met de ouders erbij uitgelegd waarom dat echt niet kan, uiteindelijk begrepen ze dat ze fout zaten. Deze kinderen lopen ook meer risico dan anderen om gemanipeleerd te worden.”

Wat vinden de ouders? “Het is ongeveer *fifty-fifty*. Een deel van de ouders vindt het niet relevant en ziet liever dat we onze aandacht richten op taal en rekenen. Anderen zijn juist blij dat we op school aandacht besteden aan sociale media omdat ze thuis niet goed weten hoe ermee om te gaan. Ik denk dat het heel belangrijk is deze kinderen te leren omgaan met de digitale wereld om hen heen. Je wilt die verantwoordelijkheid bij de ouders leggen, maar dat kan niet altijd. Sommige ouders geven hun kind wel een mobiele

telefoon, zonder de juiste begeleiding en uitleg.”

Wat heeft dit project jou laten zien? “Dat je alles bij deze kinderen heel vaak moet herhalen, en steeds op een andere manier en aan de hand van een nieuw voorbeeld, net zolang totdat het inzicht er echt is. Zo was er een stagiaire die op haar rug was gefotografeerd terwijl haar T-shirt omhoog schoof. Dan moet je concreet benoemen dat je ook van iemand van wie het gezicht niet te zien is niet zomaar een foto mag publiceren. Ik stel ze dan de vraag: jij wil toch ook niet dat je op die manier op de site van de school te zien bent? Met het aanleren van dat begrip beginnen we al heel vroeg in het Speciaal Onderwijs, juist omdat je het zoveel moet herhalen. Vaak duurt het een jaar voordat het kwartje echt is gevallen en ze zelf ook met voorbeelden komen.”

Heb je tips voor andere scholen? “Richt je vooral op hoe je omgaat

met de regels en niet op de regels zelf. Gebruik socialevaardigheidstraining als basis voor mediawijsheid. En leg duidelijk uit wat de verschillen zijn tussen een grapje, plagen en pesten. Maak de lessen tastbaar, dat geeft inzicht bij leerkracht en leerling.”

Wat drijft jou in je werk?

“Mijn oma werkte in het Speciaal Onderwijs en ik ging als kind vaak met haar mee. Toen al vond ik die kinderen bijzonder. Tijdens mijn studie aan de pabo ging ik al aan het werk in het Speciaal Onderwijs. Het is een hele leuke manier van werken en je moet heel sterk in je schoenen staan. Zodra je zwak voor de klas staat gaan deze leerlingen over je grenzen heen, je moet ze eigenlijk steeds een stap voor zijn om ze te kunnen begeleiden. Het is dankbaar werk, met name door de eerlijke en directe antwoorden die je krijgt. Ze zullen me ook nooit bewust kwetsen. Als ze al boos worden komt dat bijna altijd door mijn eigen onduidelijkheid of omdat ik een

afspraak niet ben nagekomen. Doorgaans zijn het de liefste kinderen van de wereld.”

En wat inspireert je? “Ik heb veel geleerd van mediacoach Elle Peters en de Onderwijs-specialisten in Arnhem. Vooral op technisch gebied en hoe je bijvoorbeeld iPads kunt inzetten in het speciaal onderwijs. Ook volg ik veel mensen via Twitter, zoals Pauline Maas. En websites als de Meldknop en Meester App inspireren me enorm.”

Vraag het de mediacoach

Wat als je met de handen in het haar zit? Er wordt via internet gepest, maar je weet niet goed hoe je dit bespreekbaar maakt. Of je wilt op een structurele manier leerlingen mediawijs maken, maar je hebt geen idee hoe je dat aanpakt. Dan kan een mediacoach je helpen.

Een mediacoach is een mediawijsheidexpert. Hij of zij kan gastlessen over mediawijsheid verzorgen, mediaprojecten opzetten, maar kan de school ook helpen beleid te maken en bijvoorbeeld een leerlijn uit te zetten. Iemand die van alle mediamarkten thuis is, een digitale alleskunner.

Het schaap met vijf poten bestaat natuurlijk niet. De laatste jaren zijn er veel mediacoaches opgeleid en daar zitten goede en minder goede bij. Als je een mediacoach wilt inhuren, hoe weet je dan wie een bekwaame expert is? Uiteraard kun je naar referenties vragen. En een persoonlijk gesprek vooraf geeft je ook een idee of iemands aanpak je aanspreekt.

Dit is een lijstje van zeven mediacoaches die in elk geval hun sporen hebben verdiend:

- Marinka Bakker – www.tutoria.nl
- Eliane Groenendijk – www.mediaswitch.info
- Eric Redegeld – www.vizify.com/eric-redegeld
- Klaartje Schungel - www.socialmediaimpact.nl
- Karin Sieders – www.viakarin.nl
- Evelyn Verburgh – www.vitamine-eef.nl
- Muriel Warners – www.murielwarners.nl

Meer weten?

Een overzicht van mediacoaches:

- www.mediacoachinbeeld.nl

Meer weten?

Frits op Twitter > [@mediaklikwijs](https://twitter.com/mediaklikwijs)

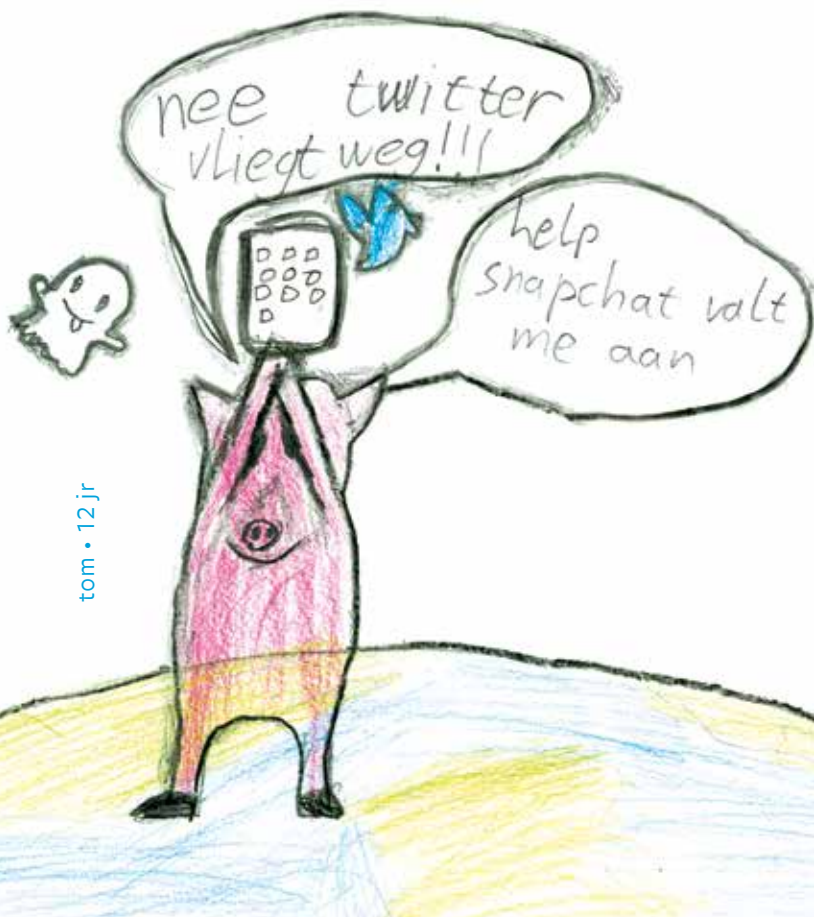
Elle Peters > [@EllePeters](https://twitter.com/EllePeters)

De Onderwijsspecialisten > www.deonderwijsspecialisten.nl

Pauline Maas > [@4pip](https://twitter.com/4pip)

Meldknop > www.meldknop.nl

Meester App > www.meesterapp.nl

tom • 12 jr

Internet in 2025

Haar collega's noemen Manon Peerdeman 'juf 2.0'. Het project Internet in 2025 is dan ook echt iets voor haar. 'Als mijn leerlingen denken aan de toekomst, slaat hun fantasie gelijk op hol.'

21

Hoe praat je met kinderen over de toekomst van het internet?

Wie? Manon Peerdeman (32), leerkracht groep 8 op basisschool Het Noorderlicht in Zoetermeer.

Project Internet in 2025 – kinderen tekenen de toekomst.

Doel Met dit project willen Kennisnet en Mijn Kind Online kinderen van 10 tot 12 jaar in gesprek laten gaan met een aantal grote bedrijven over de toekomst van internet, tech-

niek en innovatie. Met behulp van een digibordles dagen ze kinderen uit ideeën over deze onderwerpen te bedenken en te tekenen.

Resultaat Leerlingen en directeurs van deelnemende bedrijven gaan met elkaar in gesprek over de meest bijzondere ideeën. De mooiste tekeningen worden gepubliceerd op Kennisnet.nl.

Hoe werkt het? “Als leerkracht start je de digitale les via www.internetin2025.nl. Eerst bespreek je het ontstaan van internet. Opvallend is dat leerlingen vaak geen idee hebben hoe lang er al internet is. Sommigen denken dat het al bestond toen hun oma klein was. Mijn leerlingen waren erg onder de indruk van het feit dat er per seconde wel 25 miljard mailtjes worden verstuurd. Daarna volgt er een blik in de toekomst aan de hand van een aantal sfeerbeelden en filmpjes. Zo kun je de mogelijkheden van internet in de toekomst bespre-

ken, voordat ze aan de slag gaan met het tekenen. Ik heb de les verdeeld over meerdere dagen en was in totaal ongeveer drie uur bezig.”

Wat kun je ermee? “Leerlingen kunnen een bijdrage leveren door ideeën in te dienen bij grote bedrijven, zoals Google en IBM. De kinderen leren hoe internet zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld en hoe het leven daardoor is veranderd.”

Hoe heb je het aangepakt? “Op de website heb ik de docenthandleiding doorgelezen en ik heb de les even doorgeklikt. Tijdens de les kun je een filmpje kiezen van een directeur van een bedrijf en iedere directeur heeft een andere vraag aan de leerlingen. Wij hebben met de klas vier vragen uitgekozen waarover we verder wilden praten. Hoe spelen kinderen games in 2025? Hoe kan internet het verkeer beïnvloeden in 2025? Wat voor invloed heeft internet op het werk in 2025 en hoe ben je in

2025 met de wereld verbonden? De leerlingen kozen zelf het onderwerp dat ze wilden tekenen. Ik vond het opvallend dat ik de gesprekken steeds moest terugbrengen naar de realiteit. Hun fantasie sloeg snel op hol. Veel leerlingen willen graag dat je met een druk op de knop in het land van Super Mario Bros rond kunt lopen. We hebben besproken dat het waarschijnlijk realistischer is dat zijn computerwereld om je heen kan verschijnen, bijvoorbeeld op de muur van de huiskamer. In groepjes discussieerden ze daarna over het gekozen onderwerp en uiteindelijk maakten ze individueel een tekening. Doordat ze er veel met elkaar over praatten, werden hun ideeën steeds duidelijker. Boven elke tekening hebben we de vraag van de directeur gezet en ze hebben in een paar woorden ook een toelichting bij de tekening geschreven.”

Wat heb je nodig? “Internet en een digibord, tekenpapier en kleurpotloden.”

Wat vinden leerlingen van dit project? "Dat ze serieus worden genomen en ze echt kans maken op een gesprek bij belangrijke bedrijven, dat vinden ze fantastisch. Ze doen enorm hun best op de tekeningen. Het onderwerp games sprong er in mijn klas echt uit. Maar er is ook een leerling die een prachtige tekening maakte over allerlei soorten beroepen die zullen veranderen in de toekomst. In het ziekenhuis maakt het röntgenapparaat bijvoorbeeld plaats voor een iPad en bij de kapper hangt een computerscherm in plaats van een spiegel, zodat je vooraf kunt zien hoe een kapsel je staat. Een andere leerling tekende hoe het in 2025 zal gaan als je in de auto zit. Dan typ je in waar je heen moet en alles gaat automatisch. Er zijn geen stoplichten, want overal is internet en je auto regelt via internet dat je veilig kunt oversteken."

Is het voor alle leerlingen geschikt? "Ja, alle leerlingen kunnen met deze opdracht aan de slag gaan. Er zijn natuurlijk, zoals bij elk vak, leerlingen die meteen een goed idee hebben en hier enthousiast over beginnen te vertellen, en er zijn leerlingen die wat langer na moeten denken. Sommige kinderen kunnen niet zo goed tekenen, dus dan komt hun idee niet helemaal uit de verf. Daarom hebben ze er soms woorden of zinnen bijgezet."

Hoe verliep het tekenen? "We hebben anderhalf uur getekend en ik ben steeds langs de tafeltjes gelopen. Ik vroeg ze: 'Wat teken je en waarom? Hoe werkt dat dan?' Ik benadrukte regelmatig dat internet een rol moet spelen. Mijn leerlingen hebben een levendige fantasie. Al snel zie je dan bijvoorbeeld schepen vliegen over water en heeft het niets meer met het onderwerp te maken. Uiteindelijk lukte het iedereen en er zitten hele mooie tekeningen bij."

Heb je tips voor leerkrachten die ook mee willen doen? "Het is handig om vooraf twee filmpjes te selecteren, waaruit de leerlingen kunnen kiezen. Zo kunnen de leerlingen de vraag gaan beantwoorden waar ze het beste een beeld bij hebben. Help je leerlingen bij het tekenen. Vraag door, want zo komen er steeds mooiere ideeën."

Wat maakt dit project bijzonder? "Dat directeurs van grote bedrijven kinderen om hulp vragen. Dat maakt het extra boeiend. Het onderwerp zette mezelf ook aan het denken, want hoe sta ik over twaalf jaar les te geven?"

Wat inspireert je? "Ik vind alles wat met sociale media, onderwijs en ICT te maken heeft interessant. Op Twitter volg ik veel op dat gebied. Ik verdiep me er graag in, wil mezelf blijven ontwikkelen en draag mijn kennis graag over aan andere leerkrachten en leerlingen. Kinderen komen continu met

internet in aanraking en daarom is het belangrijk dat we ermee werken en erover leren. Je wilt de leerlingen iets leren waar ze in de maatschappij wat aan hebben. We zijn op onze school veel bezig met mediawijsheid: elk jaar doen we mee aan de Mediaroute van Cinekid, werken we met het lespakket Diploma Veilig Internet en we leren de kinderen iPads te benutten in de klas. Ik merk dat leerlingen het leuker vinden om breuken te leren via een spelletje dan uit een boek. Een paar jaar geleden heb ik in Londen de BETT (British Educational Training and Technology Show, red.) bezocht en op een school meegelopen die werd gesponsord door Apple. Daar zijn ze al veel verder en dat was heel inspirerend."

Organiseer een YouthBattle

Het is regelmatig in het nieuws: kinderen spelen steeds minder buiten en zitten vaker en langer achter de computer. Daar word je niet gezonder van. Toch zijn er voortdurend technische ontwikkelingen die ervoor zorgen dat je met gamen en internet kunt werken aan een gezondere levensstijl. Met Kinect voor de Xbox en Wii Fit bijvoorbeeld, maar in de toekomst is er natuurlijk nog veel meer mogelijk.

Klassenstrijd

Als leerkracht kun je dit onderwerp bespreekbaar maken in de klas en koppelen aan een YouthBattle, een soort brainstorm, over gezonder leven. Het RIVM Centrum Gezond Leven organiseerde dit eerder voor studententeams en er kwamen verrassende ideeën uit. Zoals een social game waarin klassen tegen elkaar strijden. Als de leerlingen gezonde producten in de kantine kopen, krijgen ze punten en bij ongezonde producten verliezen ze punten. Zo moedigen ze elkaar aan om gezonder te eten op school.

Ideeën bedenken

Bespreek bovenstaande voorbeelden met de leerlingen om ze warm te maken om ideeën te bedenken hoe ze gezonder kunnen leven met behulp van internet. Bepaal de regels voor een klassikale YouthBattle. Verdeel de klas bijvoorbeeld in groepjes van drie of vier leerlingen en geef elk groepje een half uur de tijd om zo veel mogelijk ideeën te bedenken hoe je gezonder kunt leven met behulp van internet. Laat de groepjes de resultaten daarna klassikaal presenteren en kies – met behulp van de meeste stemmen gelden – het beste idee.

Meer weten?

📍 www.youthbattle.nl

Meer weten?

Manon op Twitter > [@manonpeerdeman](https://twitter.com/manonpeerdeman)

Internet in 2025 > www.internetin2025.nl

Mediaroute Cinekid > www.cinekid.nl/educatie/mediaroute

BETT show > www.bettshow.com

lucas • 11 jr

je doet speciale kleding aan. als je dan beweegt gebeurt dat in het spel. Dus dan kan de wedstrijd -rijd beginnen. De eerste die 10 sec. op de grond ligt verliest. maar je kunt andere versies maken zoals een dans wedstrijd.

Op weg naar een mediawijze school ▶ 94

Belangrijk om te weten ▶ 98

Handig om te weten ▶ 100

Twintig tools ▶ 102

Over Kennisnet & Mijn Kind Online ▶ 104

Colofon & dank ▶ 105

Op weg naar een

Wil je aan de slag om van jullie school een mediawijze school te maken? Kies dan een manier die bij de school past. Niets doen aan mediawijzeheid, is ook een keuze. En die moet je kunnen verantwoorden.

Begin dus met zelfonderzoek. Wat willen wij als school eigenlijk met mediawijzeheid? En als je besluit aan de reis te beginnen: Wat wordt je doel? Wanneer ben je een mediawijze school? Het antwoord is niet zo makkelijk. Er zijn vele wegen die naar Rome leiden. Zie dit stappenplan niet als een instructie, maar als een suggestie.

I

STAP 1 ► Oriënteren

Wil je een themadag houden over mediawijzeheid, wil je een project starten of het onderwerp als doorlopende leerlijn opnemen in het curriculum? Om te bepalen wat je ambities en doelstellingen zijn, is een goede verkennende voorbereiding belangrijk. Welke manier van oriënteren is passend bij jouw situatie?

A Bijeenkomst

Organiseer een bijeenkomst met alle collega's rondom het begrip mediawijzeheid, waarin je peilt hoe iedereen binnen het team het belang van invoering van mediawijzeheid op school ervaart.

B Expert op bezoek

Schakel een externe deskundige in, die op een aansprekende manier kan introduceren wat mediawijzeheid is, maar ook relevante uitwisseling stimuleert en kan helpen bij het stellen van de belangrijke vragen.

C Stimuleer betrokkenheid

Inventariseer welke leerkrachten zich aangesproken voelen om actief met het onderwerp aan de slag te gaan en geef hen een onderzoekende rol als 'mediawijzeheidverkenners'. Zij bezoeken bijvoorbeeld een congres over mediawijzeheid, verzamelen inspirerende verhalen van andere scholen of krijgen bijscholing over dit onderwerp. Hun bevindingen kunnen ze delen met de rest van het team.

Tips:

- Doe met groep 7 en 8 mee aan MediaMasters in november tijdens de Week van de Mediawijzeheid en evalueer dat in het team. Dit project is een goede kennismaking met het onderwerp. Zie www.mediamasters2013.nl.
- Hanteer een model dat helpt bij het maken van keuzes, het schrijven van een plan en bij de implementatie van een eventuele leerlijn. Bijvoorbeeld de Mediawijzeheidscirkel uit *Handboek Mediawijzeheid* (Pardoen & Zwanenberg, 2010), te downloaden via <http://mijnkindonline.nl/publicaties/boeken/handboek-mediawijzeheid> of www.stmko.nl/mediawijzeheid.
- Het Competentiemodel Mediawijzeheid, ontwikkeld door Mediawijzer.net, beschrijft tien competenties, die je nodig hebt om actief en bewust deel te kunnen nemen aan de mediasamenleving. Dit model kan helpen bij het maken van keuzes tijdens de oriëntatie en het stellen van concrete doelen, zoals het bepalen van het competentieniveau van leerlingen. Zie www.mediawijzer.net/competentiemodel.
- Maak een scan van je school met de Vier in Balans-tool en krijg inzicht in de stand van zaken, ambities en behoeften op ICT-gebied. Zie www.kennisnet.nl/diensten#professionalisering of www.stmko.nl/balans.

mediawijze school

2

STAP 2 ► Doelstellingen bepalen

Na de oriënterende stap is het tijd om keuzes te maken. Beslis met elkaar hoe jullie het onderwerp mediawijsheid willen behandelen.

Wordt het een project, een themadag of een leerlijn? Hoe gaan jullie dit organiseren? Wat zijn de belangrijkste leerdoelen?

Besteed uitgebreid aandacht aan deze stap zodat je krachtig kunt formuleren wat jullie visie op mediawijsheid is.

A Met het hele team

Vat tijdens een teamvergadering de conclusies van de oriënterende stap samen en verbind hier conclusies aan. Probeer stelling te nemen met elkaar en verwerk de keuzes in de visie.

B Door de mediawijsheidverkenners

De mediawijsheidverkenners duiken dieper in de materie en schrijven de visie. Ze betrekken hier de leerkrachten uit verschillende groepen bij en onderzoeken zo wat het beste past binnen het team, de school en de bestaande doelstellingen.

C Feedback van de MR

Als het team achter de introductie van mediawijsheid staat, leg de visie dan voor aan de medezeggenschapsraad (MR). Hoe staat de MR hier tegenover? Vraag het personeel dat lid is of ze een korte presentatie willen geven over de eerste ideeën rond mediawijsheid op school. Vraag de MR-leden feedback op de visie om draagvlak en betrokkenheid te creëren.

Tips:

- ✿ Beschrijf de visie zo kort mogelijk, om te voorkomen dat het een papieren tijger wordt. Geef zo concreet mogelijk antwoord op de volgende vragen:
 - 1 Wat vindt onze school van mediawijsheid in het onderwijs?
 - 2 Hoe zou onze school dat in het lesprogramma moeten opnemen? Hierbij speelt een aantal deelvragen een rol:
 - a Wat betekent het om een mediawijze school te zijn?
 - b Welke eisen stelt dat aan een leerkracht?
 - c Wat zou een kind dat onze school verlaat op het gebied van mediawijsheid moeten kunnen en kennen?
 - d Gaan we ons profileren als mediawijsheidsschool of vinden we dat mediawijsheid niet iets speciaals is en tot het normale curriculum hoort?
 - 3 Beschrijf vervolgens zo concreet mogelijk de doelen. Hoe ziet onze school er over vier jaar uit op het gebied van mediawijsheid en wat is daarvoor nodig?
- ✿ Het is goed om hier tijd aan te besteden, zodat er een goede, eenvoudig te begrijpen, maar krachtige formulering is van een overkoepelende visie over de introductie van mediawijsheid op school, zodat iedereen weet waarover het gaat. Hiermee vergroot je de kans dat echt iedereen zich wil verbinden aan deze visie – denk ook aan nieuwe leerkrachten en ouders. Maar het is ook prettig om tussentijds en na afloop te kunnen toetsen: wat hebben we gedaan en strookt dat nog met onze visie?

3

STAP 3 ► Plannen uitwerken

Leg de visie voor aan alle teamleden en maak bij de uitwerking gebruik van hun feedback. Hoe gaan we het aanpakken? Dit is de stap waarin je doelen uit de visie nóg concreter gaat maken, door ze te koppelen aan een kort en bondig projectplan of aan een mediawijsheidplan voor een leerlijn.

Tips:

- Begin met de uitwerking van een onderdeel waar groot draagvlak voor bestaat. Door successen kun je langzaam draagvlak creëren voor veranderingen die in het begin wellicht weerstand kunnen oproepen.
- Werk voortdurend aan een breed draagvlak voor de vernieuwing van mediawijsheid in het team. Sla in deze stap het teamoverleg over de visie en de doelen niet over, omdat hier de kans ligt ervoor te zorgen dat iedereen zin krijgt om zijn schouders eronder te zetten.
- Maak gebruik van de community van Mediawijzer.net, die naast interessante discussies steeds meer gevuld raakt met informatie zoals onderzoeken, publicaties en onderwijsprojecten van partners, waaronder scholen, bibliotheken en lesmateriaalontwikkelaars.
- Gebruik een bestaande leerlijn, zoals de Mediaroute van Cinekid (www.cinekid.nl/educatie/mediaroute) en de leerlijn mediawijsheid van Eduapp (www.eduapp.nl).
- Gebruik een bestaand project zoals MediaMasters (www.mediamasters2013.nl), de Jeugdkrakercompetitie (www.jeugdkrakercompetitie.nl), Diploma Veilig Internet (www.diplomaveiliginternet.nl) of Internet in 2025 (www.internetin2025.nl).
- Op www.wikiwijs.nl kun je ook leermateriaal vinden, gebruiken en aanpassen, onder meer voor het basisonderwijs (zoek bijvoorbeeld op 'mediawijsheid').

A Wie doet wat?

Een eenmalig project of een themadag kun je met een klein team organiseren, bijvoorbeeld met de mediawijsheid-verkenner uit de eerdere stappen. Voor een doorlopende leerlijn is een ontwikkelteam van twee tot vier leerkrachten nodig. Zij doen voorstellen om de vastgestelde doelen te bereiken. Maak afspraken over de communicatie tussen het project- of ontwikkelteam, de directie en de rest van het onderwijsteam.

B Planning

Zorg er voor dat alle teamleden duidelijk weten wat er van ze verwacht wordt en hoeveel tijd dit zal gaan kosten. Regel, als dit nodig is, dat leden vrij geroosterd worden. Maak de planning voor het project, de themadag of de ontwikkeling en implementatie van de leerlijn inzichtelijk voor het hele team, zodat iedereen weet wat er speelt en wanneer er resultaat zal zijn.

C Budget

Het project- of ontwikkelteam inventariseert wat er nodig is voor het project, de themadag of de leerlijn. Denk bij de inventarisatie niet alleen aan ondersteuning door middel van externe deskundigen, extra scholing van leerkrachten, maar ook aan de aanschaf van apparatuur en software. Maak budget vrij voor de ontwikkeling en de implementatie.

D Samenwerken

Is het team niet in staat om dit alleen op te pakken? Verdeel taken en verantwoordelijkheden. Wat wordt de rol van de ICT-coördinator? Is er een mediacoach op school? Kan er worden samengewerkt met andere partijen, zoals de plaatselijke bibliotheek of een schoolbegeleidingsdienst?

E Ouderparticipatie

Neem de tijd om dat wat je gaat doen te presenteren aan het hele onderwijsteam en aan de ouders. Gebruik nuttige feedback en goede ideeën die hier uit voortkomen voor het uiteindelijke project of de leerlijn. Misschien vinden ouders het leuk om een concrete bijdrage te leveren aan een project of themadag?

4

STAP 4 ► Evalueren

Bepaal hoe de implementatie van mediawijsheid wordt gemonitord. Wie controleert de voortgang en stuurt bij als dat nodig is? Stel evaluatiemomenten vast waarbij naast de bruikbaarheid van het project of de lessen, ook de effectiviteit en het leerplezier van de kinderen wordt beoordeeld. Maak goed zichtbaar waar je staat op weg naar het einddoel. Wat is al gedaan, wat ging goed, wat kan beter?

Tips:

- Zorg in alle stappen voor een goede communicatie tussen de directie en de leerkrachten, maar informeer de leerlingen en ouders ook regelmatig.
- Koester het experiment, want dan kan vernieuwing tot creativiteit en positieve verrassingen leiden. Dit houdt wel in dat je er ook rekening mee houdt dat dingen soms niet goed kunnen gaan.
- Onderzoek als je een doorgaande leerlijn over mediawijsheid hebt geïmplementeerd of leerkrachten voldoen aan de gestelde eisen in de visie. Moeten de functieprofielen van de leerkrachten eventueel worden bijgesteld of is bijscholing gewenst?

5

STAP 5 ► Successen vieren

Maak zichtbaar wat er gedaan is en waar jullie als school nog mee bezig zijn. Communiceer en organiseer evenementen waarbij je naar buiten treedt. Laat zien wat goed gaat, want daar kan iedereen van leren. Het is goed voor de profilering van de school en het versterkt een trots teamgevoel waardoor iedereen nog meer gemotiveerd raakt.

Tips:

- Laat niet alleen de leerlingen groeien, maar ook de mensen in het team. Zijn je collega's er goed in hun leerlingen te laten praten over wat ze hebben meegemaakt? Vraag ze om kinderen te laten vertellen welke positieve avonturen ze hebben beleefd op internet. Maak er filmpjes van en deel de mooiste verhalen op een ouderavond.
- Laat aan ouders zien wat leerlingen maken aan mediaproducten. Dat kan natuurlijk online, maar zorg wel voor voldoende privacybescherming. Denk van tevoren goed na over de verschillende gradaties van openbaarheid. Maak ook een online archief voor de school zelf, met beveiligde toegang.
- Organiseer elk jaar een inspiratiesessie voor het team. Nodig daarbij ook mensen van buiten de school uit. Collega's van andere scholen die in een vergelijkbaar traject zitten, kunnen heel inspirerend zijn. Maar denk ook aan mediacoaches bij de bibliotheek, medewerkers bij de naschoolse opvang of ouders met relevante mediakennis en -ervaring.
- Deel ervaringen rond mediawijsheid via Facebook, LinkedIn, Twitter, Instagram, Path, Pinterest, Kennisnet of onderwijsfora. Schrijf of blog erover in vakbladen. Maar vergeet ook de regionale media en de eigen communicatiekanalen naar ouders niet.

Belangrijk om te weten

21st century skills

Vaardigheden die je nodig hebt om te werken en leven in de huidige (gedigitaliseerde) maatschappij. Kennisnet benoemt zeven vaardigheden: communiceren, samenwerken, ICT-geletterdheid, creativiteit, kritisch denken, probleem oplossend vermogen, sociale en culturele vaardigheden.

Meer weten?

- Kijk op <http://kn.nu/21stcenturyskills> of www.stmko.nl/vaardigheden.

Digitale geletterdheid

De basisvaardigheid die je nodig hebt in deze digitale samenleving. Het is het vermogen om digitale informatie en communicatie verstandig te gebruiken, met begrip van de impact en risico's. De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) onderscheidt onderstaande begrippen:

- Basiskennis - Het begrip van de werking van digitale computers en netwerken. De mentaliteit van 'computational thinking'.
- Gebruik - De kritische omgang met ICT; het besef van de gevolgen van de digitale revolutie voor mens en maatschappij.
- Gedrag - Het hanteren van normen en waarden; het inschatten van kansen en risico's; het afwegen van eigendom, privacy en vrijheid.

De KNAW pleit voor een apart, verplicht vak in de onderbouw van havo/vwo en grondige vernieuwing van het keuzevak Informatica in de bovenbouw.

Meer weten?

- Bekijk de publicatie via www.knaw.nl/nl/actueel/publicaties/digitale-geletterdheid-in-het-voortgezet-onderwijs of www.stmko.nl/knaw.

Mindful media

Sociale media kunnen enorm afleiden; het is lastig je los te maken van het constante checken van je updates, likes en berichten. Dat gedachteloos rondhangen op internet zou je mindless, onbewust, mediagebruik kunnen noemen. Mindful mediagebruik betekent juist dat je bewust leert omgaan met sociale media, dat je met aandacht besluit wat je online gaat doen en waarom.

Vooraf voor kinderen in de puberteit, die hun vrienden vaak steeds belangrijker gaan vinden, is het ontvangen van berichtjes een beloning waaraan ze moeilijk weerstand kunnen bieden. Tegelijkertijd geven kinderen zelf in onderzoeken aan dat ze last hebben van die constante lokroep van sociale media: ze ervaren het als stressvol dat ze steeds moeten reageren en kunnen zich er minder goed door concentreren, bijvoorbeeld op hun huiswerk. Soms leidt dat zelfs tot zitten blijven. Ons brein is nu eenmaal niet ingesteld op multitasken, we raken erdoor vermoeid en we gaan meer fouten maken. Kinderen realiseren zich dat niet en moeten zich door middel van training leren focussen. Daar hebben ze hulp bij nodig.

Volgens sommige leerkrachten, ouders en experts ligt de oplossing in het verbieden van sociale media of het opstellen van strenge regels (smartphone inleveren, internet uitschakelen), anderen geloven dat dit niet werkt en dat je kinderen beter kunt leren zich bewust te worden van hun internetgebruik. Bijvoorbeeld door sociale media gericht te gebruiken om informatie op te zoeken voor school. Of door ze bijvoorbeeld te helpen zich twintig minuten te concentreren op die ene huiswerkopdracht, waarna ze weer vijf minuten pauze kunnen nemen om hun berichten te lezen.

Meer weten?

- De tijdmanagementtechniek Pomodoro: www.lifehacking.nl/algemeen/tijd-voor-de-pomodoro-techniek of www.stmko.nl/tijd.
- Op Lifehacking.nl vind je bij 'Persoonlijke ontwikkeling' nog veel meer artikelen over onder meer tijdmanagement: www.lifehacking.nl/category/persoonlijke-ontwikkeling of www.stmko.nl/ontwikkeling.
- *Focus! Over sociale media als de grote afleider*, Justine Pardoën, SWP (2013).
- *iDisorder*, Larry D. Rosen, Palgrave Macmillan (2012).
- *The Shallows: What the Internet Is Doing to Our Brains*, Nicholas Carr, W.W. Norton & Company (2012).

Privacy

Kinderen hebben niet altijd boodschap aan online privacy. Veel van hen zetten gevoelige informatie, zoals hun e-mailadres, huisadres of telefoonnummer online. Vaak realiseren ze zich ook onvoldoende wie er allemaal meeleeft wanneer ze een post of tweet plaatsen, en beseffen ze niet dat die ene foto voor altijd terug te vinden zal zijn op internet. Het is belangrijk dat volwassenen hen uitleggen wat de consequenties kunnen zijn van hun online gedrag en hoe ze zichzelf kunnen beschermen.

Er zijn allerlei mogelijkheden om online privacy beter te waarborgen: zo kun je op Facebook verschillende lijsten aanmaken van vrienden en kennissen en zo per update bepalen wie wat te zien krijgt. Ook kun je met kinderen bespreken wie ze wel of niet moeten toelaten tot hun vriendenlijst. Twitter hoeft niet openbaar te zijn, door je account op slot te zetten, maak je je tweets alleen zichtbaar voor mensen die jij toestemming geeft.

Laat een kind zichzelf eens googelen. Welke informatie is er te vinden? Welke gevolgen kan dit hebben, bijvoorbeeld wanneer je een baantje zoekt? Overigens gaan ook volwassenen niet altijd zorgvuldig om met de privacy van kinderen. Er zijn nog altijd scholen die herkenbare foto's (soms met de naam erbij) van leerlingen online plaatsen, en ouders die strandfoto's van hun kinderen op Facebook en Twitter zetten. Ook bedrijven verleiden kinderen vaak allerlei privé-informatie prijs te geven.

Handig om te weten

Wat betekenen al die termen zoals 'augmented reality' en 'web 3.0', en wat kun je ermee?

App Afkorting voor de term applicatie. Een (computer)programma dat je kunt installeren en gebruiken op een smartphone of een tablet, zoals de iPad. Voor kinderen zijn er talloze speciaal ontwikkelde apps, waarmee ze spelenderwijs vaardigheden opdoen zoals hoofdrekenen en spellen.

Augmented reality Bij 'augmented reality' voegt computersoftware digitale informatie toe aan de echte wereld. Zo kun je met een smartphone bijvoorbeeld een gebouw filmen, waar dan extra informatie over in beeld verschijnt. Je komt het ook tegen in games en musea.

Bloggen Een openbaar dagboek bijhouden op internet. Je kunt er je schrijftalent of je kennis over iets aan veel mensen laten zien. Iemand die een blog schrijft, heet een blogger. Er zijn ook educatieve blogs. Op www.edubloggers.nl vind je er veel.

Browser Een browser is een computerprogramma waarmee je het internet op kunt, zoals Internet Explorer, Firefox en Safari. Een bekende kinderbrowser is MyBee, zie www.mybee.nl.

Chatten Kletsen op internet. Bijvoorbeeld via Snapchat, Facebook, Habbo of online games. Het woord komt van het Engelse werkwoord 'to chat' dat babbelen of kletsen betekent.

Community Een community is een gemeenschap op internet. In een community ontmoeten mensen met een gemeenschappelijke interesse elkaar (virtueel) en wisselen ze kennis en ervaringen uit. Er zijn bijvoorbeeld community's voor leerkrachten, zoals digischool.nl en leraar24.nl.

Cookies Een cookie is een klein tekstbestand dat een website op de harde schijf van je computer zet op het moment dat je de site bezoekt. De belangrijkste functie van cookies is om gebruikers van elkaar te onderscheiden, bijvoorbeeld bij websites waarbij je moet inloggen. Cookies worden

ook gebruikt om relevante advertenties te kunnen plaatsen. In elke browser kan de mogelijkheid van het plaatsen van cookies uitgeschakeld worden. Nadeel is dat veel websites dan geen toegang meer geven.

DDoS-aanval Een DDoS-aanval (Distributed Denial of Service) is bedoeld om een computer, computernetwerk of dienst onbruikbaar te maken. Er wordt een grote reeks commando's of requests (verzoeken) naar een server gestuurd, waardoor deze het te druk krijgt en niet meer bereikbaar is voor klanten of bezoekers. Slachtoffers van DDoS-aanvallen zijn bijvoorbeeld banken en de overheidsdienst DigiD.

Downloaden Software, plaatjes, films, muziek of andere bestanden van internet halen. Bij uploaden zet je juist zelf dingen op internet. Pas wel op, want er zit vaak auteursrecht op muziek, foto's, films en teksten, maar het downloaden voor eigen gebruik wordt toegestaan.

E-book Elektronische boeken die je kunt lezen op een speciale reader. E-books download je via internet. Er zijn ook diverse kinderboeken als e-book verkrijgbaar.

Embedden Op internet is heel veel 'content' (inhoud van een website) te vinden. Sommige van deze content kun je doorsluizen naar een andere website. Je kunt bijvoorbeeld een filmpje van YouTube op je eigen website of op Facebook plaatsen (embedden).

Flipcamera Kleine, eenvoudige camera. Het filmmateriaal kun je makkelijk op een computer zetten met de USB-stick die uit de camera 'flipt', als je een knopje indrukt.

Follower Een persoon die jouw Twitterberichten graag leest, kan zich bij je aanmelden als 'follower' (volger). Zelf kun je natuurlijk follower zijn van andere Twitteraars.

Hacken Hacken is inbreken in een computersysteem. Een hacker kan een beveiligingsprobleem aantonen, zodat de eigenaar van het computersysteem maatregelen kan treffen. Maar een hacker kan ook schade aanrichten in het systeem, of toegang zoeken

tot vertrouwelijke informatie. Zo'n hacker wordt ook wel een cracker genoemd.

Hashtag # De term wordt veel gebruikt op Twitter. Door een woord een hashtag te geven, kun je alle berichten over een bepaald onderwerp vinden. Bijvoorbeeld: #socialmedia.

In de 'cloud' werken Cloud betekent wolk. In de cloud werken betekent dat je bestanden, foto's en video's online worden opgeslagen en niet op je eigen computer of een USB-stick. Op deze manier kun je er ook vanuit andere computers bij en kun je de bestanden delen met anderen. Er zijn verschillende aanbieders van online opslagruimte, zoals Google Drive. De opslagruimte die je gratis krijgt, is altijd beperkt. Als je meer opslagruimte wilt, moet je daarvoor betalen.

Internet of things Internet of things (het internet van de dingen) verwijst naar het idee dat steeds meer gebruiksvoorwerpen en sensoren gegevens kunnen verzamelen en delen met systemen op internet. Daarmee wordt het de mensen makkelijker gemaakt. Je tandenborstel vertelt je bijvoorbeeld wanneer je lang genoeg hebt gepoetst en je koffiezetapparaat staat in verbinding met een wekker. Internet of things wordt ook wel web 3.0 genoemd, of beschouwd als een onderdeel daarvan.

Liken Als je iets leuk vindt op Facebook, kun je dat anderen laten weten door op het 'like'-knopje (duim omhoog; 'vind ik leuk') te klikken. Daarvan verschijnt een korte melding op je eigen Facebookprofiel. Er zijn ook websites waar je via deze knop de inhoud kunt 'liken'.

Mediawijsheid Mediawijsheid is de verzameling competenties die je nodig hebt om actief en bewust deel te kunnen nemen aan de mediasamenleving. Deze staan beschreven in het Competentiemodel Mediawijsheid van Mediawijzer, zie www.mediawijzer.net/competentiemodel.

Mindmap Je kunt online brainstormen door een mindmap te maken. Je begint met een kernbegrip. Vervolgens kun je daar gerela-

teerde begrippen omheen zetten, waarna een soort woordenspin ontstaat. Je kunt er ook plaatjes en filmpjes aan toevoegen. Mindmappen is dus een manier om ideeën en associaties visueel weer te geven. Handig om te leren structureren en samenvatten. Websites waarmee je kunt mindmappen, zijn bijvoorbeeld Bubbl.us, Mapmyself.com en Mindmeister.com.

Netiquette Ongeschreven regels over hoe je je moet gedragen op internet. Een combinatie van de woorden 'net' en 'etiquette'.

Phishing Phishingmails zijn nepmailtjes die er officieel uitzien, waarin de geadresseerde gevraagd wordt persoonlijke gegevens, pasnummers en pincodes op te geven.

Podcast(en) en vodcasten Een podcast is een geluidsbestand dat je van internet haalt en later kunt beluisteren. De naam podcast komt van 'podcasting' (iPod & broadcasting). Podcasten houdt in dat je het audiomateriaal dat je hebt opgenomen en op internet hebt gezet, uitzendt. Gaat het om videomateriaal, dan heet het 'vodcasten'.

QR-code De QR-code is vergelijkbaar met de streepjescode. Door deze code te scannen kun je allerlei informatie tot je nemen. Je kunt de code scannen met je smartphone. In het openbaar vervoer kun je bijvoorbeeld bij de bushalte de QR-code scannen om de actuele reisinformatie te raadplegen. In de horeca wordt de QR-code gebruikt om de menukaart te tonen.

Smartphone Een smartphone ('slimme telefoon') is een mobiele telefoon die daarnaast ook werkt als een handcomputer. Je kunt via een aanraakscherm o.a. e-mailen, internetten, foto's/filmpjes maken en uitwisselen, muziek/spelletjes/apps downloaden en gebruiken, en bestanden uitwisselen met je eigen computer. Populaire smartphones zijn de iPhone, Blackberry en HTC.

Sociale media Ook wel sociale netwerken genoemd. Internetgebruikers over de hele wereld staan op deze manier met elkaar in verbinding en kunnen alles te allen tijde met elkaar delen. Voorbeelden van sociale media zijn Facebook, Hyves, Instagram, Pinterest, Twitter en YouTube. Kinderen gebruiken sociale media graag.

Spam Ongewenste (reclame)mail die naar veel e-mailadressen tegelijk wordt verstuurd.

Steve Jobsschool Volgens het concept van O4NT (Onderwijs voor een Nieuwe Tijd) zijn in Nederland een aantal Steve Jobsscholen

ingericht, genoemd naar de in 2011 overleden topman van Apple, Steve Jobs. Op een Steve Jobsschool hebben alle kinderen en leerkrachten een iPad en wordt veel aandacht besteed aan 21st century skills. De leerkrachten zijn coaches die de kinderen begeleiden in hun eigen leerproces. Het is dus niet zo dat een school die tablets gebruikt ook een Steve Jobsschool is.

Tablet Een tablet is een minicomputer met een aanraakgevoelig scherm. Door middel van een 'on screen' toetsenbord en vingerbewegingen kan de tablet gebruikt worden voor video, foto's, tekstverwerking, spelletjes, internet en andere toepassingen. Een bekende tablet is de iPad van Apple, die draait op het besturingssysteem iOS. Een andere tablet is de Galaxy Tab van Samsung, die gebruik maakt van het besturingssysteem Android. Er zijn ook stevige, kleurrijke tablets voor kinderen, die alleen te gebruiken zijn voor apps geschikt voor kinderen, zoals de Vinci, de Leap Pad en de Child Pad.

Tool Een tool is een term die gebruikt wordt voor hulpprogramma's die bepaalde handelingen voor een gebruiker makkelijker maken of helemaal overnemen. (Bron: Computerwoorden.nl)

URL Het adres of de domeinnaam van een specifieke website of bestand op internet.

Web 1.0 Web 1.0 was de eerste fase in de ontwikkeling van publiek internet. Computers werden met elkaar verbonden, gebruikers konden informatie bekijken, maar ze konden zelf geen bijdragen toevoegen. Web 1.0 was eenrichtingsverkeer.

Web 2.0 Web 2.0 houdt in dat gebruikers niet meer alleen de informatie op internet consumeren, maar deze ook zelf uploaden: ze bepalen de inhoud (content) zelf. Deze 'user-generated content' wordt verzameld op sociaalnetwerksites zoals Hyves, Facebook, YouTube, Flickr, Wikipedia en Twitter.

Web 3.0 Web 3.0 wordt gezien als de derde fase in de ontwikkeling van internet. Internettoepassingen zijn meer op elkaar afgestemd of geïntegreerd. Web 3.0 wordt ook 'Internet of things' genoemd. Daarbij verzamelen gebruiksvoorwerpen en sensoren gegevens, die ze delen met systemen op internet. De verwarmingsinstallatie communiceert met de barometer, je wekker staat in verbinding met het koffiezetapparaat, et cetera. Web 3.0 wordt ook het Semantisch Web genoemd. Het web geeft voor jou relevante adviezen en suggesties op basis van gegevens uit je zoekopdrachten en je profielen op sociale netwerken.

Webcare Webcare betekent dat een bedrijf of organisatie actief reageert op vragen en klachten over het bedrijf of de organisatie in sociale media. Zo proberen ze imagoschade te voorkomen, maar het is ook een manier om hun producten en activiteiten onder de aandacht te brengen. Veel grote bedrijven hebben een speciaal webcareteam.

WhatsApp WhatsApp is een app voor (bijna alle) smartphones. Met Whatsapp Messenger, de volledige naam, kunnen gebruikers via hun internetverbinding berichten naar elkaar versturen (nu nog gratis). Whatsappen is dus een soort chatten en kan bijvoorbeeld ook gebruikt worden in plaats van een (betaald) sms-bericht te sturen. De app is ook bij kinderen erg populair.

Wiki Een wiki is een website waarop bezoekers zelf op een eenvoudige manier informatie kunnen toevoegen of aanpassen. Er is één gezamenlijke tekst (soms met plaatjes) die door alle deelnemers wordt onderhouden. Het idee is dat de kwaliteit van de informatie toeneemt wanneer iedereen wordt aangemoedigd het zelf te verbeteren. (Bron: Leren.nl)

YouTube Een enorm populaire site met alleen maar filmpjes die iedereen kan uploaden om te delen met vrienden, familie en de rest van de wereld. Je vindt er tv-programma's, muziekvideo's, trailers van bioscoopfilms en heel veel filmpjes van mensen die iets voor een camera laten zien en horen. Succesvolle filmpjes worden vaak miljoenen keren bekeken en er zijn zelfs mensen beroemd geworden dankzij YouTube ('tube' betekent tv-beeldbuis).

Yurls Yurls is een gratis online tool waarmee je favorieten (bookmarks, oftewel webadressen om te onthouden) kunt verzamelen, ordenen, en delen met anderen. Je kunt zelf bepalen wat openbaar is en wat privé moet blijven. Leerlingen kunnen overal bij hun pagina, dus op school én thuis.

Er zijn talloze online hulpmiddelen die je in de klas kunt gebruiken. Hiernaast twintig voorbeelden van handige webtools.

01 **Abcya.com**

Met de website ABCYA kun je woorden in een woordwolk zetten – hoe groter het woord, hoe belangrijker het is. Zo krijg je bijvoorbeeld een indruk van wat er leeft in de klas.

02 **Animoto.com**

Met de website Animoto kun je gratis een filmpje van 30 seconden maken met eigen foto's en videofragmenten en je kunt muziek en teksten toevoegen. Leuk voor presentaties of spreekbeurten.

03 **Bubbl.us**

Bubbl.us is een website waarmee je online kunt brainstormen door een mindmap (een soort woordenspin) te maken. Handig om te leren structureren en samenvatten.

04 **ComicLife.com**

Met de website Comic Life kun je op een eenvoudige manier (strip)verhalen maken met plaatjes, achtergronden en tekstballonnen. Onder het kopje 'Onderwijs' vind je tips voor het inzetten van deze tool in de klas.

05 **Dropbox.com**

In Dropbox kun je online documenten, foto's en filmpjes opslaan, die je vanuit elke locatie kunt bereiken. Je kunt anderen toegang geven en bestanden delen.

06 **Evernote.com**

Evernote is een digitaal knipselarchief waarin je foto's, stukjes tekst, scherm-afbeeldingen en links naar websites kunt bewaren. Je kunt een gezamenlijke note aanmaken voor meerdere projectleden.

07 **Facebook.com**

Facebook is een sociaal netwerk waarmee internetgebruikers (van dertien jaar of ouder) over de hele wereld met elkaar in verbinding staan en alles te allen tijde met elkaar kunnen delen. Met een groepspagina kun je afspraken, documenten en foto's uitwisselen.

08 **Flickr.com**

Flickr is een website waarop je foto's kunt publiceren en uitwisselen met anderen, bijvoorbeeld van een schoolreis of project. Je kunt er ook foto's (van anderen) zoeken voor werkstukken en presentaties.

09 **Google.com**

Google is een bekende zoekmachine, maar er is meer. Met Google Apps for Education wordt alles automatisch online, in de cloud, opgeslagen en volledig via internet uitgevoerd. Dat betekent dat e-mails, documenten, agenda's en sites op bijna alle mobiele apparaten of tablets kunnen worden geopend, gedeeld en bewerkt. Zie www.google.com/enterprise/apps/education.

10 **Live Movie Maker**

Met Windows Live Movie Maker kun je eenvoudig zelf een film maken, compleet met muziek en aftiteling, bijvoorbeeld voor een presentatie. Het zit standaard bij de meeste versies van Windows, en anders is het als freeware te downloaden.

Twintig

11 MyBee.nl

MyBee is een kinderbrowser van KPN die alleen toegang geeft tot leuke, spannende en leerzame websites, op basis van de leeftijd van het kind (tot 11 jaar). Een andere kinderbrowser, van Belgische makelij, is Kibro: <http://kibro.nl>.

12 Pinterest.com

Pinterest is een online prikbordsite voor afbeeldingen en filmpjes. Je kunt verschillende prikborden voor verschillende onderwerpen aanmaken, en delen met anderen. Ook kun je een mooie afbeelding van iemand anders op je eigen prikbord prikken ('pinnen'). Pinterest wordt ook gebruikt door leerkrachten, die er opdrachten en voorbeelden voor hun leerlingen op zetten.

13 Prezi.com

Prezi is een website om flitsende presentaties te maken met tekstjes, plaatjes en filmpjes – een mooi alternatief voor Powerpoint. Met een edu-account kun je presentaties ook 'op privé zetten', zodat niet iedereen ze kan zien. Je kunt je Powerpointpresentatie ook importeren in Prezi, zie www.lifehacking.nl/web20/powerpoint-in-prezi-importeren of www.stmko.nl/import.

14 Qurify.com

Op Qurify kun je QR-codes genereren: het blokjesalternatief voor barcodes, waarmee je tekenreeksen leesbaar kunt maken voor smartphones.

15 Rememberthemilk.com

Met Remember the Milk kun je al je taken beheren vanaf elke computer met of zonder internetverbinding. Het helpt je met prioriteiten stellen. Je kunt de tool bijvoorbeeld gebruiken om je contacten of Evernote-herinneringen te organiseren en je Google-agenda te beheren. Een account en diverse apps zijn gratis, je betaalt voor extra diensten.

16 Spons.nl

Op Spons.nl kun je kennis over nieuwe media in het onderwijs delen op een eigen kanaal. Er zijn verschillende leerpaden per kanaal, waardoor je kunt leren hoe je bepaalde tools in kunt zetten. Maak je zelf online lesmateriaal, dan kun je dat gratis delen of betaald aanbieden. Als gebruiker betaal je per leerpad of je abonneert je op een kanaal, zie bijvoorbeeld www.spons.nl/edutrainers.

17 Twitter.com

Op Twitter plaats je berichtjes van max. 140 tekens (tweets) waarin je vertelt wat je aan het doen bent of wat je bezighoudt. Anderen kunnen dat lezen en erop reageren (in het openbaar, of via een privébericht).

18 YouTube.com

YouTube is een gratis website met miljoenen filmpjes, waarop iedereen filmpjes kan zetten, van muziekvideo's tot familiefilmpjes. YouTube is een van de populairste websites onder kinderen en jongeren. Je kunt de video's ook filteren door een veiligheidsmodus in te stellen, zie <https://support.google.com/youtube/answer/174084?hl=nl> of www.stmko.nl/veilig.

19 Yurls.net

Yurls is een gratis online tool waarmee je favorieten (webadressen om te onthouden) kunt verzamelen, ordenen en delen met anderen. Leerlingen kunnen overal bij hun pagina (of de Yurls-pagina van de klas), dus op school én thuis.

20 ZooBurst.com

Met ZooBurst kun je online een interactief 3D pop-up-boek maken met bestaande afbeeldingen of eigen plaatjes. In de 'augmented reality mode' komt het boek (met de webcam) los van het scherm en kun je het bedienen met simpele gebaren.

Meer inspiratie over online hulpmiddelen voor in de klas vind je in *BoekTweePuntNul200*. Met tweehonderd bijdragen over applicaties, webtools en web 2.0-toepassingen. Zie www.boektweepuntnul.nl.

tools

Over Kennisnet

ICT is vervlochten in alle aspecten van de samenleving. Ook in het onderwijs is ICT een vanzelfsprekendheid. Het is niet meer de vraag óf ICT wordt ingezet, maar op welke manier.

Kennisnet faciliteert alle instellingen in het po, vo en mbo bij het maximaal benutten van de kracht van ICT. Dit doet de organisatie vanuit drie rollen.

- 1 Expertise:** Kennisnet maakt inzichtelijk wat de kenmerken zijn van succesvolle ICT-toepassingen en zorgt ervoor dat deze kennis, ervaringen en goede voorbeelden worden gedeeld met het onderwijs.
- 2 Voorzieningen:** Kennisnet realiseert en organiseert de landelijke ICT-infrastructuur die instellingen keuzevrijheid geeft en marktpartijen in positie brengt eigen dienstverlening te realiseren.
- 3 Innovatie:** Kennisnet streeft ernaar te inspireren en biedt een blik naar de toekomst door met nieuwe combinaties van onderwijs en ICT te experimenteren en deze inzichten te delen.

Contact: info@kennisnet.nl

Meer informatie: www.kennisnet.nl

Kennisnet is lid van de kerngroep Mediawijzer.net. Zie www.mediawijzer.net.

mijn kind Online

Over stichting Mijn Kind Online

Stichting Mijn Kind Online is een kenniscentrum jeugd en (digitale) media. Haar werk staat in het teken van één belangrijk streven: alle kinderen kunnen media inzetten voor hun eigen ontwikkeling, hun welzijn en dat van anderen. Ze profiteren optimaal in hun ontwikkeling van de mogelijkheden die media en technologie bieden, doordat:

- > iedere school weet wat mediawijsheid is, het toepast in het onderwijs, en kinderen zo veel mogelijk ondersteunt en begeleidt;
- > overheid, industrie en bedrijfsleven hun verantwoordelijkheid nemen en actief bijdragen aan een beter internet voor kinderen;
- > ouders mediaopvoeding als logisch en serieus onderdeel van de opvoeding zien.

Mijn Kind Online (MKO) doet onderzoek naar hoe jeugd tussen 2 en 18 jaar omgaat met digitale media en reikt suggesties aan om kinderen en jongeren mediawijs te maken.

Contact: informatie@mijnkindonline.nl

Meer informatie: www.mijnkindonline.nl

colofon & dank

Hoofdredactie
Remco Pijpers

Coördinatie & eindredactie
Nicole van den Bosch

Redactie
Annemien Boesveld
Lotte Boot
Carla Desain
Jeannette Jonker
Justine Pardoën
Brigitte Theeuwes
Martine de Vente

Fotografie
Rodney Kersten

Illustraties
Anne
Batuhan
Björn
Bo
Boris
Carel
Carlijn
Daan
Emma
Frank
Iris
Ischa
Jasmijn
Jeroen
Job
Louis
Lucas
Luisa
Maaïke
Maarten
Maurice
Mees
Melle
Mina
Mitchell
Noor
Pieter
Robin
Sarah
Soulaïman
Sydney
Tara
Thijs
Tom

Vormgeving
De Ruimte Ontwerpers (Mark Schalken)

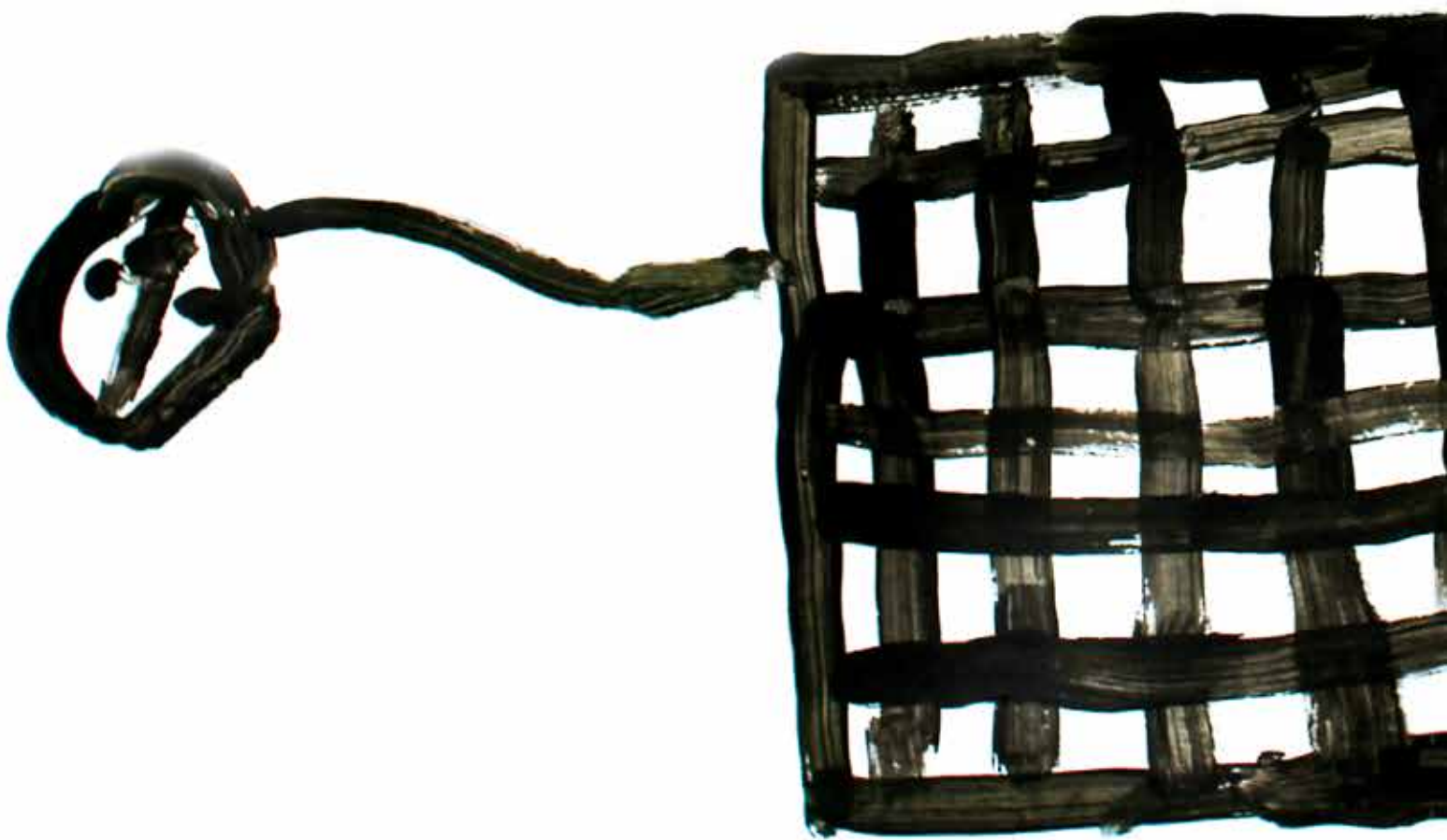
Druk
Veenman+

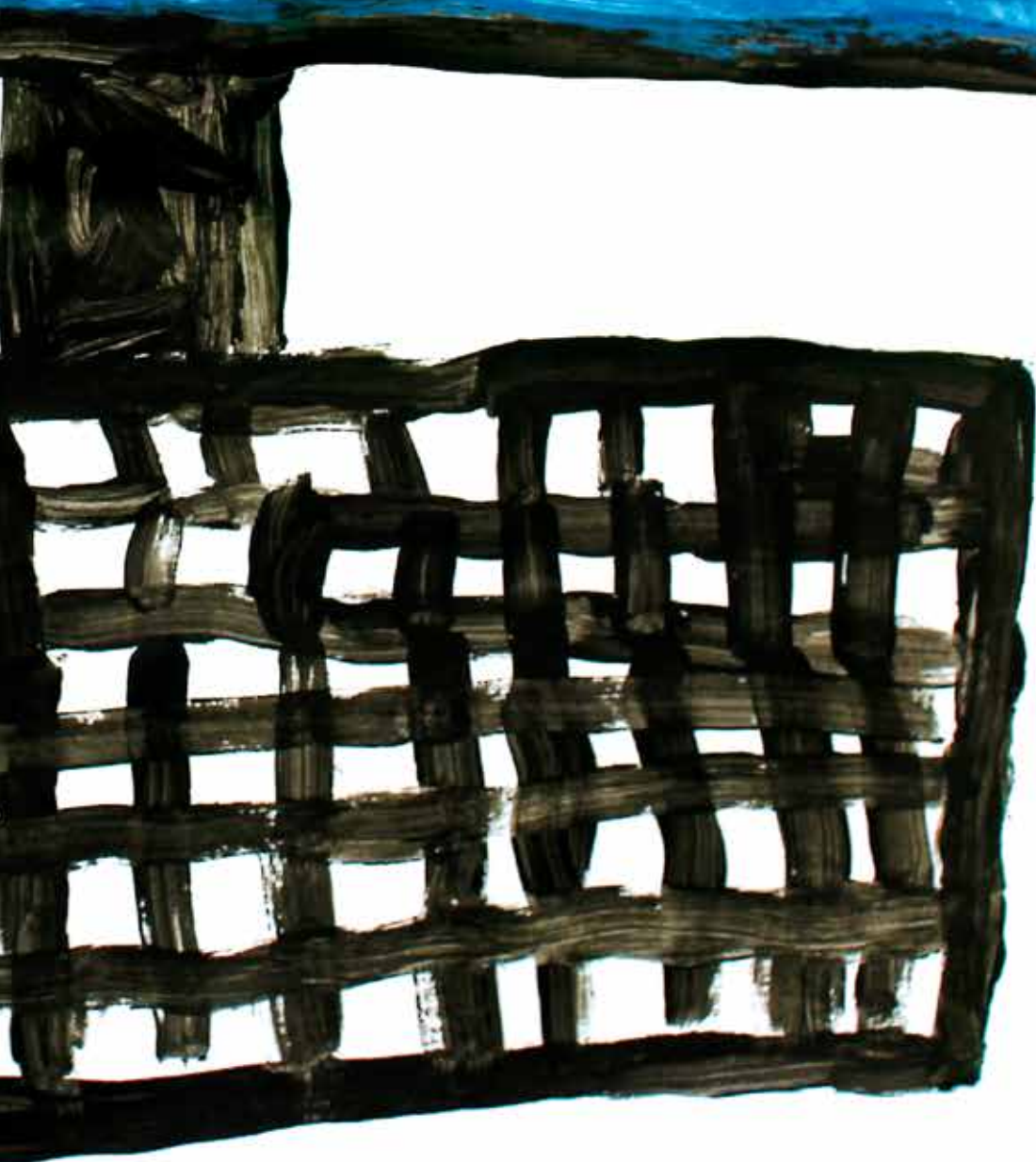
© Kennisnet & MKO 2013
ISBN 9789081932424

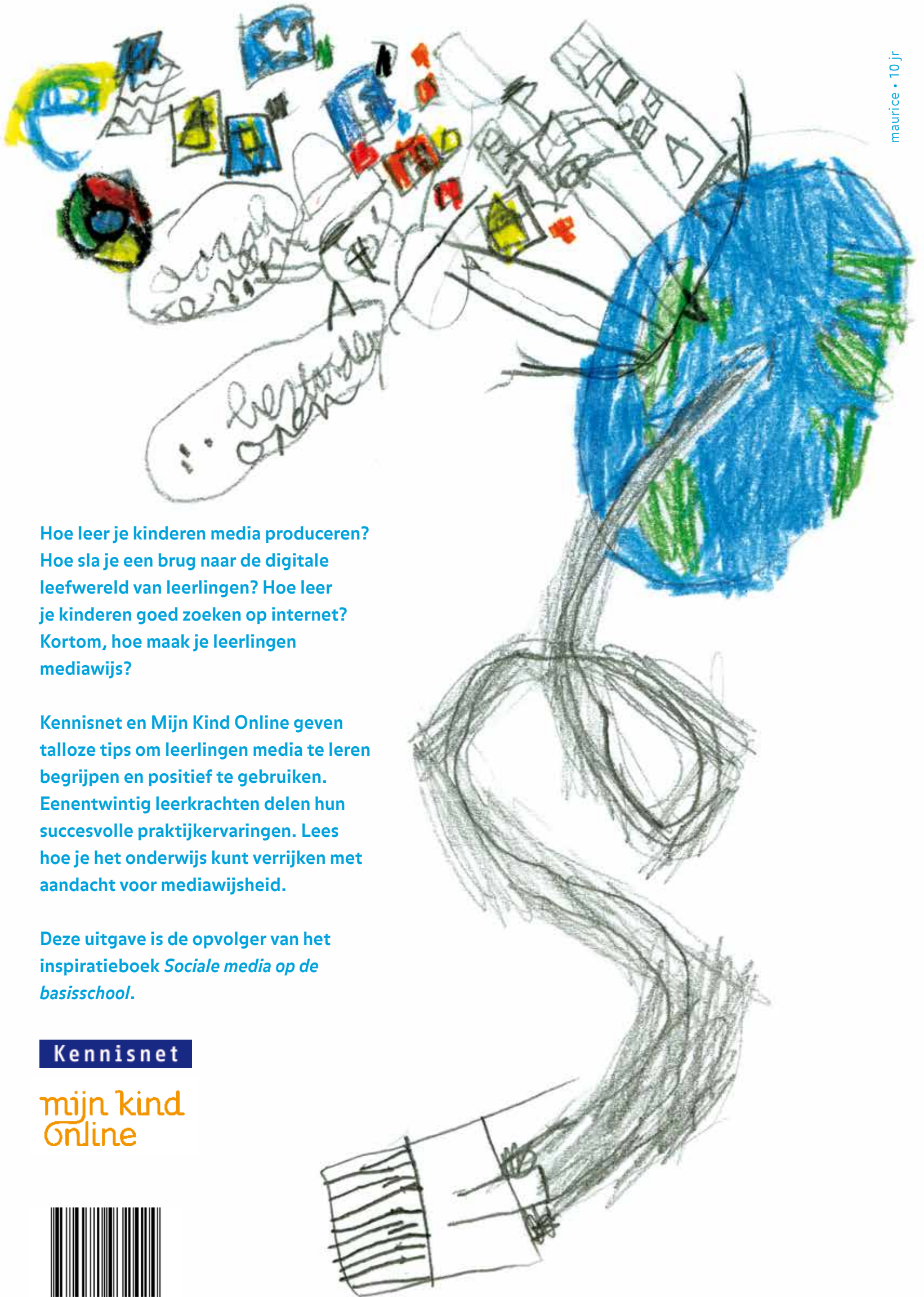
Met dank aan
Mary Berkhout
Henk Boeke
Martine Borgdorff
Arno Coenders
OBS de Keikamp
Ed Klute
Sanne Kuyt
Adriaan Langendonk
Mirna Ligthart
Luuk Lindeboom
Pauline Maas
Montessori BS Roermond
Evita Nort
Ina Nubé-Jonker
Philippe Nubé
Carola Oldemaat
Nural Örucü
Fifi Schwarz
Maaïke Toonen
OBS de Zevensprong
Freek Zwanenberg
de geportretteerden
alle kinderen die hebben getekend

maarten (8 jr) & anne (7 jr)

Hoe leer je kinderen media produceren?
Hoe sla je een brug naar de digitale
leefwereld van leerlingen? Hoe leer
je kinderen goed zoeken op internet?
Kortom, hoe maak je leerlingen
mediawijs?

Kennisnet en Mijn Kind Online geven
talloze tips om leerlingen media te leren
begrijpen en positief te gebruiken.
Eenentwintig leerkrachten delen hun
succesvolle praktijkervaringen. Lees
hoe je het onderwijs kunt verrijken met
aandacht voor mediawijsheid.

Deze uitgave is de opvolger van het
inspiratieboek *Sociale media op de
basisschool*.

Kennisnet

mijn kind
Online

